

Tuire Pöyhä

URHEILUTAPAHTUMAN VAPAAEHTOISTYÖ UUDEN
YHTEISÖLLISYYDEN ILMENTÄJÄNÄ?

Tapauksena vuoden 2003 jääkiekon MM-kisat

Jyväskylän yliopisto
Liikunnan sosiaalitieteiden laitos
Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma
Kevät 2004

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikunnan sosiaalitieteiden laitos / liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta

PÖYHIÄ, TUIRE: URHEILUTAPAHTUMAN VAPAAEHTOISTYÖ
UUDEN YHTEISÖLLISYYDEN ILMENTÄJÄNÄ?
Tapauksena vuoden 2003 Jääkiekon MM-kisat

Pro gradu -tutkielma 90 s.

Liikuntasosiologia

2004

Suomalainen liikuntakulttuuri nojaa pitkälti vapaaehtoistyöhön. Liikuntaseuroissa toimivien vapaaehtoisten määrä on kasvanut ja noin 30 % väestöstä on tavalla tai toisella mukana liikunnan kansalaistoiminnassa. Tässä tutkimuksessa liikunnan vapaaehtoistyötä lähestyttiin urheilutapahtumien näkökulmasta. Suurissa urheilutapahtumissa työskentelee tuhansia vapaaehtoisia, eikä kisoja pystyttäisi järjestämään ilman vapaaehtoisten työpanosta.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vuoden 2003 jääkiekon MM-kisoissa vapaaehtoisina työskennelleiden motiiveja osallistua toimintaan. Keskeisiä kysymyksiä olivat, mitä ovat osallistumisen taustalla vaikuttavat motiivit ja kuinka ne kuvastavat muuttuneen yhteiskunnan uudenlaista yhteisöllisyyttä. Toisena tutkimustehtävänä oli tarkastella vapaaehtoisten tyytyväisyyttä kisaorganisaation tapaan järjestää vapaaehtoistoiminta MM-kisoissa. Motiivien ymmärtäminen ja tiedostaminen sekä suoran palautteen saaminen vapaaehtoistyössä olleilta ovat toiminnan kehittämisen kannalta tärkeitä. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselyä. Lomake jaettiin 360:lle Helsingissä työskennelleelle vapaaehtoiselle ja lomakkeita palautui 184. Kyselylomakkeella kerättiin tietoa vapaaehtoisten taustatiedoista, heidän motiiveista osallistua toimintaan, tyytyväisyydestä kisaorganisaation järjestelyihin sekä suhtautumisesta vapaaehtoistyöhön yleensä.

Tutkimuksen tulosten mukaan jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoistyö kuvastaa muuttuneen yhteiskunnan uudenlaista yhteisöllisyyttä. Toiminnassa korostuvat henkilökohtaisen hyödyn saaminen ja tapahtuman yhdessä kokeminen. Perinteiset urheilun aatteelliset motiivit eivät enää toimi voimakkaina pontimina osallistua urheilutapahtuman vapaaehtoistyöhön. Tässä tapahtumassa vapaaehtoiset olivat kokonaisuudessaan tyytyväisiä kisaorganisaation tapaan järjestää vapaaehtoistoiminta, mutta erityisesti kisojen aikaiseen ruokailuun oltiin tyytymättömiä. Kisaorganisaatiolle juuri ruokailun ja kisa-asujen järjestäminen ovat suurimmat vapaaehtoistyön aiheuttamat kuluerät. Suurin osa vastaajista arveli tämän kokemuksen lisäävän vapaaehtoistyötä myös tulevaisuudessa.

Asiasanat

vapaaehtoistyö, liikuntatapahtumat, maailmanmestaruuskisat, motivaatio, motiivit, yhteisöllisyys

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 VAPAAEHTOISTYÖTÄ, TALKOITA JA LIKUNNAN KANSALAISTOIMINTAA	8
2.1 Suomalainen kansalaistoiminta numeroiden valossa.....	10
2.2 Vapaaehtoistyö liikunnan kansalaistoimintana.....	11
2.3 Liikunnan vapaaehtoistyöhön osallistumisen syyt.....	12
2.3.1 Motivaation moniulotteinen käsite.....	12
2.3.2 Urheiluseuratoiminnan motiivit.....	14
2.3.3 Urheilutapahtumien vapaaehtoistyön tutkimus	17
3 YHTEISKUNNAN MUUTTUNUT YHTEISÖLLISYYS	19
3.1 Postmodernin yhteiskunnan piirteet.....	20
3.2 Uusi yhteisöllisyys	23
3.3 Vapaaehtoistyön uusi ilme.....	27
3.4 Muuttunut urheiluseuratoiminta	30
4 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄ	33
4.1 Tutkittavien valinta.....	34
4.2 Kyselylomake	34
4.3 Validiteetti ja reliabiliteetti.....	35
4.4 Analysointimenetelmät	36
5 URHEILUTAPAHTUMANA JÄÄKIEKON MM-KISAT 2003	38
5.1 Jääkiekon MM-kisat IIHF:n tapahtumana.....	38
5.2 Kisoissa 56 ottelua – kultaa Kanadaan	39
5.3 MM2003 kisaorganisaatio.....	40
5.4 Vapaaehtoistyö Jääkiekon MM-kisoissa.....	41
5.4.1 Rekrytointi.....	41
5.4.2 Koulutus ja tehtävät.....	42
5.4.3 Vapaaehtoistyöstä ruokaa ja asuste	43
6 JÄÄKIEKON MM-KISOJEN VAPAAEHTOISTEN TAUSTATEKIJÄT	44
6.1 Vastaajien demografiset taustatiedot	44
6.2 Vastaajien suhde jääkiekkoon	47
7 JÄÄKIEKON MM-KISOJEN VAPAAEHTOISTOIMINTAAN OSALLISTUMISEN MOTIIVIT	50
7.1 Tärkeimmät yksittäiset osallistumismotiivit.....	50

7.2 Motiivien seitsemän ulottuvuutta.....	56
7.3 Suhtautuminen vapaaehtoistyöhön.....	63
8 VAPAAEHTOISTEN TYYTYVÄISYYS VAPAAEHTOISTYÖN JÄRJESTELYYHIN	66
8.1 Tiedonkulku.....	66
8.2 Koulutus.....	67
8.3 Työajat, tehtävä ja työolosuhteet.....	69
8.4 Ruokailu, sosiaalityilat ja työasu	70
8.5 Liikkuminen kisapaikalla.....	73
8.6 Palkitsemisen eri muodot	74
9 POHDINTA	77
LÄHTEET	82
LIITTEET.....	86
Liite 1: Tutkimuksessa käytetty saatekirje ja kyselylomake.	86
Liite 2: Osallistumisen motiivit ja niiden koettu tärkeys.	90

1 JOHDANTO

Urheilun arvokilpailut ovat muuttuneet suuriksi megatapahtumiksi, joita seurataan ympäri maailman. Globalisaation myötä kansainväliset kilpailut ovat lisänneet kiinnostavuuttaan ja suuriin tapahtumiin liittyy varsinaisen urheilun lisäksi runsaasti oheisohjelmaa. Kilpailijoiden ja työntekijöiden määrä on lisääntynyt ja tapahtumien taloudelliset panokset sekä julkisuusarvo ovat moninkertaistuneet.

Ammattimaisuuden ja kaupallisuuden lisääntymisestä huolimatta, ei urheilun suurtapahtumia pystytä järjestämään ilman vapaaehtoisten antamaa työpanosta. Rautakorpi (2002) tutki pro gradu -tutkielmassaan Suomessa järjestettyjä urheilun suurtapahtumia vuosina 1995–1999. Suurimmassa tapahtumassa kisaorganisaatioon kuului 85 palkallista henkilöä, seuraavaksi suurin palkattujen määrä kisaorganisaatiossa oli 20 henkeä. Kolmasosa tapahtumista järjestettiin täysin vapaaehtoisten voimin. (Rautakorpi 2002, 48.) Vuonna 2001 Tampereella järjestetyissä suunnistuksen MM-kisoissa oli mukana 700 talkoolaista (Ruuskanen-Himma 2001). Doping-kohustaan mieleen jääneet Lahden hiihdon MM-kisat järjestettiin talvella 2001. Kisoissa oli mukana 20 päätoimista ja noin 2100 vapaaehtoista työntekijää (Haapoja 2001, 1). Kesällä 2003 Pariisissa pidettyjen yleisurheilun MM-kisojen nettisivuilla kerrottiin vapaaehtoistyövoiman tarpeen olevan noin 3600 innokasta urheilun ystävää. (Pariisi 2003 yleisurheilun MM-kisat) Helsingissä 2005 pidettävään yleisurheilun MM-kisoihin kisaorganisaatio etsii noin 3000 vapaaehtoista (Helsinki 2005 Yleisurheilun MM-kisat).

Vaikka vapaaehtoistyön merkitys urheilutapahtumille on valtava, ei sitä ole Suomessa juurikaan tutkittu. Kotimainen liikunnan vapaaehtoistyön tutkimus on keskittynyt seurojen vapaaehtoistyön tutkimukseen. Ulkomailta urheilutapahtumien vapaaehtoistyötä on jonkin verran tutkittu. Tässä tutkimuksessa lähestytään vapaaehtoistyötä liikuntakulttuuriin liittyvänä ilmiönä ja sitä tarkastellaan sosiologian näkökulmasta, kulttuuristen merkitysrakenteiden kautta. Kulttuurista näkökulmaa voidaan pitää ajankohtaisena globalisaation ja

yhteiskunnan jatkuvien muutosten oloissa. Kulttuuriset muutokset heijastuvat yhä selvemmin myös yksittäisen ihmisen toiminnoissa.

Tutkimuksessa tarkastellaan jääkiekon MM-kisoissa vapaaehtoisina työskennelleiden motiiveja ja syitä osallistua vapaaehtoistoimintaan. Esiin nousevia syitä peilataan muuttuneeseen yhteiskuntaan ja liikuntakulttuuriin. Osallistumisen syiden tutkimisen ohella työssä selvitetään vapaaehtoisten tyytyväisyyttä kisaorganisaation tapaan järjestää tapahtuman vapaaehtoisuutta. Sekä osallistumisen motiivien tiedostamisella ja ymmärtämisellä että saadulla palautteella on suuri merkitys paitsi Suomen Jääkiekkoliitolle ja MM-kisaorganisaatiolle myös kaikille muille tapahtumia järjestävälle urheiluorganisaatioille.

Vapaaehtoistyöhön tulee suhtautua vakavasti, sillä se on voimavara ja resurssi, jota ei millään muulla toiminnan muodolla voida korvata. Toiminnan kehittäminen muuttuvassa yhteiskunnassa ja liikuntakulttuurissa on ensisijaisen tärkeää. Osallistumisen motiivit voivat ajan saatossa muuttua, mutta kisajärjestäjille on tärkeintä, että osallistujia löytyy jatkossakin. Itse kiinnostuin aiheesta työskennellessäni jääkiekon MM-kisaorganisaatiossa. Olin mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa vapaaehtoistyön järjestelyjä.

Johdantoa seuraavassa luvussa käydään läpi vapaaehtoistyöhön liittyvää käsitteistöä ja kuvaillaan suomalaista liikunnan kansalaistoimintaa. Liikunnan parissa tehtävää vapaaehtoistyötä lähestytään ensinnäkin yleisesti toiminnan laajuutta tarkastellen, toiseksi seuratyön tutkimuksen valossa ja lopuksi urheilutapahtumien tutkimusten näkökulmasta.

Kolmannessa luvussa vapaaehtoistyö ja urheiluseuratyö kiinnitetään osaksi yhteiskunnan muutosta. Luvussa pohditaan muuttuneen yhteiskunnan piirteitä ja siinä ilmenevää uudenlaista yhteisöllisyyttä. Uutta yhteisöllisyyttä tarkastellaan erityisesti vapaaehtoistyön näkökulmasta ja siitä, kuinka tämä muutos näkyy liikuntakulttuurissa.

Neljäs luku sisältää tutkimuskysymykset ja kuvauksen käytetystä menetelmästä. Luvussa käsitellään tutkittavien valintaan, kyselylomakkeen laadintaan, analysointimenetelmiin sekä tutkimuksen validiteettiin ja reliabiliteettiin liittyviä kysymyksiä.

Tutkimuksen kohteena oleva urheilutapahtuma, vuoden 2003 jääkiekon MM-kisat, esitellään viidennessä luvussa. Esittelyssä kiinnitetään erityisesti huomiota kisaorganisaation kuvaukseen ja kisatapahtuman vapaaehtoistyön järjestämiseen. Rekrytoinnin ja koulutuksen tarkastelu on tärkeää, sillä näillä järjestelyjen vaiheilla voi olla suuri merkitys sekä vapaaehtoisten osallistumisen motiiveihin että osallistumistyytyväisyyteen yleensä.

Luvuissa kuusi, seitsemän ja kahdeksan esitetään tutkimuksen tulokset. Kuudes luku käsittelee tutkittavien vapaaehtoisten taustatekijöitä ja antaa kuvaa siitä, keitä ovat jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoiset. Seitsemännessä luvussa keskitytään toiminnan motiiveihin. Luvusta käyvät ilmi sekä yksittäiset toiminnan motiivit että niistä johdetut toiminnan ulottuvuudet. Osallistumisen motiiveja pohditaan sekä taustatietojen valossa että muuttuneen yhteiskunnan uudenvälisen yhteisöllisyyden ilmentäjänä. Kahdeksas luku vastaa tutkimuksen toiseen kysymysalueeseen, vapaaehtoisten tyytyväisyyteen kisaorganisaation järjestämään vapaaehtoistoimintaan. Luvussa käydään läpi keskeisiä vapaaehtoistyöhön ja työympäristöön liittyviä asioita, kuten tyytyväisyyttä tiedonkulkuun, koulutukseen, työaikoihin ja –tehtäviin, ruokailuun ja palkitsemiseen.

Tutkimuksen pohdinta on kirjattu yhdeksänteen lukuun. Vapaaehtoistyön muuttuneet motiivit ankkuroidaan osaksi uutta yhteisöllisyyttä, jota ainakin tutkittavana olleen tapahtuman vapaaehtoistyö hyvin ilmentää. Viimeisessä luvussa pohditaan myös vapaaehtoistyön periaatteellisia lähtökohtia suhteessa urheilutapahtuman järjestäjiin.

2 VAPAAEHTOISTYÖTÄ, TALKOITA JA LIIKUNNAN KANSALAISTOIMINTAA

Liikunnan parissa tehtävästä vapaaehtoistyöstä käytetään useita eri nimiä. Puhutaan rinnakkain vapaaehtoistyöstä, talkootyöstä sekä liikunnan kansalaistoiminnasta. Käsitteitä on syytä tarkastella hieman lähemmin ja pohtia niiden merkitysten eroja. Nykysuomen sanakirja (1978) määrittelee kansalaistoiminnan ”henkilön julkiseksi toiminnaksi yhteiskunnan tai yhteisön jäsenenä, erilaisissa yhdistyksissä, kansalaisjärjestöissä ynnä muissa”. Kansalaistoiminta siis nähdään osana jotain organisoitunutta toimintaa. Talkootyö määritellään seuraavasti:

varsinaista työapua tarvitsevan naapurin tai muun sellaisen auttamiseksi kyläkunnan tai muun yhteisön piirissä järjestetty yhteinen vapaaehtoinen palkaton työntekotilaisuus, johon tavallisesti liittyy autettavan tarjoama kestitys (ja usein päättäjäisinä tanssit).

Määritelmä kuulostaa kyläyhteisöineen vanhahtavalta, mutta asiasisällöltään vastaa täysin nykypäiväisiäkin talkootöitä. Urheilutapahtumissa tarjotaan vapaaehtoisille edelleen ruoka, ja päättäjäistanssit toteutuvat banketin nimellä. Merkittävää on huomioida määritelmänkin mukaan talkootyön vapaaehtoinen lähtökohta. Nykysuomen sanakirjan mukaan vapaaehtoisuus on ”omasta tahdosta riippuvaa, ilman ulkopuolista pakkoa, omaehtoista ja -tahtoista”.

Harjun (2003) mukaan kansalaistoiminta on ihmisen aktiivista toimintaa itsestä ulospäin, yhdessä toimien, yhteiseksi hyväksi. Ihminen siis käyttää omaa työpanostaan ja suuntaa sen itsestä ulospäin antamalla hyödyn muille kuin itselle. Kansalaistoiminnan hän erottaa kansalaisaktiivisuudesta sillä, että kansalaistoiminta on aina yhdessä tapahtuvaa, kun taas kansalaisaktiivisuutta voi harjoittaa yksinkin ja se on individualistisempi asia kuin kansalaistoiminta. Harju ei pidä kansalaistoimintaa synonyymina talkootyölle ja vapaaehtoistyölle. Hänen mukaansa talkootyö ja vapaaehtoistyö eivät aina suuntaudu yhteiseksi hyväksi. (Harju 2003, 10-11.)

Lehtinen (1997) pitää vapaaehtoistoimintaa prosessina, jossa tavoitteena on elämänlaadun parantaminen ja vaikeuksien voittaminen yhteisen toiminnan kautta. Lehtisen määritelmä on sosiaali- ja terveystieteiden näkökulmasta lähtevä. Hänen mukaansa vapaaehtoistoiminnalle on olemassa kolme tärkeää periaatetta: Ensinnäkin kaikki vapaaehtoistoimintaan osallistuvat toimivat täysin omasta halustaan vapaaehtoisesti ja täysivaltaisina subjekteina. Toiseksi vapaaehtoistoiminnassa ei pidä kenellekään maksaa palkkaa eikä palkkioita. Toiminnasta aiheutuneita kuluja voidaan kuitenkin korvata. Kolmas tärkeä vapaaehtoistoiminnan periaate on, että kaiken toiminnan tulee tapahtua tavallisten ihmisten ehdoin ja tahdoin, kunkin yksilön oman taitotason mukaisesti. (Lehtinen 1997, 17–20.)

Pasi Koski (2000b) kuvaa liikunnan vapaaehtoistoimintaa mieluummin kansalaisaktiivisuutena ja kansalaistoimintana kuin vapaaehtoistyönä. Ne ovat hänen mukaansa vapaaehtoistyöhön verrattuna neutraalimpia, eivätkä määritä suhdetta rahaan. Vapaaehtoistyön lähtökohta on palkaton työpanos, mutta urheiluseuroissa jo monille toimijoille maksetaan vähintäänkin kulkukorvauksia. (Koski 2000b, 49.)

Kansalaistoiminta on motiiveiltaan laajempi kuin puhdas talkootyö: vaikka kansalaistoiminnankaan motiivina ei ole rahallinen korvaus, saatetaan esimerkiksi urheiluseuratyötä tehdä tiukemmasta velvollisuudentunnosta kuin urheilutapahtuman kisaorganisaation työtä. Seurassa motiivina voi hyvinkin olla asuinpaikkaan liittyvä yhteishenki, omien lasten harrastusten tukeminen tai muut yhteiskunnalliset motiivit. Huippu-urheilun suur tapahtumassa kisaorganisaatio tavoittelee tapahtumalla taloudellista voittoa, joten vapaaehtoisina työskentelevät henkilöt eivät niinkään toimi yhteisen hyvän saavuttamiseksi. Tapahtumassa kohtaavat kaupallinen ja ammattimainen urheilun liiketoiminta sekä perinteinen talkootyö. Tässä työssä käytetään käsitteitä vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta. Urheilutapahtumassa vapaaehtoisina työskenteleville henkilöille ei makseta palkkaa tai minkäänlaisia palkkioita, ja he ovat lähteneet toimintaan mukaan täysin vapaaehtoiselta pohjalta, omasta halustaan, oma-aloitteisesti.

2.1 Suomalainen kansalaistoiminta numeroiden valossa

Yhdistysrekisterin tietojen mukaan Suomessa on noin 110 000 yhdistystä. Jäsenyyksiä paikallisyhdistyksissä on arvion mukaan 15,7 miljoonaa eli jokainen suomalainen kuuluu keskimäärin kolmeen järjestöön. Yhdistysten suurin toimintaluokka on kulttuuri- ja harrastustoiminta, johon kuuluu noin kaksi viidesosaa kaikista yhdistyksistä. (Helander & Laaksonen 1999, 22, 33–34.)

Vuonna 1996 arvioitiin vapaaehtoisten lukumäärän kansalaissektorilla olevan noin 655 000. Samana vuonna työtunteja arveltiin kertyvän yli 123 miljoonaa ja näiden laskennalliseksi arvoksi saatiin 12,6 miljardia markkaa eli noin 2 miljardia euroa. Kansalaissektorin liikevaihdoksi on arvioitu noin viisi miljardia euroa, josta julkisen rahoituksen osuus on noin 1,6 miljardia euroa. Eniten julkista tukea saavat sosiaali- ja terveysalan järjestöt. Kulttuuri- ja harrastustoiminta kattaa lähes puolet vapaaehtoispanoksesta ja luokkaan kuuluva liikunta yksinäänkin lähes kolmanneksen kaikesta suomalaisesta vapaaehtoispanoksesta. (Helander & Laaksonen 1999, 39–41, 47–48.)

Vuosina 2000 ja 2001 osallistui 2/5 eli noin 37 % suomalaisista jonkinlaiseen vapaaehtoistoimintaan ja toiminnassa mukana olleet työskentelivät lähes 18 tuntia kuukaudessa. Urheilu ja liikunta oli suosituin vapaaehtoistoiminnan alue, sillä toimintaan osallistui noin 30 % suomalaisista. Toiseksi suosituinta oli vapaaehtoistoiminta sosiaali- ja terveysalalla (25 %) ja kolmanneksi suosituinta oli lasten ja nuorten kasvatustieteisiin liittyvä vapaaehtoistyö (22 %). Vähiten vapaaehtoistoimintaan osallistuva joukko löytyy Etelä-Suomen suurista kaupungeista, aktiivisin väestön osa sen sijaan Länsi-Suomesta. Maa-seudulla vapaaehtoistoiminta mielletään osaksi tavallista elämää ja perinteistä elämänpiiriä. (Harju 2003, 118.)

2.2 Vapaaehtoistyö liikunnan kansalaistoimintana

Suuren kansallisen liikuntatutkimuksen (2002) mukaan noin 30 % suomalaisesta aikuisväestöstä (19-65-vuotiaat) on jollakin tavalla mukana organisoidussa liikunnan kansalaistoiminnassa. Tämä tarkoittaa noin 509 000 ihmistä. Liikunnan kansalaistoiminta vetoaa voimakkaammin miehiin kuin naisiin, vaikka naisten suhteellinen osuus onkin viime vuosina kasvanut enemmän kuin miesten. Aiemmin pääkaupunkiseudulla asuva väestö on ollut vähemmän innokkaasti mukana kansalaistoiminnassa, mutta viime vuosien aikana tilanne on tasaantunut. Keskimäärin liikunnan vapaaehtoistoimintaan kuluu aikaa yksitoista tuntia viikossa. Eri lajeista jääkiekon parissa vapaaehtoistyötä tekevät käyttävät toimintaan hieman keskimääräistä enemmän aikaa. (Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2002, 4, 7.)

Eniten vapaaehtois- tai luottamustehtävissä toimivia henkilöitä on mukana jalkapallossa, jonka parissa vapaaehtoisina toimii noin 79 000 henkilöä. Hiihdossa on mukana 62 000 vapaaehtoista. Molemmissa lajeissa vapaaehtoisten määrä on kasvanut. Yleisurheilun parissa vapaaehtoisena toimii noin 55 000 ja jääkiekon parissa 53 000 henkilöä. Näissä lajeissa vapaaehtoisten määrä on pysynyt entisellä tasollaan. (Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2002, 14.)

Liikunnan vapaaehtois- ja kansalaistoiminnassa tyypillisiä tehtäviä ovat erilaiset huoltotehtävät, tukihenkilönä ja kannustajana toimiminen sekä kyyditseminen. Myös urheilutapahtumien toimitsija-, järjestely- ja myyntitehtävät ovat vapaaehtoisvoimin hoidettuja tehtäviä. (Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2002, 8.) Tässä kohden urheilutapahtumilla tarkoitetaan esimerkiksi paikkakunnan edustusjoukkueen sarjaotteluiden hoitamista, ei kansainvälisiä urheilun suurtahtumia.

Urheilun parissa vapaaehtoisena työskentelee siis suuri joukko suomalaisia. Tyypillisimmät tehtävät kuvastavat hyvin sitä, että vanhemmat auttavat lastaan harrastamaan osallistumalla lajin vapaaehtoistyöhön.

2.3 Liikunnan vapaaehtoistyöhön osallistumisen syyt

Kolmatta sektoria koskevaa hallintosektoripohjaista tietoa on 1990-luvulla kerätty varsin paljon. Kartoituksen kärjessä kulkee sosiaali- ja terveyssektori, mutta myös liikuntasektorilla on alan tutkimusta tehty laajasti. (Helander & Laaksonen 1999, 18–19.) Liikunnan alalla tutkimukset ovat keskittyneet urheiluseuroissa tehtävään vapaaehtoistyöhön ja sen motiiveihin. Sen sijaan urheilutapahtumien vapaaehtoistyöstä ei Suomessa ole aiemmin tehty tutkimuksia.

2.3.1 Motivaation moniulotteinen käsite

Motivaatiolla tarkoitetaan motiivien aikaansaamaa tilaa. Motiivien voidaan ajatella virittävän ja ylläpitävän yksilön yleistä käyttäytymisen suuntaa. Motiivi voi olla tiedostettu tai tiedostamaton, ulkoinen tai sisäinen, biologinen tai sosiaalinen, hyvinkin rajattu yllyke toimintaan. Motivaatio on eri motiivien yhdessä muodostama tila, joka määrää toiminnan ahkeruutta, aktiivisuutta ja suuntautumista. Toiminnan motivaatio muodostuu yksilön persoonaan liittyvistä (mielenkiinnon kohde ja harrastukset, asenteet toimintaa ja itseä kohtaan, tarpeet), toiminnan ominaisuuksiin liittyvistä (mielekkyyys, vastuu, tunnustus, saavutukset) sekä toimintaympäristöön (saavutettavat edut, toimintaolosuhteet, sosiaaliset tekijät) liittyvistä tekijöistä. (Peltonen & Ruohotie 1987, 22–24.)

Motivaatio syntyy yksilön tarpeiden lisäksi toiminnan kannusteiden seurauksena. Kannusteet ärsyttävät ihmistä toimintaan, sillä ne ennakoivat palkkioita, jonka tekijä saavuttaa toimittuaan tietyllä tapaa. Tarpeet määräävät, millaiset tekijät koetaan kannusteiksi, joiden avulla tarpeita voidaan tyydyttää. Kun kannusteet koetaan houkutteleviksi, työnteko välineeksi saavuttaa palkkioita ja tehtävissä onnistuminen haasteelliseksi, motivoituu yksilö toimintaan. Motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon samoin kuin toiminnasta saatava palkkiokin. Toiminnassa sisäinen ja ulkoinen motivaatio esiintyvät yhtäaikaaisesti, joskin toinen voi olla toista huomattavasti hallitsevammassa osassa. (Peltonen & Ruohotie 1987, 25, 33–39.)

Toiminnan sisäiselle motivaatiolle on ominaista se, että toiminta itsessään palkitsee tekijäänsä. Sisäisen motivaation synnyttämät palkkiot esiintyvät tunteiden muodossa, kuten tyytyväisyytenä toimintaan ja toiminnan ilona. Ne liittyvätkin toiminnan sisältöön, kuten sen vaihtelevuuteen, monipuolisuuteen, mielekkyyteen ja onnistumisen kokemuksiin. Sisäisiä palkkioita voivat tarjota myös vuorovaikutukseen liittyvät kannusteet. Ihmiset ovat seurallisia ja kaipaavat hyväksytyksi tulemistä ja tällöin toiminnan tarjoama sosiaalinen kanssakäyminen palkitsee yksilöä sisäisesti. Taloudelliset ja fyysisen ympäristön kannusteet palkitsevat lähinnä ulkoisesti. Ulkoiseen motivaatioon liittyvät palkkiot ovatkin johdettavissa työympäristöstä palkkana tai osallistumismahdollisuuksina ja ovat usein organisaation välittämiä. Ulkoisen motivaation palkkiot ovat objektiivisia ja esiintyvät esineiden tai tapahtumien muodossa. Myös sosiaalisia kannusteita voidaan pitää keinoina saavuttaa ulkoisia palkkioita. Esimerkiksi suhteiden luominen mahdollistaa oman aseman parantamisen. (Peltonen & Ruohotie 1987, 25, 33–39.)

Urheilutapahtumassa vapaaehtoistyöstä saatavat konkreettiset ulkoiset palkkiot ovat yleensä hyvin vaatimattomia. Rahallista palkkiota ei saa kukaan ja työolosuhteetkin voivat olla vähemmän miellyttävät. Suurimmalla osalla jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoisista ei esimerkiksi ollut mahdollisuutta katsoa otteluita työnsä ohella muutoin kuin televisiosta. Urheilutapahtumassa vapaaehtoistyön ulkoinen motivaatio syntyy toiminnan välinearvon kautta, ei siitä itsestään suoraan saatavien konkreettisten hyötyjen kautta. Tapahtumassa itsessään voi myös olla niin houkuttelevia ominaisuuksia, ettei toiminnalta vaadita suuria ulkoisia palkkioita, vaan osallistumista pidetään sellaisenaan riittävän palkitsevana.

Telama (1986) jakaa motivaation yleis- ja tilannemotivaatioon. Yleismotivaatiolla tarkoitetaan toiminnan pysyväisluonteista tavoitteellisuutta. Tällainen motivaatio voi ajan kuluessa muuttua ja muuntua perustavoitteen kuitenkin säilyessä samana. Tilannemotivaatiolla Telama viittaa hetken vaikutukseen. Vaikka taustalla olisikin yleinen motivaatio toimintaa kohtaa, voi tilannemotivaatio yksittäisessä hetkessä yllyttää tai vaihtoehtoisesti estää toimintaa. (Telama 1986, 151.) Myös urheilutapahtuman vapaaehtoistyöhön osallistu-

misessa yleis- ja tilannemotivaatio ovat läsnä. Taustalla vaikuttavat pitkäaikaiset ja pysyväisluontoiset ajatukset vapaaehtoistyöstä ja suhtautumisesta liikuntaan ja urheiluun, mutta lopullisen osallistumisen ratkaisevat ennemminkin tapahtuman ajankohta sekä siihen liittyvät yksittäiset yllykkeet ja motiivit.

Tässä työssä urheilutapahtumien vapaaehtoistyötä lähestytään sosiologian näkökulmasta liikuntakulttuuriin liittyvänä ilmiönä, ei psykologisesti selvittäen motiivien perimmäisiä syitä. Tarkoituksena ei ole testata motivaatioteorioiden selityskykyä, vaan tarkastella vapaaehtoistyön ilmiötä yhteiskunnan ja liikuntakulttuurin merkitysrakenteiden muutoksessa.

2.3.2 Urheiluseuratoiminnan motiivit

Liikuntaseuroissa tehtävän vapaaehtoistyön motiiveissa voidaan nähdä tapahtuneen selkeitä muutoksia. Asuinympäristöön vaikuttaminen ja paikkakunnan asioihin sitoutuminen olivat ennen voimakkaita motiiveja monille vapaaehtoistyötä tekeville. Nykyisin sitoutuminen toimintaan tapahtuu ensisijaisesti oman lapsen harrastuksen kautta ja samalla elinikäinen seuratyö muuttuu ”pätkätyöksi”, joka kestää lapsen harrastuksen ajan. Seuratoiminnassa toiminta on muuttunut huomattavasti tärkeämmäksi osallistumismotiiviksi kuin järjestöön kuulumisen sinänsä. (SLU Vapaaehtoistyö 2002; Koski 2000a, 53.)

Kosken (2000b) mukaan merkittävimpiä selittäjiä seuratoimintaan osallistumiselle ovat iän ja sukupuolen lisäksi alaikäiset lapset sekä elämän tietynlainen vakiintuminen. Aikuisista miehistä kaksi kolmannesta (66 %) ja naisistakin yli puolet (57 %) osallistuu seuratoimintaan jossakin roolissa vähintään silloin tällöin. Koska seuratoiminta on suunnattu erityisesti lapsille ja nuorille, voidaan alaikäisiä lapsia ja niiden määrää pitää luonnollisena selityksenä seuratoimintaan osallistumiselle. Ammattiryhmiä tarkasteltaessa seuratoimintaan eivät yllättäen osallistu työttömät ja eläkeläiset, vaikka heillä periaatteessa ajan puitteissa tähän mahdollisuus olisikin. (Koski 2000b, 47.)

Nuorisotoiminta on ensisijainen liikunnan vapaaehtois- ja kansalaistoiminnan kohdealue. Vapaaehtoistyössä mukana olevista 34 % kokee osallistuvansa juuri nuorisotoimintaan. Harrastus- ja kuntoliikuntatoiminnan kokee ensisijaiseksi toiminnan kohdealueeksi 26 % vapaaehtoisista, kilpailutoiminnan 23 % ja yleiset järjestölliset tehtävät 13 % liikunnan kansalaistoimijoista. Erityisesti harrastus- ja kuntoliikuntatoiminta on entistä useamman ensisijainen toiminta-alue. (Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2002, 11.)

Reposen (1991) tekemän pro gradu -tutkielman mukaan kaikkein tärkeimmäksi seuratyöhön osallistumisen motiiviksi nousi ”toiminta lasten ja nuorten parissa”, jota 78 % vastanneista piti merkittävänä tai erittäin merkittävänä syynä osallistua toimintaan. Toiseksi tärkeimpänä pidettiin ”hyödyllisen työn tekemistä”, jota 68 % tutkimukseen osallistuneista piti merkittävänä tai erittäin merkittävänä syynä toimintaan osallistumiselle. (Reponen 1991, 32, 40–41.)

Heinilä (1986) nimeää seuratyön osallistumisen motiivit ilmaisullisiin intresseihin sekä minä- ja yhteisöintresseihin. Toimintaan houkuttelevien intressien ohella huomioidaan osallistumista ehkäisevät jäsenyysesteet. Ilmaisulliset eli ekspressiiviset intressit perustuvat jäsenyyden vapaaehtoisuuteen ja samalla siihen vapaa-ajan tyydytykseen, jonka seura pystyy jäsenelleen tarjoamaan. Ilmaisulliset intressit edustavat toiminnan tai päämäärän asenteellista hyväksymistä, mutteivät välttämättä johda vielä konkreettiseen toimintaan. Sitoutuminen on periaatteellista, asian yleistä kannattamista. (Heinilä 1986, 39-40.) Liikuntatutkimuksessa potentiaaliset seurojen jäsenet kertovat ilmaisullisten intressien olemassaolosta (ks. esim. Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2002, 27). Urheilutapahtumien osalta ilmaisullisten intressien olemassaoloa kuvaisi periaatteellinen positiivinen suhtautuminen urheilutapahtumiin ja niissä tehtävään vapaaehtoistyöhön. Tämä periaatteellinen suhtautuminen ei kuitenkaan vielä saa ihmistä osallistumaan toimintaan.

Minä-intresseissä korostuvat osallistumisen harrastus- ja suoritustavoitteiset intressit sekä yhteisöön kuulumisen tarpeet. Yhteisöintressit sisältävät toi-

minnan liikunnan ja urheilun sekä seurayhteisön ja kotikunnan hyväksi. Taustalla vaikuttavat liikunnan ulkopuoliset aatteelliset intressit, kuten työnväenaate tai naisliike. Myös toiminta nuorisokasvatuksen hyväksi luetaan yhteisöintressiksi. Vuoden 1982 SVUL:n gallup-tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa olivat minähyvän intressit hallitsevia jäsenyyden vaikuttimia, mutta osallistuminen tukeutui varsin yleisesti myös yhteisen hyvän saavuttamisen intresseihin. (Heinilä 1986, 41–43.) Heinilän mainitsemat yhteisöintressit kuvastavat liikunnan ja urheilun traditionaalisia vapaaehtoistyön intressejä, jotka eroavat jälkimodernin yhteiskunnan uusien yhteisöjen yhteisöllisistä intresseistä. Uusien yhteisöjen ominaispiirteitä käsitellään tarkemmin kolmannessa luvussa.

Houkuttimien ja erilaisten intressien ohella osallistumiseen vaikuttavat myös mahdolliset seuratoiminnan jäsenyysesteet. Esteitä voivat olla esimerkiksi toimintaideologian ristiriitaisuus suhteessa henkilön aatteelliseen katsomukseen tai seuratoiminnassa olevat puutteet. Intressien ohella siis erilaiset jäsenyydestä loitontavat tekijät vaikuttavat osallistumisen todennäköisyyteen. (Heinilä 1986, 44.) Myös urheilutapahtumassa tulisi organisaation tiedostaa vapaaehtoistyötä ehkäisevät piirteet. Negatiivisina asioina voidaan kokea esimerkiksi tapahtuman vaikutukset ympäristöön, kaupallisuus, alkoholin näkyvä rooli ja tapahtuman karnevalisointi sekä maksimaalisen voiton tavoittelu.

Seuratoimintaan osallistumista voidaan lähestyä myös yksilö–organisaatio-akselilla sekä utilitaristisesta että kulttuurisesta näkökulmasta. Yksilölähtöisiä motiiveja voivat olla esimerkiksi lahjakkuus liikunnassa, erilaiset tilan-tekijät, kuten asumisympäristö ja vapaa-ajan määrä, tai yhteiskunnalliserakenteelliset tekijät kuten sosio-ekonominen tausta. Organisaatiolähtöisiä motiiveja ovat seuran kiinnostavuus ja houkuttelevuus, organisaation päämäärät tai toiminta sinällään. Utilitaristisen näkökulman mukaan osallistumisen motiiveina ovat konkreettiset rahanarvoiset edut eli hyötykannustimet, osallistujan arvot tai arvokkaina kokemat asiat eli normatiiviset kannustimet tai ihmisten välisiin suhteisiin liittyvät affektiiviset kannustimet. Selittäviä tekijöitä voivat olla myös mahdollisuus sosiaalisiin kontakteihin, harjaantuminen

työelämää varten tai siellä opittujen taitojen käyttäminen, mahdollisuus seuratyön kautta sosiaaliseen nousuun ja identiteetin määrittäminen seuratyön kautta. (Koski 2000c, 222–224.)

Merkitysrakenteisiin ja kulttuuriseen ajattelumalliin perustuvan näkökulman lähtökohtana on se, että osallistujan omaksumat merkitysrakenteet ovat sopusoinnussa organisaation toiminnan kanssa. Pari vuosikymmentä sitten seuratoiminnan pontimet löytyivät luokkarakenteeseen pohjaten yhteiskunnallisista aateperustoista, mutta nyt uudenlaiset merkitystekijät ovat saaneet tilaa. Osallistumisen syinä voivat olla esimerkiksi vanhemmuus, lajille vihkiytyminen, liikunnan edistäminen yleisemmin sekä ihmisten kasvuun tähtäävät inhimilliset lähtökohdat. Kulttuurinen selitystapa lähtee olettamuksesta, että merkitysrakenteet ohjaavat valintoja. (Koski 2000c, 227–228.) Tässä tutkimuksessa urheilutapahtumien vapaaehtoistyötä lähestytään juuri kulttuurisesta näkökulmasta.

2.3.3 Urheilutapahtumien vapaaehtoistyön tutkimus

Urheilutapahtumien vapaaehtoistyötä ei Suomessa ole siis tieteen keinoin tutkittu. Tätä tutkimusta voidaankin pitää eräänlaisena pelin avauksena kotimaisessa tutkimuskentässä. Lahden hiihtoseuran toiminnanjohtaja Matti Haapoja suoritti vuoden 2001 Hiihdon MM-kisojen talkooväelle kyselyn, jossa selviteltiin osallistujien motiiveja. Selvityksen mukaan talkooväen motiiveissa korostuivat perinne ja sosiaalinen kanssakäyminen. Merkityksettöminä pidettiin materiaalisia etuja, kuten pääsylippuja, kisa-asua ja päätäjäisiä. (Haapoja 2001, 6.) Kyseessä ei kuitenkaan ole tieteellinen tutkimus, joten tuloksiin ja niiden vertailtavuuteen tulee suhtautua kriittisesti. Selvityksessä aihepiiriä ei käsitelty lainkaan aiemman tutkimuksen tai kirjallisuuden valossa. Lisäksi vastaajien määrä on jäänyt varsin vähäiseksi, mikä osaltaan heikentää tulosten reliabiliteettia.

Kansainvälisesti aiheesta on tehty jonkin verran tutkimuksia. Japanilaiset Hirota ja Matsunaga (2002) tutkivat vuoden 2002 jalkapallon MM-kisoissa

vapaaehtoisena työskennelleiden motivaatioita. Naisilla tärkeimmiksi motiiveiksi osoittautuivat mahdollisuus oppia uusia asioita ja saada arvokasta kokemusta. Miehillä laji itsessään sekä kiinnostus urheilua kohtaan yleisesti olivat tärkeimmät osallistumismotiivit. (Hirota & Matsunaga 2002, 104.)

Farrel, Johnston ja Twynam (1998) tutkivat Thunder Bayssa järjestetyn curlingin naisten MM-turnauksen vapaaehtoisten motiiveja osallistua tapahtumaan. He kehittivät tutkimusta varten erityisen kysymyspatteriston, Special Event Volunteer Motivation Scale SEVMS. Tutkimuksen mukaan tärkeimpiä motiiveja olivat halu auttaa tapahtumaa menestymään, vapaaehtoistyön yhteiskunnallinen arvostettavuus sekä halu tehdä jotain hyödyllistä. (Farrel, Johnston & Twynam 1998, 290–291.) SEVM-skaala toimi myös tämän tutkimuksen kyselylomakkeen pohjana.

Papadimitriou ja Karteroliotis (2002) testasivat Farrelin ja muiden kehittämää SEVM-skaalaa henkilöillä, jotka olivat ilmoittautuneet vapaaehtoistyöntekijöiksi Ateenan kesäolympialaisiin 2004. Heidän tuloksensa erosivat Farrelin ryhmän tutkimuksen tuloksista. Tärkeimmiksi osallistumisen motiiveiksi nousivat mahdollisuus luoda suhteita muihin ihmisiin, kasvattavan kokemuksen saaminen, mahdollisuus työskennellä erilaisten ihmisten kanssa sekä urheiluun liittyvien näkemysten laajentaminen. (Papadimitriou & Karteroliotis 2002, 266.)

Näyttäisi siltä, että japanilaisten ja kreikkalaisten tekemissä tutkimuksissa tuli esille samankaltaisia asioita. Suurissa urheilutapahtumissa, lajista riippumatta, voidaan ajatella olevan sellaisia yhteisiä piirteitä, jotka tulevat esille myös tapahtumien vapaaehtoistyön motiiveissa. Suuret kansainväliset urheilutapahtumat ovat hyviä tilaisuuksia päästä tutustumaan uusiin ihmisiin ja niissä voi jokainen varmasti myös oppia uutta. Ne ovat myös tilaisuuksia, joissa jokainen vapaaehtoinen pääsee kokemaan ryhmään kuulumisen tunteen. Intensiivinen kisa-aika kiinnittää vapaaehtoiset hetkeksi tiiviiseen ryhmään, jossa yhdessä kokeminen ja yhteiset tunne-elämykset ovat tärkeitä.

3 YHTEISKUNNAN MUUTTUNUT YHTEISÖLLISYYS

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut paljon viimeisten vuosikymmenten aikana. 1960-luvulla alkanut muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin sai aikaan sen, että perinteiset maaseutuyhteisöt kuihtuivat. Nuoret ja keskiikäiset muuttivat maalta kaupunkeihin, television tuleminen pidätteli ihmisiä kotona ja perinteinen yhteisöllisyys romahti. Kaupungeissa ihmiset muuttivat lähiöihin, joissa perinteistä yhteisöllisyyttä ei ollut, eikä naapureita enää tunnettu. Kaupunkien kasvun myötä myös perinteiset työläis- ja porvarikaupunginosat sekoittuivat ja näihin perustunut yhteisöllisyys katosi. Taajama-asuminen toi asukkailleen anonymiteetin ja tyypillinen yhtenäiskulttuuri pirstoutui. Yksilöt vapautuivat maaseutu- ja kaupunkiyhteisöjen perinteisestä ja tiukasta kontrollista ja holhouksesta. Vapautuminen ei kuitenkaan tuonut ainoastaan positiivisia vaikutuksia vaan jätti ihmisen yksin, ilman lähiyhteisön suojaa ja turvaa. (Ahponen & Järvelä 1983, 28–32, 276–280.)

Perinteisten lähiyhteisöjen ja sosiaalisten verkostojen tilalle rakennettiin nopeasti pohjoismainen hyvinvointivaltio, joka otti perinteisten yhteisöjen roolia ja tehtäviä. Hyvinvointivaltiossa anonymi työntekijä kohtaa yksilön ja tarvittaessa voi tarjota tälle apua, tukea ja turvaa sekä huolenpitoa. Hyvinvointivaltion myötä menetettiin ihmisten spontaani kiinnostus ja vastuu toisista, keskinäinen vuorovaikutus sekä perinteinen yhteisöllisyys. Hyvinvointivaltiossa on mahdollisuus veroja maksamalla ”ostaa” sosiaalinen huolenpito. (Hautamäki 1993, 141–143.)

Ilmonen (1998) tarkastelee yhteiskunnan muutosta kansanliikkeiden kautta. Muuttuneiden kansanliikkeiden taustalla voidaan nähdä ensinnäkin elinkeinorakenteen muuttuminen. Työn uudelleen organisointi on pilkkonut työvoiman ydintyövoimaan, osa- ja määräaikaisiin ”pätkätyöläisiin” sekä työttömiin. Toisaalta valtion ja politiikan tasolla modernien yhteiskuntien teolliset rakenteet ovat rapistuneet. Valtion talouspoliittinen pelivara on supistunut taloudellisen integraation ja rahamarkkinoiden toimijoiden vallan kasvun seurauksena. Puoluejärjestelmä osoittaa rapautumisen merkkejä ja luottamus siihen

on alkanut karista. Kansalaisten oma vastuu omasta elämästään korostuu ja yhteiskunnan instituutioiden mielenkiinto kohdistuu kansalaisten vapaaehtoistoimintaan, josta odotetaan ”ihmeratkaisua” hyvinvointivaltion ongelmiin. Myös sosiaalisissa rakenteissa voidaan nähdä selviä muutoksia. Luokkarakenne murenee ja ihmiset yksilöllistyvät luoden omia elämänprojektejaan. Tämä yksilöllistyminen tapahtuu kulutuksen, median ja informaatiovirtojen välittämänä. Ne luovat imagoja ja mielikuvia hyvistä samaistumiskohteista, joita agraaris-teollisessa yhteiskunnassa pitivät yllä ei-persoonalliset säännöt ja normit. Teollisen tai modernin yhteiskunnan piirteet ovat siis purkautumassa ja sallivat näin aikaisempaa suuremman yksilöllisen toimintatilan. (Ilmonen 1998, 18–21.)

Sosiaali- ja terveystalouden vapaaehtoistoimintaa tutkinut Päivi Lehto-Pusa (1993) näkee myös yhteisöllistämisen jälkiteollisen yhteiskunnan tuotteena. Agraariyhteiskunnassa vastaavaa ei tarvittu, koska hoiva ja sosiaaliturva perustuivat itsestään selvästi yksityisten ihmisten ja yhteisöjen filantroopiaan. Teollistuminen ja palkkatyöläistyminen hajottivat tämän traditionaalisen yhteisöllisyyden, sosiaalinen vastuu siirtyi valtiolle ja teollistumisen tueksi rakennettiin hyvinvointivaltion keskitetty järjestelmä. Nyt valtiollistuneen hoivan ajauduttua taloudelliseen ahdinkoon ja jouduttua sisällöllisen kritiikin kohteeksi on jälleen alettu haikailla luonnollisten siteiden ja verkostojen perään. (Lehto-Pusa 1993, 8.)

3.1 Postmodernin yhteiskunnan piirteet

Ranskalaisen sosiologin Michel Maffesolin mukaan postmodernissa yhteiskunnassa individualismi luhistuu, ja sen tilalle nousee uusi kollektiivisuus. Uusi ruumiinkulttuuri ei siis merkitse yhteisöllisyyden rapautumista vaan alkuperäisen yhteisöllisyyden tiedostamatonta tunnustamista. Arkielämässä tämä näkyy koristautumisena, laihduttamisena, kuntoiluna ja itsestä huolehtimisesta. Maffesolin mukaan ulkoasusta ei huolehdi itseä vaan toisia varten, toisten nähden ja toisten nähtäväksi. Maffesoli kuvaa ilmiötä heimoheimonismien ilmenemismuodoksi. (Sulkunen 1995, 84.) Itsestä huolehtiminen

näkyä selvästi kuntourheilun markkinoiden kasvuna. Yksityisiä kuntokeskuksia on perustettu runsaasti, ja niissä tarjotaan palveluja varsin monipuolisesti. Erilaisten ryhmäliikuntamuotojen, kuntosalipalveluiden, hieronnan ja solariumin ohella monista keskuksista saa myös ravintoneuvontaa. Kuntourheilun markkinoilla on myynnissä hyvinvointia ja onnellisuutta.

Elämisyhteiskunta on Gerhard Schulzen käsite nyky-yhteiskunnalle. Se juontuu 1960-luvun yhteiskunnasta, jonka vastakkainasettelujen (kumouksellisuus–taantumuksellisuus, hippit–pikkuporvari jne.) kautta on siirrytty hierarkkisten rakenteiden yhteiskunnasta horisontaalisten ryhmien ja yksilöllistyneiden yksilöiden kulutusyhteiskuntaan. Monien muiden sosiologien tavoin myös Schulze näkee yksilöt valitsijoina. Kun aiemmin yksilö saattoi tiukkojen rajojen sisällä vain vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaansa, on hän nyt toimintamahdollisuuksien kasvaessa kykenevä valitsemaan sen, mitä tahtoo. Rajojen väljentyessä siirrytään vaikuttamisesta valintaan, jolloin ajatukset suuntautuvat sisäänpäin, päämääriin meissä itsessämme, tunteisiin ja elämyksiin. Valinnan yhteiskunta on Schulzen elämisyhteiskunta. Elämisyhteiskunnan teoriassa yksilöä tarkastellaan arkipäivän tapahtumissa, erilaisissa sosiaalisissa miljöissä. Lähtökohtana ovat erilaisissa miljöissä elävien yksilöiden erilaiset kulutustottumukset. (Noro 1995, 121–122, 127.) Liikuntaseurat ja -organisaatiot ovat eräitä vapaa-ajan markkinoilla toimivia tahoja, jotka kamppailevat yksilöiden vapaa-ajan kulutuksesta.

Myös Jallinojan postmodernissa yhteiskunnassa toimijana on ihminen, joka elää valintoja tehden ja tyytyväisyyttä etsien. Perinteistä vapautuneesta ihmisestä on tullut subjekti, oman elämänsä rakentaja ja toteuttaja, ilman mitään pakkoa. Jallinoja kutsuu nyky-yhteiskuntaa hedonistiseksi yhteiskunnaksi, jossa ihminen voi tehdä valintoja ja hankkia erilaisia elämyksiä toiveidensa mukaisesti. Itsensä toteuttaja ei sitoudu tekemäänsä ratkaisuun lopun ikäänsä. Sitoutuminen kestää vain niin kauan, kun siitä riittää tyydytystä. Vain niin kauan, kun toiminta tuottaa elämyksiä, valinta kohdistuu siihen vaihtoehtoon, joka pystyy herättämään voimakkaimman aistimuksen ja kokemuksen. Hedonistisessa yhteiskunnassa ihmisen on jatkuvasti saatava uusia ärsykeitä, koska muuttumaton lakkaa ennen pitkää olemasta ärsyke.

Tyydytys halutaan välittömästi, sillä sen lykkääminen on kadottanut viehätyksensä. Jokainen mahdollisuus, johon ei tartuta tässä ja nyt, on kadotettu mahdollisuus. (Jallinoja 1991, 74–77.) Urheilukulttuurissa elämyshakuisuus ilmenee erilaisten seikkailu-urheilumuotojen ja extreme-lajien suosion kasvuna. Arkinen elämä on niin turvattua ja helppoa, että äärikokemuksia ja voimakkaita tuntemuksia haetaan esimerkiksi vapaa-ajan harrastuksilla.

Myös Pasi Koski (2000a) näkee nyky-yhteiskunnassa tapahtuneen merkittäviä muutoksia. Perinteet eivät enää ohjaa toimintojamme entisellä tavalla ja sosiaalisen elämämme kentät ovat pirstoutuneet. Yksilöt ovat yhä enemmän itse vastuussa oman elämänprojektinsa luomisesta. Samalla luottamus yhteiskunnan suuriin ideologioihin on kadonnut. Yhteiskunnasta on tullut impulsiivinen ja ennustamaton. Irrationaalisuus saa sijaa ihmisten arkielämässä ja kaikella toiminnalla tavoitellaan elämyksiä. Kuuluminen tiettyyn ryhmään ei enää ole itsestään selvää, vaan identiteettiä määritellään jatkuvasti uudelleen. Elämän pirstaloituminen ja tarjolla olevien vaihtoehtojen moninaisuus ovat lisänneet erilaisten sosiaalisten maailmojen määrää. Ihmisillä on mahdollisuus sukuloida monissa erilaisissa sosiaalisissa todellisuuksissa, joilla kaikilla on omat käytäntönsä, toimintamuotonsa ja tapansa ajatella. Erääksi sosiaalisen maailman esimerkiksi Koski mainitsee muun muassa urheiluseuratoiminnan. Muuttuneessa yhteiskunnassa myös kansalaistoiminnassa siirrytään entistä enemmän perinteisestä yhteisöllisyydestä kohti uudenlaista sopimuksellisuutta. (Koski 2000a, 136–137.)

Kun perinteet eivät enää velvoita ihmisiä samalla tavalla kuin ennen, joutuvat myös urheiluorganisaatiot etsimään vapaaehtoistyöntekijöitä uusien perusteiden. Urheilutapahtuman vapaaehtoiset eivät välttämättä olekaan niitä lajilleen vihkiytyneitä, perinteen velvoittamia ihmisiä, vaan toimintaan tulee mukaan yksilöitä mitä erilaisimmista syistä.

Sulkunen (1995) kirjoittaa Michel Maffesolin postmodernismista, että siinä modernin kollektiivisuus korvautuu uudella, kulutukseen, turhaan yhdessä-oloon ja tarkoituksettomaan nautintoon perustuvalla eli orgiastisella sosiaalisuudella. Maffesoli pitää modernin yhteiskunnan järjestystä yksinkertaisesti

erikoisena ja nyt otteensa menettäneenä yhteiskunnallisuuden muotona. Orgiastisen sosiaalisuuden emotionaaliset ainekset ovat yhteisöelämän edellytyksiä, joita modernin poikkeama vain on estänyt havaitsemasta. Myös Maffesoli uskoo, että yhteisöllisyys ei modernin yhteiskunnan kumoutuessa häviä, vaan saa uusia muotoja. Maffesolin postmoderni yhteisöllisyys rakentuu satunnaisten ja valinnanvaraisten kulutus-, harrastus- tai elämäntapayhteisöjen varaan. Se, mitä tavallisesti pidetään merkinä yhteisöllisyyden katoamisesta – nautinto, tyylyttely, kulutus, ruumis ja sen näyttäminen, politiikan teatraalisuus, tulevaisuuteen kurkottava aikaperspektiivi – on Maffesolille merkki uudesta yhteisöllisyydestä, jota edelleen kuvastaa eläminen tässä ja nyt. Uusyhteisöllinen hedonismi tuhoaa sen odotusperspektiivin, joka on modernille yhteiskunnalle tyypillinen. (Sulkunen 1995, 77–78, 82–83, 87.)

Luokkayhteiskunnassa kiinteitä ryhmiä muodostivat luokat, perheet ja myös työyhteisöt. Nyt jokainen tavoittelee omaa onneaan ja vanhat sidosryhmät ovat menettäneet otettaan. Ihmiset muodostavat ryhmiä uusien perustein. Tietoyhteiskunnassa ärsykeitä tulvii jatkuvasti ja palvelut ovat usein tarjolla kaikkina vuodenaikoina ja vuorokauden aikoina. Esimerkiksi kuntosaleille on henkilökohtaisella avaimella mahdollista päästä harjoittelemaan lähes mihin vuorokauden aikaan tahansa. Elämänrytmi on kiihtynyt, mikä näkyy niin työpaikoilla kuin vapaa-aikana. Harrastuksista haetaan huippuelämyksiä, pika-ruokakulttuuri kukoistaa ja oman arjen harmautta viihdytetään erilaisilla television ”tirkistelysarjoilla”, joissa toisten tosi-elämää seurataan kameroiden kautta. Kännykkäaikakaudella jokaisen olisi oltava tavoitettavissa milloin vain, eikä päivästä enää löydykään itselle ja perheelle rauhoittumisen aikaa. Jokainen määrittää omaa elämäänsä ja identiteettiään niiden valintojen kautta, joita kulutustottumuksissaan tekee.

3.2 Uusi yhteisöllisyys

Heikki Lehtosen (1990) mukaan yhteisö on

- alueellisesti rajattavissa oleva yksikkö
- sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkö tai

- yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkö.

Yhteisyyden perustana voivat olla taloudelliset, poliittiset tai alueelliset seikat. Se voi myös perustua sukulaisuuteen, yhteisiin intresseihin ja toimiin, uskomuksiin, vuorovaikutukseen, harrastuksiin, mieltymyksiin, maailmankatsomukseen ja tunteisiin. (Lehtonen 1990, 15–17.) Liikuntakulttuurin piirissä urheiluseura on yhteisö, mutta myös urheilutapahtuman organisaatiota voidaan pitää yhteisönä. Suurtahtumassa kisayhteisöön kuuluvat sekä palkattu henkilöstö että vapaaehtoistyöntekijät.

Maffesolin (1995) mukaan demokraattisuuden ihanne, joka oli moderniteetin tunnusmerkki, on nyt väistymässä yhteisöllisyyden ihanteen tieltä. Yhteisöllisyyden ihannetta nykypäivänä ilmentävät erilaiset kiihkouskonnolliset virtaukset, etnisyyden uuden nousun eri ilmaukset sekä kaikenlainen intoilu, kuten urheilu-, musiikki- ja juhlahumut. Yhteistä näille kaikille ilmiöille on niiden kautta saatava yhdessä olemisen ja kokemisen mahdollisuus sillä hetkellä siinä paikassa. (Maffesoli 1995, 24.)

Scott Lash (1994) puhuu postmoderneista yhteisöistä ”makuyhteisöinä”. Hänen mielestään esimerkiksi saman tv-sarjan seuraajat tai saman sanomalehden lukijat muodostavat kuvitellun yhteisön ja symbolisen yhteisyyden. Näihin yhteisöihin ei synnytä tai tulla heitetyiksi vaan niihin heittäydytään. Lash siis korostaa Jallinojan tavoin yksilön oman valinnan merkitystä lukusten vaihtoehtojen joukossa. (Lash 1994, 219–220.)

Zygmunt Bauman nimeää postmodernin yhteiskunnan uudenlaiset yhteisöt kotipaikoiksi – habitat. Ne ovat yhteisöjä, jotka kokoavat ihmisiä yhteen toisella tavalla kuin modernissa maailmassa. Kotipaikkojen olemassaolon ehtona on, että ihmiset ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Jokainen habitat muuttaa ajan kuluessa muotoaan eikä yksikään ole samanlainen kuin toinen. Myös Bauman korostaa sitä, että yksittäinen toimija voi koota päämäärin valikoimasta ja merkitysten varastosta itselleen sopivimmat toiminnot ja kiinnittyä niihin. Hän puhuu kulkureista, jotka eivät tiedä matkansa päämäärää, mutta jotka aina olettavat seuraavassa pysähdyspaikassa saavuttavan-

sa sellaista, jota kuvittelevat haluavansa. Näin kulkureiden matka jatkuu paikasta toiseen, yhä paremman saavuttamisen toivossa. (Jallinoja 1995, 40-42.)

Toinen postmodernia yhteiskuntaa kuvaileva Baumanin toimija on turisti, joka ei asetu mihinkään pitkäksi aikaa, maistelee näkemäänsä ja kokeemaansa ja valikoi mieltymystensä mukaan kohteita, joissa käy. Koska postmoderneilla yhteisöillä ei ole selkeätä päämäärää, niiden vetovoima tapahtuu symbolisten merkkien vakuuttavuudella. Heikkoja symbolisia merkkejä ovat esimerkiksi rintanappi, t-paita ja maskotti. Nämä luovat kevyttä yhteisöllisyyttä. Vahvat symboliset merkit voivat muuttaa koko ihmisen elämäntyylin kotipaikan mukaiseksi. Esimerkkejä raskaista yhteisöistä ovat uususkonnolliset ja syväekologiset yhteisöt. (Jallinoja 1995, 42–43.)

Arto Noro (1991) käsittelee uusia yhteisöjä posttraditionaalisina yhteisöinä, ”kevyesti kollektiivisina tukipuina”. Hänen mukaansa uusien yhteisöjen lähtökohtana on moderni eriytynyt yhteiskunta, jossa yksilö on monien piirien leikkaus. Posttraditionaaliset yhteisöt ovat siis eräänlaisia optioita, jotka ovat yksilön valittavissa, ja joihin häntä eivät kiinnitä tarpeet vaan haluiksi muuntuneet tarpeet. Posttraditionaalisiin yhteisöihin yksilö ei pane koko persoonaansa ja niistä on myös haluttaessa mahdollista päästä pois. Noron mukaan posttraditionaaliset yhteisöt kiinnittyvät aina johonkin esineelliseen toimintaan tai esineeseen. Mukana on aina jokin keskiö, joka ei ole supistettavissa ”sosiaaliseen keskusteluun”, vaan jolla on oma diskurssinsa – kalastusdiskurssi, golfdiskurssi ja niin edelleen. Yhteisöissä halu koskee Noron mukaan juuri tätä keskiötä. (Noro 1991, 239–240.)

Nyky-yhteiskunnan posttraditionaaliset yhteisöt eivät Noron (1991) mukaan ole sosiaalisilta siteiltään traditionaalisia. Niissä ei ole sitovia arvoja tai tiukkaa normistoa sanktioineen ohjaamassa käyttäytymistä. Enemminkin kyse on ulkoisista muodoista lähtevistä rituaaleista tai, kuten Noro asian ilmaisee, ”yksilön sisältä lähtevinä keinoina ’kunnian’ kaltaisista mekanismeista”. On siis olemassa vain tiettyjä tapahtumia ja lokaliteetteja, joissa yhteen kokoontuminen tapahtuu ja yhteisö tulee näkyväksi. Kun yhteisössä muutoin vallit-

seva jäsenten välinen ignoranssi näissä tapahtumissa lakkaa, syntyy keskustelua itsetarkoituksellista seurustelua. Sen takaa yhteisessä keskiössä oleva asia, joka on siis aina jäseniään kiinnostava. Noro muistuttaa, että posttraditionaalisessa yhteisössä toiminta on itsetarkoituksellista, joten siinä korostuu hedonistis-esteettinen komponentti. Lisäksi yksilö voi kuulua moneen posttraditionaaliin yhteisöihin, joista mikään ei välttämättä korreloi toisen kanssa. (Noro 1991, 239–243, 246.)

Uuden tekniikan, kuten internetin, matkapuhelimien ja sähköpostin myötä on rakentunut uusia sosiaalisia verkostoja, joissa on mahdollista toimia vain nimimerkeillä eikä toista osapuolta tarvitse kohdata kasvokkain. Nämä symboliset ja kuvitteelliset yhteisöt muodostuvat entistä tärkeämmiksi, koska niihin on helppo samaistua eivätkä ne välttämättä vaadi tiukkaa sitoutumista. Tietotekniikka ja joukkotiedotus luovat uudenlaista yhteisöllisyyttä. (Harju 2003, 75–77; Sulkunen 1995, 86.) Urheilutapahtumiin rekrytoidaan vapaaehtoisia nykyään internetin kautta, jolloin hakemisen kynnyks on varsin matala. Toisaalta internetpohjaisten hakemusten myötä sitoutuminen toimintaan voi ainakin alkuvaiheessa olla varsin löyhää ja kiinnittymispinta kapea.

Siisiäinen (2003) tarkastelee yhteiskunnan muutosta yhdistysten näkökulmasta. Hänen mukaansa suomalaiset pitävät yhdistystä edelleenkin parhaana tapana toteuttaa kollektiivisia pyrkimyksiään. Tätä ilmentävät rekisteröityjen yhdistysten valtava lukumäärä ja niiden jatkuva lisääntyminen. Modernin yhdistyksen perustana on kuitenkin jäsenistön yhteinen intressi, eikä ominaisuuksiin perustuva karisma tai sitovaksi koettu perinne. Yksilöiden yhteiskuntasidosten määrä kasvaa yksittäisten sidosten voiman vähetessä. Muutoksen taustalla on Siisiäisen mukaan yhteisöllisten merkitysrakenteiden heikkeneminen, jolloin yhteiskunnallinen määrittely siirtyy yksilöiden suoritettavaksi. Rakenteita määrittelee esimerkiksi media, mutta niiden uudelleentulkinta tapahtuu yksilöllisesti. Aatteellisen toiminnan sijaan uusissa yhdistyksissä ovatkin tärkeämpiä tuotemerkkien käyttö ja elämäntyylin korostuminen. Ne toimivat lähtökohtana yksityiskulttuuriselle yhdistykselle, jotka ovat ”yhdistysystävien” yhteenliittymiä, ja joissa kosketuspinta on kapea. (Siisiäinen 2003, 13, 18–21.)

Myös uudet kansalaisliikkeet ovat osaltaan tulleet tarjoamaan ihmisille uuden sosiaalisen turvaympäristön ja yhteisöllisen kasvuympäristön tilanteeseen, jossa perinteiseen institutionaaliseen tukikehikkoon – koulutukseen, ammattiin jne. – ei enää voi luottaa niin kuin ennen. Uudet liikkeet voivat ankkuroida toimintansa toisaalta perinteisen politiikan alapuolelle arkielämään, mutta toisaalta ne voivat esiintyä politiikan yläpuolella vaatimalla muutoksia asioihin, joita mikään poliittinen voima ei kykene yksin muuttamaan. Liikkeiden ohjelmalliset vaatimukset antavat viitteen niiden toiminnallisista painopisteistä. Jäsenten sitoutuminen uusiin liikkeisiin ei kuitenkaan ole vahvaa. Kiinnittymisen keveys johtuu osin siitä, että niiden yhteisöllisyys on lähinnä julkisuuden kautta luotua ja symbolista. Jäsenyys säilyy vain niin kauan, kun elämänprojekti halutaan liikkeeseen sitoa. (Ilmonen 1998, 27–31.)

Ryhmäkoheesion ja sosiaalisten elämysten saaminen toteutuu esimerkiksi tapahtumaurheilun vapaaehtoistyössä, joka muistuttaa monilta osin uudenlaisten yhteisöjen toimintaa. Toiminnassa ryhmä kokoontuu hetkellisesti yhteen, tiivistyy nopeasti tapahtuman intensiivisyyden myötä ja sitten hajoaa aiheuttamatta kenellekään irtautumisen ongelmia. Ryhmällä on toimiessa yhteinen päämäärä, yhteinen toiminnan muoto ja yhteinen ulkoasu. Jokaisella on toiminnassaan omat intressinsä, mutta vain tapahtuman kautta nämä yksilölliset tavoitteet voivat täytyä. Ryhmään kuuluvat henkilöt ovat tapahtumassa ”yhdessä yksin”. Kiinnittymispinta urheilutapahtumaan voi olla hyvinkin kapea, sillä vapaaehtoistyöntekijöillä ei välttämättä ole mitään henkilökohtaista kokemusta lajista tai suhdetta lajiin. Myös toiminnan projektiluonteisuus viittaa hyvin uudenlaiseen yhteisölliseen toimintaan.

3.3 Vapaaehtoistyön uusi ilme

Lehto-Pusa (1993) näkee nykyisen vapaaehtoisryhmiin sitoutumisen individualistisena sopimussuhteena. Tällöin vapaaehtoistyössä on kysymys kahden yksilön kesken, heidän omasta halustaan ja vapaaehtoisesti tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Ratkaisevaa perinteiseen yhteisöllisyyteen verrat-

tuna on toimijoiden yksilöllisyys ja se, että toiminta lakkaa, kun toinen osapuolista niin haluaa. Individualistisempi tavoitteiden nouseminen auttamismotivaatioksi yhteisöllisyyden rinnalle perustuu Lehto-Pusan mukaan juuri kulttuurisen modernisoitumisprosessin aiheuttamaan traditionaalisten siteiden heikkenemiseen ja yksilöllistymiseen. Modernisoitumisen myötä yksilöstä on tullut vapaampi yhteisön kontrollista ja hänellä on suuremmat mahdollisuudet tehdä valintoja ja elää itsenäistä elämää. (Lehto-Pusa 1993, 23–24.)

Myös Lehtinen (1997) näkee vapaaehtoistyön muuttuneen viime vuosikymmenten aikana. Perinteisesti järjestöt ovat vapaaehtoistoiminnassaan toteuttaneet hyvin keskusjohtoista toimintamallia. 1990-luvun kuluessa tämä malli näyttäisi kuitenkin vanhentuneen. Ihmisiä on vaikea motivoida toimintaan, jossa he eivät itse voi toimia subjekteina eivätkä pysty vaikuttamaan toiminnan sisältöön. Näin ollen omaehtoinen ja itseorganisoitu toiminta on lisääntynyt. Ihmiset eivät enää halua samaistua ja sitoutua perinteisiin järjestöihin. (Lehtinen 1997, 18–19.)

Postmodernia vapaaehtoisuutta leimaavat ajallinen joustavuus, itseohjautuvuus, spontaanius, luovuus ja asioiden koskettavuus omassa elämässä. Henkilökohtaisen hyödyn merkitys kasvaa. Kiinnostusta herättää vapaaehtoistoiminta, jossa on löyhästi organisoitu ja kevyesti hallinnoitu ryhmä, jonka toiminta on projektinomaista, ja joka tarjoaa elämyksiä, yhdessäoloa ja samaistumispintaa ilman vaatimusta pitkäaikaisesta sitoutumisesta. Vapaaehtoisuuden uudet muodot ovat hajautettuja, moniarvoisia ja yksilöllistyneitä. Hyödyn tavoittelusta tulee ajatusmalli, jolla vapaaehtoisuuden ilmiötä selitetään. Samanaikaisesti postmodernia vapaaehtoistyötä leimaa oman nautinnon etsiminen ja yhteisen hyvän tavoittelu. Piirteet korostuvat nuorten käyttäytymisessä. Työn pitäisi antaa hyvää mieltä, mutta toimintaan lähdetään omista intresseistä käsin. Osallistumisen on annettava jotakin itselleen, kuten arvostusta, seuraa, ajankulua, kannustusta, mahdollisuuden kouluttautua ja kiitosta. (Sorri 1998, 95–100, 122.)

Kulttuuriset ja rakenteelliset muutokset ovat luoneet liikunnan kansalaistoiminnalle uudenlaisen kontekstin, jossa toimintaan liittyvät merkitykset ja

merkitysrakenteet ovat muuttuneet. Ideologisten tekijöiden osuuden heike-
tessä sitoutumisen ja osallistumisen perusteet eivät enää löydy poliittisista
tekijöistä. Koski (2000) kuvaa merkitysrakenteiden muuttumista myös urhei-
lulajien suosion muuttumisen kautta. Maatalousyhteiskunnassa, jossa vuo-
denaikojen rytmi jäsensi aikaa, ja jossa lapset oppivat kunnioittamaan ja ar-
vostamaan pitkäjänteistä, ruumiillista työtä ja yksin puurtamista, olivat hiih-
don ja yleisurheilun kaltaiset harmoniset ja rytmikkäät lajit suosittuja. Koski
kuvailee vanhempien ikäluokkien sielunmaisemaa ”Suomi-filminä”. Nuo-
rempien ikäluokkien sielunmaisema puolestaan lähestyy rockvideota, jossa
kiivas rytmi, impulsiivisuus, lyhytjännitteisyys, kaottisuus, pinnallisuus ja
tietty aggressiivisuus ovat olennaisia osia. Näin Koski selittää vauhdikkait-
ten, dynaamisten, vauhtia ja vaihtelevia tilanteita sisältävien sekä elämyksiä
ja aika ajoin onnistumisia tarjoavien lajien, kuten jääkiekon suosion nousua.
Joukkuepelien suosiota voi samalla lisätä työelämästä opittu tiimityöskente-
ly, jossa vaaditaan tilanteen mukaista toimintaa, nopeita päätöksiä ja tulok-
sen tekoa. Koski nostaa myös moottoriurheilun suosion esille ja selittää sitä
jälkimoderniin yhteiskuntaan sopivalla tekniikan ja vauhdin sekä riskien ot-
tamisen ihannoinnilla. Näillä muutoksilla on nähtävissä vaikutuksia myös
liikunnan kansalaistoimintaan. Eri lajien kiinnostavuudessa ilmenee vaihtelu-
ja ja muutokset lajien markkina-asemassa heijastuvat niin harrastajien, puu-
hahmisten kuin katselijoidenkin määrässä. Muuttuneet merkitysrakenteet ja
korostunut yksilöllistyminen näkyvät valintoja ja kiinnittymistä ohjaavissa te-
kijöissä. (Koski 2000a, 138, 151–153.)

Myös Ilmanen ja Kontio (2003) tuovat esille yhteiskunnan arvomuutokset
lajien suosion vaihtelun kautta. Tutkiessaan jyväskyläläisiä urheiluseuroja
vuosina 1986 ja 1998 oli havaittavissa selviä muutoksia lajien suosiossa.
Esimerkiksi Jyväskylän Hiihtoseura oli menettänyt selvästi jäseniä eikä enää
vuonna 1998 mahtunut kymmenen suurimman seuran joukkoon. Tämä ku-
vastaa arvojen ja merkitysrakenteiden muutosta. Kaupunkinuoriso ei enää
harrasta lajia siinä määrin kuin ennen. Jyvä-Golf puolestaan on huimasti
kasvattanut jäsenmääräänsä 12 vuoden aikana. Seuran jäsenmäärän kasvu
lähes tuhannella selittyy osaltaan kaupunkiin rakennetulla golfkentällä, mutta
kuvastaa toisaalta lajin arvostusta yhteiskunnassa laajemmin. Golf edustaa

jotain tavoittelemisen arvoista asiaa osana hyvää elämää. (Ilmanen & Kontio 2003, 131–132.)

Ilmanen ja Kontion tutkimuksessa kävi ilmi, että vapaaehtoistyön määrä ja sen merkitys urheiluseuratyössä ovat lisääntyneet vuosien 1986-1998 aikana. Seurojen vapaaehtoistoimintaa tehdään kuitenkin yhä harvemmin koko seuran eteen. Vanhemmat haluavat varmistaa talkootyöllä hankittujen rahojen kohdentumisen juuri oman lapsen joukkueen hyväksi. Huoli omien etujen ja lähtökohtien toteutumisesta on noussut entistä tärkeämmäksi. Vapaaehtoistyöhön eivät enää kannusta aatteelliset tai hyväntekeväisyyteen liittyvät pontimet. (Ilmanen & Kontio 2003, 141–142.)

3.4 Muuttunut urheiluseuratoiminta

Urheilukulttuurin muutosta voidaan tarkastella urheiluseurojen ja niissä tehtävän vapaaehtoistyön näkökulmasta. Itkosen (1996) mukaan urheiluseurojen toiminnassa voidaan erottaa neljä erilaisen toiminnan kautta. *Järjestökulttuurisella kaudella* vuosisadan vaihteesta 1930-luvulle oli tyypillistä liikunnan organisoituminen kiinnittyneenä muuhun kansalaisyhteiskunnan muotoutumiseen. Liikuntaseurat olivat työväenyhdistysten, nuorisoseurojen ja raittiusseurojen alaosastoja. Toimitilat määrittivät vahvasti toiminnan muotoja ja lajiharrastuksia, järjestöaloissa painittiin ja voimisteltiin. Myös yhteisöjen (esim. suojeluskunnan) omistuksissa olevat urheilukentät vahvistivat urheilun järjestöllisiä siteitä. *Harrastuksellis-kilpailullinen kausi* ulottuu 1930-luvulta 1960-luvulle. Kauden aikana lajien määrä kasvoi ja niiden tarpeet huomioitiin entistä paremmin. Erikoisliitoille alettiin jakaa avustusmäärärahoja ensimmäisen kerran 1930-luvun alkuvuosina. Kansalliset peruslajit olivat edelleen harrastetuimpia, mutta palloilu alkoi lisätä suosiotaan, olihan pesäpallolla maanpuolustuksellisia tavoitteitakin. Lajien tavoitteena alkoi olla mestareiden ja tulevien urheilusankareiden tuottaminen. Samalla lajinomaisuus alkoi korostua ja urheilulliset tavoitteet nousivat keskeiseen asemaan. Toiminnallinen yhteys muihin liikkeisiin muuttui välineelliseksi. Myös kunnallispolitiikassa panostettiin urheilukenttien rakentamiseen ja urheilulautakun-

tien perustamiseen. Resurssien ja olosuhteiden parantuessa lajien keskinäinen kilpailu kiihtyi. Lajitiedon lisääntyessä myös erikoisseuroja alettiin perustaa. (Itkonen 1996, 218–222.)

Harrastuksellis-kilpailullista kautta seurasi 1960-luvulta 1980-luvulle asti *kilpailullis-valmennuksellinen kausi*. Tiedon asema urheilussa korostui, toimintaa suunniteltiin entistä enemmän, valmennus tieteellistyi ja urheilujärjestöt organisoivat koulutusjärjestelmänsä ohjaajille ja valmentajille. Ympärivuotinen harjoittelu lisääntyi ja urheilijan tehtäväksi tuli vain harjoittelu ja kilpaileminen. Ammattimaisesti hoidetun huippu-urheilun ja vapaaehtoisuuteen perustuvat kansalaistoiminnan kuilu alkoi kasvaa. 1960-luvun liikuntakulttuuriin kuuluu olennaisesti myös kuntoliikunnan lisääntynyt harrastus, vaikka seurat eivät vielä lähteneetkään sitä tukemaan. (Itkonen 1996, 223–226.)

Nyt huippu-urheilu on erkaantunut omille teilleen ja kuntoliikunnastakin tullut osa urheiluseurojen toimintaa. 1980-luvulta alkoi *eriytyneen toiminnan kausi*. Liikuntakulttuuri on pirstaloitunut niin organisatorisena kuin sosiaalisenakin ilmiönä. Se on saanut uudenlaisia muotoja ja uusia lajeja. Eriytymisen edetessä riittävän pitkälle liikunnan ja muun kulttuurin väliset rajat hämärtyvät ja uudenlaisia yhteisöjä muodostetaan. Tästä oivana esimerkkinä ovat erilaiset kapakkajoukkueet lajien harrastesarjoissa. Liikuntakulttuuri on osittain siirtynyt kulutuksen kentille ja näin ovat syntyneet urheilun ja liikunnan markkinat. Asiakkaita varten ovat tulleet ammattimaiset liikunnan ja urheilun palveluntarjoajat. (Itkonen 1996, 226–229.)

Yhteiskunnallisessa mittakaavassa osallistuminen perinteisiin poliittisiin järjestöihin tai etujärjestöihin on menettänyt suosiotaan ja mieluummin osallistutaan liikuntaan, vapaa-aikaan ja kulttuuritoimintaan liittyviin yhdistyksiin ja järjestöihin. Toisaalta myös liikunnan sisällä kiinnittyminen seuratoimintaan on muuttunut.

Aatteelliset ja yhteisölliset perustelut ovat viime vuosina heikentyneet liikunta- ja urheiluseurojen toiminnan pontimina. Liikunta- ja urheiluseuroissakin on alettu puhua tuotteistamisesta, palveluista ja tehokkuudesta yritysmaail-

man tavoin. Seurojen ulkopuolella, omatoimisesti yksin tai omatoimisesti ryhmässä tapahtuva liikkuminen on lisääntynyt. Esimerkiksi Jyväskylässä on seuramuotoinen liikuntaharrastus vähentynyt vuosien 1986-1998 välisenä aikana. Keskeinen suunta urheilu- ja liikuntaseurojen muutoksessa on ollut eriytyminen. Uusien lajien mukanaan tuoma eriytyminen johtaa uusien seurojen perustamiseen ja tätä kautta seurakentän sirpaloitumiseen. (Ilmanen & Kontio 2003, 128, 139–140.)

Urheiluseurojen toiminnassa yhteiskunnan muuttuminen ja elämän pirstaloituminen näkyy siinä, että seuratoimijat ovat aikaisempaa selvemmin kiinnittyneet toimintaan omaan ja perheensä elämänvaiheeseen liittyen. Kyse on aikaisempaa lievemmästä perinnesidonnaisuudesta, jolloin seurakulttuurin merkitys vähenee ja yksilöllistyminen korostuu. Muutoksen seurauksena toiminnasta on tullut projektiluonteisempaa. (Koski 2000b, 53.)

Edellä on kuvattu yhteiskunnan ja liikuntakulttuurin muutosta sekä pohdittu vapaaehtoistyön luonteen muuttumista jälkimodernissa yhteiskunnassa. Seuraavassa luvussa esitetään tutkimuskysymykset, jotka osaltaan nousevat juuri näistä kulttuurisista ja yhteiskunnallisista muutoksista.

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄ

Tutkimuksella on kaksijakoinen tavoite. Ensinnäkin tarkoitus on tarkastella urheilutapahtuman, vuoden 2003 Jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoistyötä ilmiönä ja uuden yhteisöllisyyden ilmentäjänä. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miksi ihmiset haluavat osallistua urheilutapahtuman vapaaehtoistointaan ja mitä ovat osallistumisen taustalla vaikuttavat motiivit?
2. Kuinka motiivit peilaavat nyky-yhteiskuntaa ja voidaanko tapahtumien vapaaehtoistyöhön osallistumista pitää osoituksena muuttuneen yhteiskunnan uudenlaisesta yhteisöllisyydestä?

Tutkimuksen lähtökohtana on oletus siitä, että aiemmin tärkeinä motivaation lähteinä olleet traditionaaliset urheilun aatteelliset tekijät ja perinteiset yhteisölliset tekijät ovat ainakin osittain korvautuneet yksilöllisillä syillä, joissa osallistuminen vapaaehtoistyöhön nähdään välineenä oman tavoitteen saavuttamiseksi, ja jotka kuvastavat uutta yhteisöllisyyttä.

Toisaalta tutkimuksen tavoitteena on kerätä arvokasta palautetta kisaorganisaatiolle tämän onnistumisesta työssään eli vapaaehtoistyön järjestämisessä MM-kisojen aikana. Palauteosion tärkeimpiä kysymyksiä ovat:

1. Kuinka tyytyväisiä vapaaehtoiset olivat saamaansa koulutukseen ja perehdytykseen, tiedonkulkuun kisoissa ja ennen kisoja, työolosuhteisiin ja saamaansa tunnustukseen työstään?
2. Kuinka urheilutapahtuman vapaaehtoistyön järjestämistä voitaisiin kyselyn avulla saadun palautteen perusteella kehittää tulevaisuudessa urheilutapahtumissa?

Suomea pidetään yleisesti hyvänä kisajärjestäjänä, osittain juuri vapaaehtoistyövoiman ansiosta. Vapaaehtoistyöhön osallistumisen motiivien tutkimi-

nen on kiinnostavaa paitsi liikuntasosiologisesti myös urheilutapahtumien järjestäjien näkökulmasta. Vapaaehtoistyöllä on yhteiskunnallisesti suuri taloudellinen ja sosiaalinen merkitys. Urheilutapahtumia ei pystyttäisi edes järjestämään ilman vapaaehtoisten panosta. Tutkimuksen kautta kisajärjestäjille tuotetaan uutta tietoa vapaaehtoistyöstä urheilutapahtumissa, ja tätä kautta toimintaa voidaan kehittää edelleen. Toiminnan motiivien tunnistaminen ja ymmärtäminen ovat ehtoina sen kehittämiseksi. Tutkimuksen palauteosiolla on käytännön merkitystä Suomen Jääkiekkoliitolle ja kisaorganisaatiolle sekä muille urheiluorganisaatioille tulevaisuuden tapahtumia silmällä pitäen.

4.1 Tutkittavien valinta

Päädyin tutkimuksessani käyttämään kyselylomaketta, koska näin oli mahdollista tavoittaa mahdollisimman suuri joukko erilaisissa tehtävissä toimivia vapaaehtoisia. Vapaaehtoisia oli kolmella pelipaikkakunnalla, Helsingissä, Turussa ja Tampereella, mukana yhteensä noin 1000 henkilöä. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat MM-kisoissa 26.4.-11.5.2003 Helsingissä työskennelleet vapaaehtoiset. Tutkittavien joukoksi valitsin Helsingin vapaaehtoiset, sillä pääkaupungissa työskenteli paikkakunnista eniten vapaaehtoisia ja heidän tavoittamisensa oli käytettäviin resursseihin nähden helpointa ja taloudellisinta. Helsingissä työskenteli kisojen aikana kaiken kaikkiaan 408 vapaaehtoista. Näistä kyselylomake jaettiin 360:lle. Tutkittavien joukkoon eivät kuuluneet kisojen tanssijat, sillä he valikoituivat mukaan erillisen esiintymiskarsinnan kautta ja toimivat omana ryhmänään vierailen myös Tampereella. Lisäksi tanssiryhmä sai yhteistyön kautta lisäetuuksia (kuten esiintymisasut) Veikkaus Oy:ltä. Kaikki kisaorganisaation valitsemat varsinaiset vapaaehtoiset kuuluivat tutkittavien joukkoon.

4.2 Kyselylomake

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua kyselylomaketta. Lomake on tutkimuksen liitteenä (liite 1). Kyselylomake jakautuu viiteen

osaan: taustatietoihin, motiivikyselyyn, tyytyväisyyskyselyyn, mielipidekysymyksiin vapaaehtoistyöstä yleensä sekä osallistumisen vaikutuksiin tulevaisuudessa. Tutkittavien demografiset taustatiedot sekä suhde lajiin selvitettiin vaihtoehtokysymyksiin. Tutkittavana perusjoukkona ovat Helsingissä työskennelleet vapaaehtoiset. Osallistumisen motiiveja, tyytyväisyyttä MM-kisojen vapaaehtoistoimintaan sekä mielipiteitä vapaaehtoistyöstä tutkittiin väittämien, joihin vastattiin viisiportaisella asteikolla. Väittämät oli osittain poimittu Farrelin ym. (1998) kehittämästä SEVM-skaalasta ja muokattu vastaamaan tätä tapahtumaa. Myös osallistumisen vaikutuksia tulevaisuuteen kysyttiin valmiiden vastausvaihtoehtojen avulla. Lisäksi lopussa oli tilaa avoimille vastauksille kertoa, mitkä olivat tärkeimpiä syitä osallistua vapaaehtoistoimintaan ja mitä palautetta vastaaja haluaa antaa kisaorganisaatiolle. Kyselylomake testattiin neljällä aikuisella kysymysten ymmärrettävyyden tarkistamiseksi. Testauksesta saadun palautteen perusteella muutamien kysymysten sanamuotoja korjattiin ja ymmärrettävyyttä parannettiin selkeämmillä väittämillä.

Kyselylomakkeet jaettiin kisojen viimeisinä päivinä nimellä varustetuissa kirjekuurissa kunkin vapaaehtoisryhmän työpisteisiin. Kysely oli mahdollista palauttaa kisatoimistossa sijainneeseen laatikkoon, mutta mukana annettiin myös valmiiksi maksettu palautuskuori. Vastausaikaa annettiin hieman yli kaksi viikkoa viimeisen kisapäivän ollessa 11.5.2003 ja palautuspäivän ollessa viimeistään 31.5.2003.

Lomake jaettiin 360 vapaaehtoiselle ja lomakkeita palautui 184 kappaletta palautusprosentin ollessa 51%. Palautuneiden lomakkeiden määrää voidaan pitää keskitasoisena. Palautumattomia lomakkeita ei erikseen karhuttu takaisin.

4.3 Validiteetti ja reliabiliteetti

Tutkimuksen validiudella tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Esimerkiksi kyselylomakkeita

käytettäessä saattaa vastaaja käsittää useita kysymyksiä aivan toisin kuin tutkija on ajatellut. Tällöin mittarista aiheutuu tuloksiin virhettä. (Hirsjärvi ym. 1997, 213–214.) Tässä tutkimuksessa pyrittiin validiteettia lisäämään mahdollisimman yksiselitteisillä kysymyksillä ja väittämillä, jotta vastaajien virhetulkinnoilta vältyttäisiin. Kyselylomake testattiin neljällä aikuisella selkeyden ja ymmärrettävyyden varmistamiseksi. Myös vastaajista suurin osa oli aikuisia, joten väärinymmärrettävyyden mahdollisuutta voidaan pitää pienenä.

Reliaabelius tarkoittaa mittatulosten toistettavuutta. Mittauksen tai tuloksen reliaabelius tarkoittaa siis sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi ym. 2000, 213.) Vastaajien taustatietoja koskevien tulosten voidaan olettaa olevan varsin reliaabeleita. Sen sijaan asennekysymyksissä reliaabelius voi jäädä alhaiseksikin. Tässä tutkimuksessa reliaabeliutta pyrittiin motivaatiota mittaavien kysymysten osalta kohottamaan laatimalla toisistaan riippumattomia, mutta kuitenkin samaa asiaa mittaavia kysymyksiä. Lisäksi lomakkeen lopussa oli avoin kysymys, jossa vastaajaa pyydettiin vielä toistamaan tärkeimmät osallistumisensa motiivit. Vastausten sisältö vastasi suhteellisen hyvin vastauksia, jotka saatiin yksittäisten motiivien luettelosta.

4.4 Analysointimenetelmät

Kyselylomakkeiden tiedot koodattiin tietokoneelle ja aineisto analysoitiin SPSS 11.5 -ohjelmaa apuna käyttäen. Kokonaistilanteen hahmottamiseksi aineistosta tutkittiin suoria jakaumia ja niiden tunnuslukuja. Suorien jakaumien avulla pyrittiin tarkastelemaan yleisesti sitä, keitä ovat tapahtumassa työskentelevät vapaaehtoiset, mitkä ovat tärkeimpiä osallistumisen motiiveja, mihin toiminnan osa-alueisiin vapaaehtoiset olivat tyytyväisiä ja missä kisaorganisaatiolla olisi ollut parantamisen varaa. Ristiintaulukointia on käytetty erityisesti tyytyväisyyskyselyn tulosten esittämisessä, jossa mielenkiinto kohdistuu muuttujan jakaumaan eli siihen, miten muuttujan arvot ovat jakautuneet.

Eksploratiivisella faktorianalyysillä pyrittiin etsimään motiivien muuttujajoukosta faktoreita, jotka pystyvät selittämään havaittujen muuttujien vaihtelua. Eksploratiivinen faktorianalyysi on siis aineistolähtöinen tutkimusmenetelmä. Analyysin tuloksena löydettiin seitsemän toiminnan motiivien ulottuvuutta. Faktoreiden kärkimuuttujista muodostettiin edelleen summamuuttujat, joiden avulla aineistosta voitiin etsiä mahdollisia motiivien ja taustatekijöiden välisiä riippuvuussuhteita. Analyysillä pyrittiin havaitsemaan motiivien muuttuminen suhteessa muuttuneeseen liikuntakulttuuriin ja vapaaehtoistyön uudelleen perustaan. Mielenkiintoista oli myös tarkastella toiminnan motiivien ulottuvuuksien eroavaisuuksia ikäryhmien tai sukupuolten välillä.

5 URHEILUTAPAHTUMANA JÄÄKIEKON MM-KISAT 2003

Tapahtumia on hyvin monenlaisia ja monenkokoisia. Taloyhtiön pihatalkoot voivat olla tapahtuma sinänsä, mutta tapahtuma voi myös kerätä satoja tuhansia ihmisiä yhteen. Torkildsen (1999) kuvailee suurtapahtumaa (major event) seuraavanlaisin ominaisuuksin. Suurtapahtuma on jokin erityinen tapahtuma tai projekti, joka eroaa normaalista toiminnasta. Se houkuttelee paikalle yleisöä ja myös kiinnostaa mediaa. Suurtapahtumalla on aina alku ja loppu eli se on tiukasti aikaan sidottu. Lisäksi sillä on mahdollisuus lisätä organisaation tunnettavuutta ja parantaa organisaation imagoa. Yleensä tapahtumalla on tiukkoja sääntöjä esimerkiksi terveyteen tai turvallisuuteen liittyen. Edelleen suurtapahtumat ovat riskialttiita ja ilmenevät ongelmat voivat olla varsin yllätyksellisiä. Suurtapahtuma on tehtäväorientoitunutta toimintaa. (Torkildsen 1999, 471–472.)

5.1 Jääkiekon MM-kisat IIHF:n tapahtumana

Jääkiekon miesten MM-kisat ovat vuosittain järjestettävä jääkiekon arvokilpailu, jossa paremmuudesta kamppailevat eri maiden kansalliset edustusjoukkueet. Kyseessä on lajin korkeimman tason, A-sarjan, vuosittain järjestettävä kilpailutapahtuma, jonka järjestämisestä vastaa ja oikeudet omistaa Kansainvälinen jääkiekkoliitto IIHF. Jääkiekon miesten A-sarjan MM-kisat on järjestetty jo 67 kertaa. Miesten A-sarjan kisojen lisäksi IIHF järjestää vuosittain miesten 1-divisioonan, 2-divisioonan sekä 3-divisioonan MM-kisat. Näin kaiken kaikkiaan 45 maan miesten maajoukkueet pääsevät pelaamaan kansainvälistä turnausta joka vuosi. Esimerkiksi kolmannen divisioonan turnauksessa vuonna 2003 pelasivat Meksiko ja Islanti. Toisessa divisioonassa olivat mukana mm. Uusi Seelanti ja Bulgaria. Miesten kisojen lisäksi vuosittain pelattavia kisoja ovat naisten, alle 20-vuotiaiden poikien ja alle 18-vuotiaiden poikien MM-kisat, joissa kussakin järjestetään turnaus kolmessa divisioonassa. (IIHF 2004)

Nykyään A-sarjan miesten MM-kisoissa on mukana 16 joukkuetta ympäri maailman. Joukkueiden määrä on vuosien saatossa vaihdellut, mutta lajin leviämisen myötä joukkueiden määrää on kasvatettu ja näin päädytty 16 joukkueen tapahtumaan. Vuosittain kaksi heikoiten menestynyttä joukkuetta joutuvat karsimaan paikastaan seuraavan vuoden A-sarjan kisoihin. MM-kisoissa pelataan kaikkiaan 56 ottelua maailmanmestaruuden selvittämiseksi. Tapahtuma televisoidaan 50 maahan, ja sillä on yli 560 miljoonaa katsojaa (Infront Sports & Media 2004).

Vaikka Kansainvälinen jääkiekkoliitto omistaakin MM-kisatapahtuman kokonaisuudessaan, on se myynyt kisojen markkinointioikeudet sveitsiläiselle markkinointiyhtiölle Infront Sports & Medialle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että markkinointiyhtiö hankkii tapahtumalle yhteistyökumppaneita ja huolehtii mm. tapahtuman televisiointioikeuksista. IIHF:llä on yhtiön kanssa monivuotinen sopimus, joka jatkuu aina vuoden 2007 loppuun. Suomen Jääkiekkoliitto on neuvotellut kansainvälisen markkinointiyhtiön kanssa erityisen sopimuksen, jonka mukaan se voi hankkia kotikisoilleen kansallisia yhteistyöyrityksiä. Käytännön kisajärjestelyistä vastaavan kisaorganisaation tärkein ja suurin oikeus on myydä tapahtumaan pääsylippuja. Lipputuloista IIHF perii kisajärjestäjältä 10%.

5.2 Kisoissa 56 ottelua – kultaa Kanadaan

Keväällä Suomessa järjestetyt jääkiekon MM-kisat olivat jo kuudennet Suomessa järjestetyt lajin MM-kisat. Kisat pelattiin 26.4.– 11.5.2003 Helsingissä, Turussa ja Tampereella. Mukana oli 16 joukkuetta Euroopasta, Pohjois-Amerikasta ja Aasiasta. Alkusarjassa pelattiin yksinkertainen sarja neljän joukkueen lohkoissa, joista kaksi lohkoa Helsingissä, yksi Turussa ja yksi Tampereella. Alkusarjaa seurasivat kahden lohkon välisarja, neljännesfinaalit, semifinaalit sekä mitaliottelut. Kaikki ratkaisupelit pelattiin Helsingissä. Alkusarjan lohkojen huonoimmat joukkueet pelasivat Tampereella karsintasarjan, jossa taisteltiin pääsystä seuraavan vuoden A-sarjan MM-kisoihin. Vuoden 2003 MM-kisoissa kultamitalin voitti Kanada, hopealle sijoittui Ruotsi

ja pronssia sai Slovakia. Suomi sijoittui kotikisoissaan viidenneksi. Kuudentoista joukkueen myötä tapahtumassa oli mukana lähes 500 pelaajaa ja joukkueenjäsentä.

Jääkiekon MM-kisat olivat järjestäjilleen menestyksenkäs yleisötapahtuma. Kisoissa kävi kaiken kaikkiaan yli 450 000 katsojaa ja kaikki Suomen ottelut sekä loppupelit olivat loppuunmyytyjä. Kisoja oli paikan päällä seuraamassa noin 1000 median edustajaa ja heidän välityksellään kisat saivat näkyvyyttä ympäri maailman. Katsojamäärä ylitti kisajärjestäjän asettaman tavoitteen ja lopulta kisat tuottivat Suomen Jääkiekkoliitolle 5,3 miljoonaa euroa voittoa.

5.3 MM2003 kisaorganisaatio

MM-kisoja varten rakennettiin Suomen Jääkiekkoliiton alaisuuteen erillinen MM-kisaorganisaatio, joka vastasi kisojen käytännön järjestelyistä yhdessä Kansainvälisen jääkiekkoliiton kanssa. Kisojen pääsihteeriksi nimettiin Jääkiekkoliiton toimitusjohtaja Jukka-Pekka Vuorinen. Jääkiekkoliiton hallitus ja liittovaltuuston puheenjohtajat muodostivat MM-kisojen päätoimikunnan, jonka tehtävänä oli suunnitella kisakokonaisuutta ja tehdä periaatteellisia linjavetoja kisojen järjestämiseen liittyen. Käytännön kisajärjestelyihin liittyvää päätäntävaltaa piti järjestelytoimikunta, johon nimettiin henkilöitä Jääkiekkoliitosta, kisojen ydinorganisaatiosta, Turun ja Tampereen paikallisorganisaatioista sekä host broadcasterina toimineesta Yleisradio Oy:stä. Päätoimikunnan ja järjestelytoimikunnan puheenjohtajana toimi Suomen Jääkiekkoliiton puheenjohtaja Kalervo Kummola.

Käytännön järjestelyistä vastaava kisatoimisto aloitti työnsä vuoden 2001 lopussa. Toimiston henkilökuntaa lisättiin kisojen lähestyessä ja puoli vuotta ennen kisojen alkua täysipäiväisiä työntekijöitä oli kymmenen. Päävastuullisten ympärille koottiin kaikille kisapaikkakunnille paikallisorganisaatiot, jotka huolehtivat järjestelyjen eri sektoreiden toiminnasta kisojen aikana. Paikallisorganisaatioiden koko oli noin 20 henkilöä kullakin paikkakunnalla.

Näiden muodollisten vastuuryhmien lisäksi kisoissa työskenteli erilaisissa tehtävissä lähes tuhat vapaaehtoista työntekijää.

5.4 Vapaaehtoistyö Jääkiekon MM-kisoissa

Vapaaehtoistyö Jääkiekon MM-kisoissa tarkoitti palkatonta työtä kisatapah- tumassa ajalla 26.4.-11.5.2003. Vapaaehtoisille ei maksettu päivärahoja, kulu- tai matkakorvauksia eikä järjestetty majoitusta. Kenellekään ei myös- kään luvattu pääsylippuja kisoihin. Kaikki vapaaehtoiset saivat päivittäin ki- saorganisaation maksaman ruuan ja lisäksi verotusarvoa vastaan lunastet- tavan kisa-asun. Kisoissa työskenteli kolmella paikkakunnalla yhteensä lä- hes tuhat vapaaehtoista, heistä noin 400 Helsingissä.

5.4.1 Rekrytointi

Vapaaehtoisten rekrytoiminen vuoden 2003 jääkiekon MM-kisoihin alkoi jo keväällä 2002. MM-kisojen virallisilla internet-sivuilla (www.mm2003.net) oli kaavake, jonka täyttämällä oli mahdollista hakea vapaaehtoiseksi kisoihin. Hakemus oli mahdollista täyttää ja lähettää sähköisesti tai tulostaa, täyttää käsin ja lähettää postitse kisatoimistoon. Sähköinen lomake oli täytettävissä maaliskuun 2002 lopusta kesäkuun 2002 loppuun. Hakemuksia tuli interne- tin kautta noin 700. Alkuperäisenä tarkoituksena oli hakea internetin kautta vapaaehtoisia kaikille kolmelle paikkakunnalle, mutta lopulta Turun ja Tam- pereen paikallisorganisaatiot hankkivat vapaaehtoisensa omin voimin. Kiso- jen internetsivujen hakulomakkeen tueksi oli Iltalehdessä sekä Kiekkoleh- dessä muutamia ilmoituksia asiasta huhtikuun 2002 aikana. (MM2003 Lop- puraportti.)

Internetin kautta tapahtuneen rekrytoinnin lisäksi vapaaehtoisia haettiin Hel- singissä suoraan oppilaitosten kautta. Kisaorganisaatio teki yhteistyötä Hel- singin ammattikorkeakouluista Haaga-instituutin ja Laurean ammattikorkea- koulujen kanssa. Molemmissa oppilaitoksissa käytiin pitämässä lyhyt esittely MM-kisoista ja siitä, mitä vapaaehtoistyö kisoissa tarkoittaa. Lisäksi Vieru- mäen urheiluopiston kanssa tehtiin yhteistyötä siten, että liikunnan ja vapaa-

ajan opiskelijat (Degree Programme in Sports and Leisure Management) tulivat mukaan avustamaan joukkueita sekä tekemään joukkueille pelianalyysseja. Jääkiekkotietämystä ja erityisosaamista vaativista toimitsijatehtävien hoitamisesta sovittiin Helsingin jääkiekkotuomarit ry:n kanssa, joka valitsi keskuudesta halukkaat vapaaehtoiset mukaan tapahtumaan. Näiden moninaisten väylien lisäksi lukuisat yksittäiset vapaaehtoistyöstä kiinnostuneet henkilöt olivat suoraan yhteydessä kisatoimiston henkilökuntaan. Hakemusten perusteella tehtiin kesän 2002 aikana alkukarsintaa, jossa pyrittiin löytämään toiminnasta aidosti kiinnostuneet, mahdollisesti aiempaa kokemusta jo omaavat ja sitoutumiseen valmiit henkilöt. Syksyn 2003 aikana kaikki Helsinkiin valitut vapaaehtoiset vielä lyhyesti haastateltiin, jolloin keskusteltiin tehtävätoiveista ja edelleen tiedusteltiin henkilöiden sitoutumisvalmiutta. Pieniä muutoksia lukuun ottamatta Helsingin vapaaehtoisorganisaatio oli kasassa vuoden 2002 loppuun mennessä. (MM2003 Loppuraportti.)

Kisaorganisaatio ei missään vaiheessa lähtenyt rekrytoimaan vapaaehtoisia suoraan jääkiekkoseuroista. Lajituntemusta arvokkaammaksi laskettiin mahdollinen aiempi kokemus vastaavanlaisista tehtävistä. Monille sektoreille hakikin mukaan henkilöitä, joilla oli itse tehtävästä aiempaa kokemusta, ei niinkään jääkiekosta. Toisaalta kisaorganisaatiossa uskottiin, että lajin ”sisäpiiristä” tulevat henkilöt saattaisivat olla kiinnostuneempia itse peleistä ja niiden näkemisestä kuin tehtävänsä hoitamisesta. Laji-ihmisiä kuitenkin haluttiin herätellä mukaan lisenssipelaajille tulevan Kiekkolehden lehti-ilmoituksen kautta. Valintatilanteessa lajitoiminnassa mukana olemista ei pidetty merkitsevänä tekijä.

5.4.2 Koulutus ja tehtävät

Vapaaehtoisten koulutuksen tavoitteena oli paitsi perehdyttää kaikki mukana olijat omiin tehtäviinsä myös pyrkiä antamaan kaikille riittävä kuva kisoista kokonaisuutena. Ensimmäinen koulutustilaisuus järjestettiin Helsingissä marraskuussa 2002 ja siihen oli kutsuttu kaikki Helsingissä toimivat vapaaehtoiset lukuun ottamatta lääkintähenkilöstöä ja ottelun kulkuun liittyvissä toimitsijatehtävissä olevia. Tilaisuudessa käytiin läpi MM-kisaprojektia yleis-

sesti ja kaikki kisajärjestelyjen eri sektorit esiteltiin. Tämän yhteistilaisuuden jälkeen koulutuksia jatkettiin talven 2003 aikana tehtäväryhmittäin. Näissä koulutuksissa tavoitteena oli perehdyttää kukin vapaaehtoinen omaan tehtäväänsä.

Helsingissä työskennelleet vapaaehtoiset toimivat seuraavissa tehtävissä: kisatoimistossa, kutsuvieraspalveluissa, akkreditoinnissa, seremonia-avustajina, lipunmyynnin apuna, markkinointiavustajina (info-pisteissä, yhteistyöyritysten VIP-teltassa, Jääkiekkoliiton VIP-tiloissa ja erilaisissa somistustehtävissä), media-avustajina, lähetteinä ja kopiopalveluista vastaavina, toimitsijoina ja tilastojina, lääkintäpalveluissa, antidoping-tehtävissä, kuljettajina, joukkueiden yhdyshenkilöinä ja avustajina, tanssijoina sekä erilaisissa huoltotehtävissä.

5.4.3 Vapaaehtoistyöstä ruokaa ja asuste

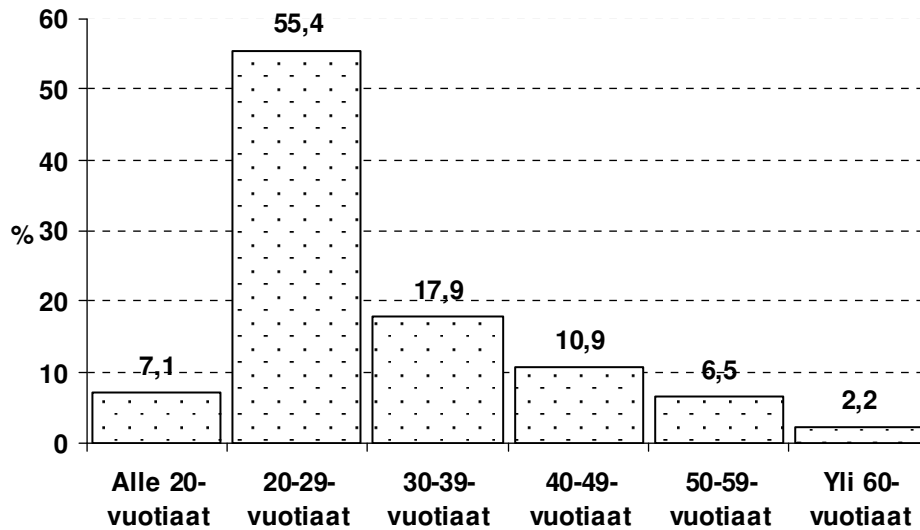
Kaikki kisoissa työskennelleet vapaaehtoiset olivat siis oikeutettuja saamaan työpäivinänsä kisaorganisaation maksaman ruuan sekä pientä verotusarvoa vastaan kisatunnuksella varustetun työasun. Helsingissä ruokailu tapahtui viiden euron arvoisilla seteleillä kisapaikan eli Hartwall Areenan ravintoloissa ja sen oli oikeutettu saamaan kuuden tunnin työpanosta vastaan. Työvaatteeksi tarkoitettu kisa-asu vaihteli tehtävän mukaisesti. Ns. edustustehtävissä toimineilla kisa-asu oli miehillä puku ja naisilla jakkupuku kauluspaitoineen, solmioineen ja huiveineen. Muissa tehtävissä työskenteleville annettiin kaksi pitkähihaista paitaa, kevyt toppaliivi ja lippalakki. Lisäksi kaikki saivat ulkotakin. Edustusasun lunastamisesta maksettava verotusarvo vaihteli 20-40 euroon miesten puvun ollessa kallein vaihtoehto. Mikäli henkilö halusi palauttaa asunsa kisatapahtuman jälkeen, sai hän myös rahansa takaisin. Kisojen jälkeen kaikille vapaaehtoisille järjestettiin kullakin paikkakunnalla loppukaronkat, joissa tarjottiin ruokaa ja juomaa, ja joissa pidettiin puheita ja jaettiin osallistujille diplomit sekä pienet muistolahjat.

6 JÄÄKIEKON MM-KISOJEN VAPAAEHTOISTEN TAUSTATEKIJÄT

Tässä kappaleessa keskitytään tarkastelemaan MM-kisoissa vapaaehtoisina työskennelleiden henkilöiden taustatekijöitä. Vastauksia pyritään löytämään kysymykseen, keitä jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoiset ovat. Samassa yhteydessä pohditaan tulosten taustalla vaikuttavia tekijöitä eli sitä, miksi juuri tämänkaltaiset ihmiset ovat mukana jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoistyössä.

6.1 Vastaajien demografiset taustatiedot

Kyselylomakkeita jaettiin kaikkiaan 360 ja vastauksia saatiin 186. Vastaajista oli naisia 99 eli 53,8 % ja miehiä 85 eli 46,2 %. Nuorin vastaajista oli syntynyt vuonna 1989 ollen 15-vuotias. Vanhin vastaajista oli syntynyt vuonna 1938 ollen 65-vuotias. Mukana olleet muutamit selvästi keskimääräistä ikää vanhemmat henkilöt nostavat ikämuuttujan keskiarvoa. Todella nuorten puuttuessa kokonaan keskiarvoa kuvaavampana tunnuslukuna voidaan pitää mediaania eli lukua, joka on vastauksissa keskimmäisenä, kun ne asetetaan suuruusjärjestykseen. Tällöin tyypillisimmäksi syntymävuodeksi saadaan 1976 eli vastaajan iäksi 27 vuotta. Kuviossa 1 ikäjakauma on esitetty ikäluokittain. Selkeästi suurimmaksi ikäryhmäksi nousevat 20–29-vuotiaat. Luokkaan kuului yli puolet vastaajista. Ikäryhmän korostuminen liittyy runsaaseen opiskelijoiden määrään, sillä lähes puolet vastaajista oli opiskelijoita. Alle 20-vuotiaiden vastaajien ryhmä on varsin pieni. Alaikäisiä vapaaehtoisia ei tapahtumassa juurikaan ollut mukana. Monissa tehtävissä vaadittiin täysi-ikäisyyttä esimerkiksi tehtävän edellyttämän kielitaidon tai työpisteen yhteydessä tapahtuvan alkoholitarjoilun vuoksi. Alaikäisiä työskenteli ainoastaan tulospalvelun lähetteinä.

KUVIO 1. Vastaajien ikäjakauma ikäryhmittäin (%), n=184.

Tarkasteltaessa vastaajien sosioekonomista asemaa, voidaan huomata, että opiskelijoiden määrä on erittäin suuri. Vastaajista lähes puolet, 46,7 % oli opiskelijoita. Ylemmäksi toimihenkilöksi itsensä luokitteli 20,1 % vastaajista, alemmaksi toimihenkilöksi 15,2 %, työntekijäksi 12,5 % ja yrittäjäksi 3,3 % (taulukko 1). Vastaajista vain yksi henkilö oli työtön ja kaksi eläkeläisiä. Opiskelijoiden absoluuttisen määrän lisäksi heidän vastaushalukkuutensa kyselyyn saattoi olla muita suurempi ja näin saatujen vastausten osuus kaikista mukana olleista todellista suurempi. Ylempien toimihenkilöiden ryhmää voidaan pitää merkittävän suurena ajateltaessa väestöä keskimäärin. Osallistumishalukkuutta voi selittää asemaan liittyvä runsaampi vapaa-aika ja työaikojen sekä lomien joustavan järjestelyn mahdollisuus.

Opiskelijoiden suuri määrä selittää myös vastaajien siviilisäädyn jakautumista. Vastaajista 56 % oli naimattomia, 36,4 % avo- tai avioliitossa ja 7,6 % eronneita.

TAULUKKO 1. Sosioekonominen asema (n=183).

	f	%
Yrittäjä	6	3,3
Ylempi toimihenkilö	37	20,1
Alempi toimihenkilö	28	15,2
Työntekijä	23	12,5
Opiskelija	86	46,7
Työtön	1	0,5
Eläkeläinen	2	1,1
Yhteensä	183	99,5

Vastaajien koulutustaustassa yleisin suoritettu koulutus on lukio. Lukion on ilmoittanut korkeimmaksi suoritetuksi koulutukseensa noin 32 % vastaajista. Myös tämä saattaa olla seurausta suuresta opiskelijoiden määrästä. Opiskelijalla, vaikkakin ylemmän asteen oppilaitoksessa olisikin, on siis edelleen opinnot kesken ja valmiiksi suoritettua koulutusta vain vähän. Toisaalta myös ammattikorkeakoulun käyneiden osuus (noin 22 %) on suuri muihin ryhmiin verrattuna. Syynä saattaa olla vapaaehtoisten rekrytointi tapahtumaan juuri helsinkiläisistä ammattikorkeakouluista, jolloin opintojensa loppusuoralla olevat opiskelijat ovat saattaneet ilmoittaa koulutuksensa jo suoritetuksi. Korkea-asteen koulutuksen (ammattikorkeakoulu tai yliopisto) suorittaneiden osuus kaikista vastaajista on huomattavan korkea. Noin 43 % ilmoitti koulutustaustakseen korkea-asteen koulutuksen (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Korkein suoritettu koulutus (n=181).

Suoritettu koulutus	f	%
Peruskoulu	17	9,2
Lukio	59	32,1
Ammattikoulu	25	13,6
Ammattikorkeakoulu	42	22,8
Yliopisto/korkeakoulu	38	20,7
Yhteensä	181	98,4

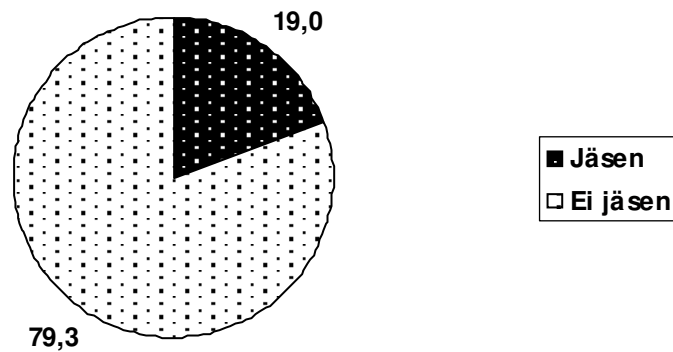
Vastanneista vain 45:llä oli lapsia. Yhdeksällä vastaajalla oli alle 6-vuotias lapsi tai lapsia, 16:lla vastaajalla lapsen tai lasten ikä oli 6–12 vuotta ja 20 vastaajan lapset olivat 13–17-vuotiaita. Lapsettomien vastaajien suuri lukumäärä on sidoksissa vastaajien nuoreen ikään ja sosioekonomiseen asemaan. Kuten aiemmin todettiin, Kosken (2000b) tutkimuksen mukaan liikuntaseurassa tapahtuvan vapaaehtoistyön osallistumista selittää juuri lasten lukumäärä. Sen sijaan urheilutapahtuman vapaaehtoistoimintaan osallistumisella ja lasten lukumäärällä ei ole positiivista yhteyttä, ennemminkin lapsettomuus on kytköksissä tapahtumien vapaaehtoistyöhön osallistumiselle. Yhteyttä saattaa selittää tapahtumaurheilun korkea intensiteetti, jolloin työpäivät saattavat venyä pitkiksi ja aikaa perheelle voi tapahtuman aikana jäädä varsin vähän.

Vastaajista noin 60 % oli aiemmin osallistunut suurten tapahtumien (urheilukilpailut, konsertit tms.) vapaaehtoistyöhön. Suurimmalla osalla oli kokemusta yhdestä tai kahdesta tapahtumasta aiemmin, mutta joukossa oli runsaasti henkilöitä, joilla oli kokemusta lukuisista, jopa kymmenistä tapahtumista.

Yhteenvetona voitaneen todeta, että tyypillisenä tapahtuman vapaaehtoistoimintaan osallistuneena henkilönä voidaan siis pitää alle 30-vuotiasta, opiskelevaa tai korkeakoulutuksen suorittanutta henkilöä. Työelämässä olevien vapaaehtoisten sosio-ekonominen asema näyttäisi olevan väestön keskitasoa korkeampi, tosin aineiston pienuus ei anna lupaa laajoihin yleistyksiin.

6.2 Vastaajien suhde jääkiekkoon

Vastaajien suhdetta jääkiekkoon selvitettiin kahdella kysymyksellä. Toisaalta tarkastelun kohteena oli mahdollinen seurajäsenyys ja toisaalta lajin kanssa tekemisissä oleminen muutoin. Jääkiekkoseuran jäseniä vastaajista oli vain 35 eli 19 % ja seuraan kuulumattomia ilmoitti olevansa 146 eli lähes 80 % (kuvio 2).

KUVIO 2. Vastaajien jäsenyys jääkiekkoseurassa, % (n=181).

Seurajäsenyyden ohella suhdetta jääkiekkoon määritettiin pelaamisen, valmentamisen, toimitsijana tai erotuomarina olemisen, läheisten pelaamisen sekä lajin seuraamisen kautta. Taulukossa 3 on esitetty kaikki vastaukset vastaajien suhteesta lajiin.

TAULUKKO 3. Vastaajien suhde jääkiekkoon.

Suhde jääkiekkoon	f	%
Pelaan itse	27	14,7
Valmennan	14	7,6
Olen toimitsija / erotuomari	33	17,5
Lapseni pelaa	9	4,9
Muu sukulaiseni / ystäväni pelaa	39	21,1
Seuraan paikan päällä	80	43,5
Seuraan vain mediasta	35	19
Ei suhdetta lajiin	11	6

Tulkittaessa taulukon tietoja on muistettava, että vastaajilla on ollut mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Tämä aiheuttaa päällekkäisyyttä ryhmiin. Esimerkiksi aktiivisesti lajin parissa mukana olevat todennäköisesti käyvät

myös katsomassa otteluita paikan päällä ja saattavat myös toimia useissa aktiivisuutta osoittavissa tehtävissä, kuten sekä valmentajana että toimitsijana. Ja toisaalta esimerkiksi sukulaisen tai ystävän pelaaminen saattaa silti rajata vastaajan seuraamaan lajia vain mediasta lisäämättä tämän kiinnostusta lajia kohtaan yhtään enempää. Tärkeintä on kuitenkin verrata aktiivisten ja seuraan kuuluvien määrää muihin mukana olleisiin vapaaehtoiisiin.

Aktiivisesti lajin parissa oleviksi voidaan laskea henkilöt, jotka itse pelaavat (eivät kuitenkaan välttämättä seurassa), valmentavat, toimivat erotuomareina ja toimitsijoina tai joiden oma lapsi pelaa jääkiekkoa. Näihin ryhmiin ilmoitti kuuluvansa 83 vastaajaa eli noin 45 % vastaajista. Ryhmissä on kuitenkin todennäköisesti päällekkäisyyksiä todellisen aktiivisten ryhmän jäädessä tätäkin pienemmäksi ja vastaajien koko ryhmään verrattaessa vähemmistöksi. Suurimmaksi ryhmäksi muodostuivat henkilöt, jotka seuraavat lajia paikan päällä eli käyvät katsomassa otteluita. Yksistään tähän ryhmään kuului 80 vastaajaa eli 43,5 % kaikista vastaajista. Ainoastaan median välityksellä ilmoitti lajia seuraavansa 19 % vastaajista. Suurimmalla osalla vastaajista on kuitenkin jonkinlainen suhde lajiin, sillä vain 11 henkilöä ilmoitti, ettei heillä ole mitään suhdetta lajiin.

Enemmistö jääkiekon MM-kisoissa vapaaehtoisena työskennelleistä oli henkilöitä, joilla ei ole aktiivista roolia ja henkilökohtaista suhdetta lajiin, vaan jotka ovat yleisemmin kiinnostuneita lajista tai urheilusta laajemminkin. Rekrytointitavoilla voidaan olettaa olevan yhteys vapaaehtoisten kiinnittymiseen lajiin. Internetin kautta tapahtuvassa rekrytinnissa vapaaehtoiseksi hakeutuvat laji-ihmisten ohella henkilöt, joilla ei ole välttämättä mitään henkilökohtaista kokemusta lajista, vaan jotka hakevat tapahtumasta itselleen hyötyä.

7 JÄÄKIEKON MM-KISOJEN VAPAAEHTOISTOIMINTAAN OSALLISTUMISEN MOTIIVIT

Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen syiden selvittäminen oli yksi tutkimuksen keskeisimmistä tehtävistä. Tässä kappaleessa käydään läpi aineistosta nousevia motiiveja osallistua urheilutapahtuman ja tässä tapauksessa jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoistoimintaan. Samalla motiiveja peilataan raportin kirjallisuuskatsauksessa tarkasteltuun muuttuneeseen yhteiskuntaan ja liikuntakulttuuriin.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan kyselylomakkeessa esitettyjen motiiviväittämien tärkeyttä osallistumisessa jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoistoimintaan. Vastauksissa käytettiin Likertin 5-portaista asteikkoa, jossa 1 tarkoitti ”erittäin tärkeää” ja 5 ”ei lainkaan tärkeää”. Lisäksi kyselylomakkeen lopussa oli avoin kysymys, jossa vastaajan toivottiin vielä kertovan perimmäisen tai perimmäiset syyt siihen, miksi hän osallistuu vapaaehtoistoimintaan ja nyt jääkiekon MM-kisoihin.

7.1 Tärkeimmät yksittäiset osallistumismotiivit

Vertailtaessa väittämien keskiarvoja tärkeimmäksi osallistumisen syyksi nousee ”Halusin olla osa kisojen yhteisöä” ($M=1,99$). Peräti 70 vastaajaa eli 38 % vastaajista piti syytä erittäin tärkeänä. Vähiten tärkeäksi osallistumisen syyksi koettiin se, että ”Suuri osa lähipiiristäni osallistuu vapaaehtoistoimintaan” ($M=4,65$). Kukaan vastaajista ei pitänyt syytä erittäin tärkeänä ja vain kaksi vastaajaa piti sitä tärkeänä syynä osallistua. Sen sijaan lähes 72 % vastaajista ei pitänyt väittämää lainkaan tärkeänä osallistumisen syynä. Taulukossa neljä on esitetty kahdeksan tärkeintä ja kahdeksan vähiten tärkeää motiivia. Kaikkien motiiviväittämien saamat keskiarvot, keskihajonnat ja moodit löytyvät liitteestä 2. Motiivit on esitetty keskiarvojen mukaisessa järjestyksessä tärkeimmiksi koettujen motiivien sijoituessa listan yläpäähän.

TAULUKKO 4. Osallistumisen tärkeimmät ja vähiten tärkeät motiivit.

TÄRKEIMMÄT MOTIIVIT	M	VÄHITEN TÄRKEÄT MOTIIVIT	M
Halusin olla osa kisojen yhteisöä Tämä oli ainutkertainen tilaisuus	1,99	Vapaaehtoiset saavat kisa-asun	4,24
	2,07	Minulla on enemmän vapaa-aikaa kuin aiemmin	4,38
Halusin saada käytännön kokemusta	2,23	Minun odotetaan osallistuvan vapaaehtoistyöhön	4,39
Halusin työskennellä erilaisten ihmisten kanssa	2,33	Minulla ei ollut muutakaan tekemistä kisojen aikana	4,44
Voin saada kasvattavan kokemuksen	2,34	Jos minä en olisi tehnyt, kukaan muukaan ei olisi tehtävää hoitanut	4,48
Halusin olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa	2,45	Vapaaehtoisena pääsen loppujuhlaan ja saan lahjan	4,60
Halu auttaa tapahtuma menestymään	2,45	Halusin jatkaa perheen perinnettä osallistua vapaaehtoistyöhön	4,63
Halusin auttaa tavalla tai toisella	2,50	Suuri osa lähipiiristä osallistuu vapaaehtoistyöhön	4,65

Tärkeimmiksi osallistumisen motiiveiksi muodostuneet syyt viittaavat toisaalta yhteisöllisyyden tavoitteluun sekä yhdessä toimimisen tärkeyteen ja toisaalta toiminnan instrumentaalisuuteen eli sen kautta haettavaan hyötyyn itselle. Yhteisöllisyyttä ja tapahtuman mukanaan tuomia tunne-elämyksiä pidetään tärkeinä syinä osallistua. Monet vapaaehtoiset pitävätkin toiminnassa koettavaa ”kisafiilistä” korvaamattomana kokemuksena. Kahdeksasta tärkeimmästä motiivista yhteisöllisyyteen viittaavia ovat halu olla osa kisojen yhteisöä, halu työskennellä erilaisten ihmisten kanssa sekä halu olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Nämä motiivit nousevat esille myös vastaajien antamissa avoimissa vastauksissa.

”Halu olla tekemisissä hauskojen ihmisten kanssa, kenties luoda uusia kontakteja, mahdollisuus käyttää ja näyttää omat kykynsä ja taitonsa. Lajilla ei ole niin väliä, tärkeämpää on hyvä tunnelma.” (Nainen, kutsuvieraspalvelut)

”On hienoa olla osa kisaorganisaatiota.” (Mies, lääkintä)

"Koska olen ollut mukana monissa kisoissa, ajattelen että osaamisestani olisi ollut hyötyä organisaatiolle. Vapaaehtoistyössä tapaa ihania ihmisiä, monta hyvää ystävyssuhdetta syntynyt kisoissa." (Nainen, markkinointiavustaja)

"Vapaaehtoisporukassa on mukavia ihmisiä, joita tapaa eri lajien kisoissa. Jääkiekon MM-kisat on niin suuri tapahtuma, että halusin nähdä kisat 'sisältä'." (Nainen, kisatoimisto)

Kahdeksan tärkeimmän motiivin joukosta selvästi instrumentaalisia ovat halu saada käytännön kokemusta sekä mahdollisuus saada kasvattava kokemus. Varsinkin käytännön työkokemuksen tai muun suoranaisten hyödyn saaminen oli useissa avoimissa vastauksissa tärkein osallistumisen syy.

"Opiskelen ammattikorkeakoulussa liiketaloutta ja saan osallistumisestani ja oppimispäiväkirjan tekemisestä projektiopintoviikkoja." (Nainen, markkinointiavustaja)

"Halu nähdä ison organisaation viestintäjärjestelyt sisältä käsin ja ammentaa oppia omaan työhön. Lisäksi tapahtuman kiinnostavuus vaikutti, urheilujuhlan fiilis ja mahdollisuus nähdä tv-työskentelyä ja kv-toimittajia." (Nainen, media-avustaja)

"Halusin laajentaa kokemuspiiriäni kansainvälisestä tapahtumasta. Sekä lisätä osaamistani tulevaisuutta silmällä pitäen." (Mies, media-avustaja)

"Opiskelen matkailua ja suuri syy miksi osallistuin MM-kisoihin oli työharjoittelun suorittaminen. Vapaaehtoistyön kautta sain myös arvokasta työkokemusta ja suuret tapahtumat kiinnostavat muutenkin." (Nainen, kutsuvieraspalvelut)

"Siitä saatava työkokemus & todistus tulevaisuutta varten. MM2003 on iso ja kunnioitettava tapahtuma Suomessa." (Nainen, kutsuvieraspalvelut)

Käytännön kokemuksen merkittävyyttä selittää vastaajien nuori ikä. Motiivin tärkeys on riippuvainen vastaajan iästä siten, että nuorissa ikäluokissa käytännön kokemusta pidetään tärkeämpänä motiivina kuin vanhemmissa ikäluokissa. χ^2 -jakauman kriittinen arvo 1 %:n merkitsevyystasolla vapausastein $f = 20$ on 37,566. Testimuuttujan arvo on 48,743, joten ikäluokan ja käytän-

nön kokemuksen saamisen motiivin välillä vallitsee selvä riippuvuussuhde. Sama huomio voidaan tehdä kahdeksan tärkeimmän motiivin joukossa olevasta ”mahdollisuudesta saada kasvattava kokemus”. Sen χ^2 -testimuuttujan arvoksi saadaan 59,543, joten ikäluokan ja motiiviväittämän välillä näyttäisi olevan riippuvuussuhde. Näiden kahden motiivin tärkeys on luokiteltu ikäluokkamuuttujan mukaan taulukoissa 5 ja 6.

TAULUKKO 5. Motiiviväittämän ”Halusin saada käytännön kokemusta” tärkeys vastaajille (n=184) ja sen suhde ikäluokkamuuttujaan.

Halusin saada käytännön kokemusta								
		alle 20- vuotiaat	20-29- vuotiaat	30-39- vuotiaat	40-49- vuotiaat	50-59- vuotiaat	yli 60- vuotiaat	YHT.
Erittäin tärkeä	f	5	55	3	7	2	0	72
	%	38,5	53,9	9,4	35,0	16,7	0,0	39,3
Tärkeä	f	5	25	12	2	3	1	48
	%	38,5	24,5	37,5	10,0	25,0	25,0	26,2
Melko tärkeä	f	2	11	7	3	1	2	26
	%	15,4	10,8	21,9	15,0	8,3	50,0	14,2
Ei kovin tärkeä	f	1	7	7	3	3	1	22
	%	7,7	6,9	21,9	15,0	25,0	25,0	12,0
Ei lainkaan tärkeä	f	0	4	3	5	3	0	15
	%	0,0	3,9	9,4	25,0	25,0	0,0	8,2
Yhteensä	f	13	102	32	20	12	4	183
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

χ^2 -testimuuttujan arvo   48,743
 Vapausasteet   20
 p < 0,01

On aivan luonnollista, että kokemusta tulevat hakemaan juuri nuoret vastaajat. He todennäköisimmin hyötyvät oppimastaan tulevaisuudessa ja pitävät kokemuksia myöhemmin hyödynnettävänä sosiaalisena pääomana. Vanhemmat vastaajat eivät enää pidä uuden oppimista ja työkokemuksen saamista tärkeinä osallistumisen syinä.

TAULUKKO 6. Motiiviväittämän ”Voin saada kasvattavan kokemuksen” tärkeys vastaajille (n=184) ja sen suhde ikäluokkamuuttajaan.

Voin saada kasvattavan kokemuksen								
		alle 20- vuotiaat	20-29- vuotiaat	30-39- vuotiaat	40-49- vuotiaat	50-59- vuotiaat	yli 60- vuotiaat	Yhteensä
Erittäin tärkeä	f	4	37	6	2	0	0	49
	%	30,8	36,3	18,2	10,0	0,0	0,0	26,6
Tärkeä	f	6	36	7	8	5	0	62
	%	46,2	35,3	21,2	40,0	41,7	0,0	33,7
Melko tärkeä	f	2	21	9	4	5	2	43
	%	15,4	20,6	27,3	20,0	41,7	50,0	23,4
Ei kovin tärkeä	f	1	7	10	1	2	1	22
	%	7,7	6,9	30,3	5,0	16,7	25,0	12,0
Ei lainkaan tärkeä	f	0	1	1	5	0	1	8
	%	0,0	1,0	3,0	25,0	0,0	25,0	4,3
Yhteensä	f	13	102	33	20	12	4	184
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

χ^2 -testimuuttujan arvo   59,543
 Vapausasteet   20
                                                   p < 0,01

Käytännön työhön liittyvän sekä kasvattavan kokemuksen saamista pidettiin siis erityisen tärkeänä nuorten vastaajien keskuudessa. Tulokset eroavat selvästi myös sukupuolittain tehdyssä vertailussa. Miehistä hieman alle puolet ja naisista yli 70 % piti käytännön kokemuksen saamista tärkeänä tai erittäin tärkeänä syynä osallistua vapaaehtoistyöhön. Kasvattavan kokemuksen saamista piti tärkeänä tai erittäin tärkeänä 66 % naisista ja 44 % miehistä. Tulosten voidaan ajatella kertovan siitä, että naiset arvostavat enemmän henkisen pääoman kasvua, kun miehet taas ovat enemmän kiinnostuneita urheilulliseen puoleen ja lajiin liittyviin kokemuksiin.

Tapahduman ainutlaatuisuutta voidaan pitää luonnollisena kiinnostusta herättävänä asiana. Lajilla on Suomessa ylivoimainen asema ajateltaessa sen

kiinnostavuutta niin median kuin yleisömäärien näkökulmasta. Maailmanmestaruuskisojen harvinaislaatuisuus näin suuressa lajissa ja sitä kautta vapaaehtoistoiminnasta saatava ainutkertainen kokemus olivat myös avoimissa vastauksissa usein esille nostettuja asioita. Ainutlaatuisuuden korostuminen motiivina viittaa myös uusille yhteisöille tyypillisiin elämysten saamisen intresseihin, sillä tapahtuman luonne synnyttää merkittävästi tunne-elämyksiä.

"Ainutlaatuinen tilaisuus päästä mukaan Suomessa järjestettävään tapahtumaan pitkiin aikoihin eli seuraavat kisat ehkä vasta 10 vuoden päästä." (Mies, media-avustaja)

"Nyt osallistuin, koska oli MM-kisat jääkiekossa ja tilaisuus osallistua MM-kisoihin on varsin harvinainen." (Mies, toimitsija)

"Kyseessä oli suuri ja ainutkertainen mahdollisuus päästä mukaan jääkiekon aiheuttamaan tunnelmaan." (Nainen, lääkintä)

Tärkeimpien motiivien lopussa tulevat ilmi filantrooppiset tavoitteet auttamisesta ja olemisesta hyödyksi muille. Tosin on huomattava, että väittämän "Halu auttaa tapahtumaa menestymään" vastausten hajonta on melko suuri, 2,47. Vastaajista noin 12 % ei pitänyt tapahtuman menestymistä kovin tai lainkaan tärkeänä osallistumisen motiivina ja vain melko tärkeänäkin 26 %. Tärkeänä tai erittäin tärkeänä motiivina sitä kuitenkin piti noin 62 % vastaajista.

Vähiten tärkeiksi jäävät syyt kuvastavat perinteen ja aatteellisuuden vähäisiä vaikutuksia syinä osallistumiselle vapaaehtoistoimintaan. Ilmanen ja Kontio (2003) ovat todenneet, etteivät perinteet enää velvoita ihmisiä osallistumaan urheiluseuratyöhön. Sama ilmiö näyttäisi pätevän myös tässä tapauksessa urheilutapahtuman vapaaehtoistyössä. Omalla lähipiirillä ei ole vaikutusta osallistumiseen, vaan osallistumisen syyt kumpuavat yksilöistä itsestään ja ovat individualistisia. Myöskään materiaalisia etuja ei pidetä tärkeinä osallistumisen syinä. Mukana olemisesta saatavat selvimmät materialistiset edut,

kuten kisa-asu ja tapahtuman jälkeen järjestettävä kiitosbanketti eivät itsessään houkuttele ihmisiä mukaan toimintaan.

7.2 Motiivien seitsemän ulottuvuutta

Faktorianalyysin avulla yksittäisten motiivimuuttujien taustalta voitiin löytää seitsemän ulottuvuutta. Analyysissa kunkin muuttujan ja faktorin välille syntyvät luvut ovat faktorilatauksia, jotka kuvaavat, miten vahva yhteys kullakin kysymyksellä on kuhunkin faktoriin (Alkula, Pöntinen, Alastalo 1994, 267). Faktorianalyysin tulosten tulkinnassa tulee muistaa, että faktorilatauksista ei voida tulkita mitään siitä, kuinka suuri osa vastaajista on kunkin faktorin takana. Tulokset kertovat ainoastaan sen, että vastaajat omassa mielessään jaottelevat motiiviväittämässä luetellut asiat seitsemän löydetyn ulottuvuuden (faktorin) mukaan. Vastaajien määrän arviointia varten on laskettava keskiarvoja, hajontoja sekä moodeja.

Aineistosta muodostetut seitsemän motiivien faktoria ovat

- 1) filantropian / aatteellisen toiminnan faktori
- 2) perinteen / henkilökohtaisen velvollisuuden tunteen faktori
- 3) kasvamisen ja kokemusten saamisen / oppimisen faktori
- 4) yhdessä toimimisen / yhteisöllisyyden faktori
- 5) materialististen etujen faktori
- 6) impulsiivisuuden / ajankohdan faktori
- 7) lajifaktori.

Filantropian ja aatteellisen toiminnan faktorin kärkimuuttujia ovat halu tehdä jotain hyödyllistä, halu auttaa tapahtumaa menestymään, halu auttaa tavalla tai toisella sekä usko siihen, että vapaaehtoistyö luo parempaa yhteiskuntaa. Motiivit ovat selvästi yleishyödyllisyyteen sekä vastaajan arvomaailmaan ja yhteiskunnalliseen vastuuseen liittyviä. Ne eivät kuitenkaan peilaa urheilun traditionaalista aatteellisuutta, johon liitetään todellinen lajirakkaus ja uhrautuminen lajin eteen vuosien ajan. Enemminkin motiivit kertovat vastaajien arvostuksesta lajia ja sen MM-kisoja kohtaan. Tässä tapauksessa jääkiekon ylivoimainen asema suomalaisessa urheilukulttuurissa, tapahtuman suuruus

ja kansainvälisyys sekä jääkiekon MM-kisojen status Suomessa houkuttelevat vapaaehtoisia mukaan auttamaan.

Perinteen ja henkilökohtaisen velvollisuuden tunteen faktorissa kärkeimmuuttujiksi muodostuivat halu jatkaa perheen perinnettä osallistua vapaaehtoistoimintaan, ystävien tai sukulaisten osallistuminen vapaaehtoistoimintaan, usko siihen, että muut odottavat vastaajan osallistuvan vapaaehtoistoimintaan sekä siihen, että ilman vastaajan panosta ei kukaan muukaan olisi tehtävää hoitanut. Motiivit kuvastavat urheilun perinteistä kansalaistoimintaa, joka koetaan eräänlaiseksi velvollisuudeksi, ja joka on luonnollinen jatkumo läpi elämän.

Kasvamisen ja kokemusten saamista sekä oppimista korostavassa faktorissa kärkeimmuuttujina ovat halu saada käytännön kokemusta, halu laajentaa näkemystä urheilusta, mahdollisuus saada kasvattava kokemus sekä tapahtuman ainutkertaisuus. Faktorin motiivit ovat selvästi instrumentaalisia eli toiminnan kautta tavoitellaan jotain hyötyä itselle. Motiivit kertovat siitä, että vapaaehtoistoimintaan ei välttämättä lähdetä lajin sisältä, vaan tapahtumaa lähestytään sellaisenaan, mahdollisuutena uuden kokemiseen ja oppimiseen.

Yhdessä toimimisen ja yhteisöllisyyden faktorin tärkeimpiä muuttujia ovat halu olla osa kisojen yhteisöä, halu työskennellä erilaisten ihmisten kanssa, halu luoda suhteita muihin ihmisiin sekä halu olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Motiivit kuvastavat yhdessä kokemisen ja yhteenkuuluvuuden tunteen tärkeyttä. Vaikka vapaaehtoiset tulevatkin mukaan kisatapahtumaan yksilöinä omalla päätöksellään, pitävät he tärkeänä tapahtumassa koettavaa yhteisöllisyyden tunnetta. Tapahtumassa yksilöt voivat yhdessä kokea suuria tunne-elämyksiä, joita he eivät muutoin pystyisi kokemaan.

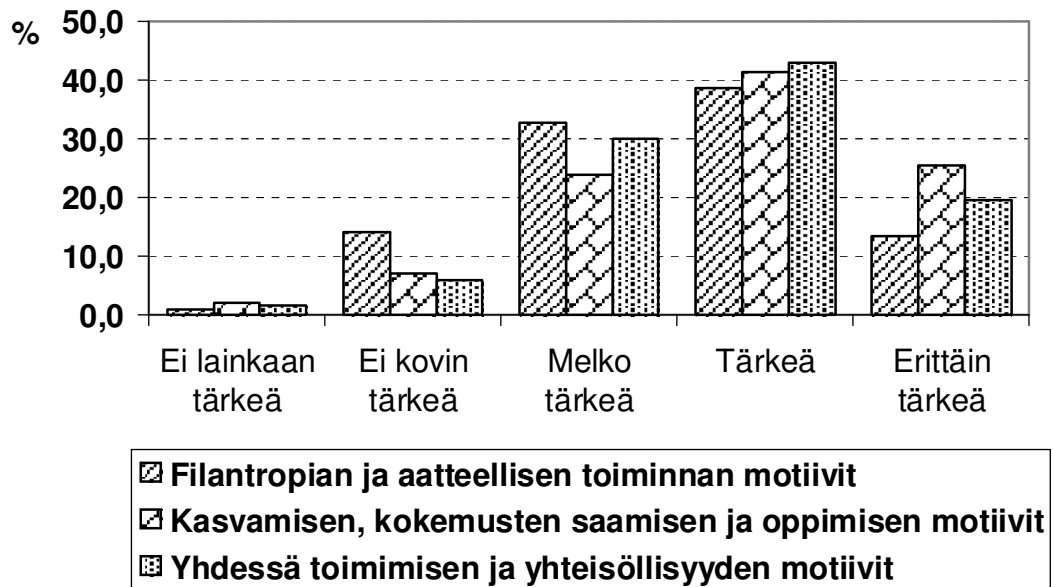
Materialististen etujen faktorissa kärkeimmuuttujia ovat mahdollisuus päästä liikkumaan paikoissa, joihin yleisö ei pääse, halu saada mahdollisuus tavata pelaajia ja nähdä otteluita sekä osallistumisesta saatava kisa-asu ja osallis-

tujille järjestettävä loppujuhla. Näiden motiivien kautta vapaaehtoinen hakee suoria, rahanarvoisia etuuksia.

Impulsiivisuuden ja ajankohdan faktorissa korostuu tapahtuman tilannekoh-
taisuus. Kärkimuuttajat, minulla ei ollut muutakaan tekemistä kisojen aikana,
minulla on enemmän vapaa-aikaa kuin aiemmin ja halu saada vaihtelua ta-
vallisiin tekemisiin, kertovat eräänlaisesta hetken mielijohteesta osallistu-
mismotiivina. Motiivit viittaavat runsaaseen vapaa-aikaan, jossa tapahtu-
maan osallistumista pidetään vain yhtenä tapana käyttää tuota aikaa.

Lajifaktorissa nimensäkin mukaan korostuvat lajiin eli jääkiekkoon liittyvät
motiivit. Kärkimuuttujina sukulaisen tai ystävän mukana oleminen lajin paris-
sa, osallistuminen jääkiekkotoimintaan itse sekä tapahtuman valinta syystä,
että kyseessä oli jääkiekko kertovat lajin merkittävydestä osallistumismotii-
vina. Lajifaktorin motiiveissa henkilön aktiivinen suhde jääkiekkoon korostuu.
Lajifaktorin ja perinteen faktorin korostuminen yhdessä viittaisi lajin vahvaan
aatteelliseen ja traditionaaliseen toimintapohjaan.

Muodostettaessa faktoreiden kärkimuuttujista erilliset summamuuttajat voi-
daan havaita, että faktorit 1 (filantropian / aatteellisen toiminnan motiivit), 3
(kasvamisen ja kokemusten saamisen / oppimisen faktori) ja 4 (yhdessä
toimimisen / yhteisöllisyyden faktori) ovat tärkeimpiä osallistumista kuvaavia
faktoreita. Suurin osa vastaajista piti faktoreiden sisältämiä motiiveja tärkei-
nä tai erittäin tärkeinä syinä osallistumiselle. Päivänvastainen tulos saadaan
faktoreiden 2 (perinteen / velvollisuuden tunteen motiivit), 5 (materialististen
etujen motiivit) ja 6 (impulsiivisuuden / ajankohdan motiivit) kohdalla. Näiden
faktoreiden sisältämiä motiiveja ei pidetty kovin tai lainkaan tärkeinä osallis-
tumisen syinä. Erityisesti perinteeseen viittaavia motiiveja pidettiin merkityk-
settöminä. Faktoreiden tärkeyttä ilmentävät hyvin kuviot 3 ja 4, jotka muistut-
tavat toistensa peilikuvia.

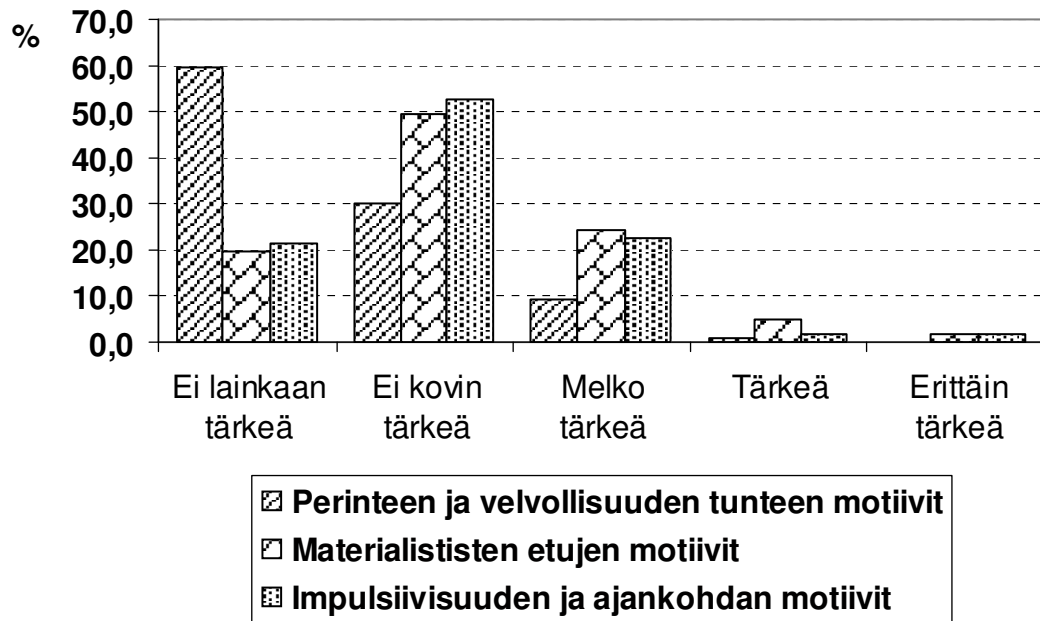

KUVIO 3. Tärkeimmiksi koetut osallistumisen motiiviryhmät (%).

Filantropian ja aatteellisen toiminnan faktori sisältävää motiiveja, jotka kuvastavat vastaajien auttamisen halua. Auttaminen kohdistuu nimenomaan tähän tapahtumaan ja lajiin. Jälkimodernin yhteiskunnan uusille yhteisöille on tyypillistä se, että toimijat kiinnittyvät vain niihin ryhmiin, jotka he kokevat itselleen tärkeiksi. Tässä tapauksessa kiinnittyminen lajiin ei kuitenkaan tapahdu henkilökohtaisen suhteen ja aktiivisen seuratoiminnan kautta, vaan lähinnä lajin yleisen kiinnostavuuden kautta esimerkiksi median välityksellä. Kiinnittymispinnat ovat kapeita ja laji koetaan tärkeäksi sen viihteellisyyden, runsaan medianäkyvyyden ja sitä kautta lajin saaman arvostuksen sekä myös pelaajien kautta. Monia jääkiekon huippuammattilaisia pidetään tavoiteltuina henkilöinä heihin liitettävien voimakkuuden ja miehisyyden ominaisuuksien sekä taloudellisen kyvykkyytensä vuoksi. Myös koko lajiin liitetään kiehtovia, nykypäivänä arvostettuja ominaisuuksia, kuten vauhdikkuus, impulsiivisuus ja dynaamisuus. On siis olennaista muistaa, että faktorin motiivien tärkeys ei kuvasta traditionaalista urheilun aatteellista toimintaa, vaan halu kiinnittyä lajiin ja sen auttamiseen tapahtuman vapaaehtoistoiminnan muodossa syntyy ulkoisten syiden kautta. ”Rakkaus lajiin” voi olla pikemminkin rakkautta sen kiihottaviin ominaisuuksiin ilman minkäänlaista omaa kokemusta tai kontaktia.

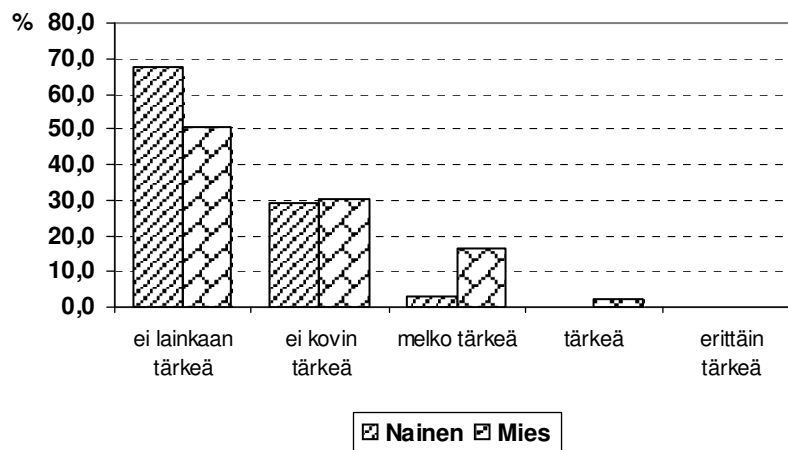
Kahden muun faktorin motiivien tärkeys tuli esille jo yksittäisiä motiiveja tarkasteltaessa. Oppimisen ja käytännön kokemusten saamisen tärkeys kuvastavat hyvin jälkimodernin yhteiskunnan vapaaehtoistoimintaa. Paitsi että tapahtumaa halutaan auttaa, halutaan siitä myös jotain konkreettista hyötyä itselle. Monet vapaaehtoiset hakeutuivat tehtäviin, jotka liittyvät heidän opiskeluun tai omaan työhön. Tapahtumasta haluttiin saada todellista hyötyä oppimisen muodossa. Tapahtuma koetaan sellaiseksi, että myöhemmin esimerkiksi työnhakutilanteessa osallistumista pidetään tärkeänä sosiaalisena pääomana. Yhteisöllisyyden ja yhdessä toimimisen motiivien korostuminen kertovat toiminnan sosiaalisuuden merkityksestä. Tapahtuma antaa yksilöille mahdollisuuden kuulua ryhmään ja kokea asioita yhdessä ryhmänsä kanssa. Tapahtumassa syntyvä vapaaehtoisten ryhmä on hyvä osoitus uudesta yhteisöllisyydestä. Ryhmään ja toimintaan on monilla yksilöillä ohut kiinnittymispinta jo rekrytoinninkin luonteen vuoksi. Hakijat osoittavat kiinnostuksensa yksittäisinä ihmisinä, yksilöllisinä toimijoina. Seurojen kautta rekrytoitavilla henkilöillä voidaan ajatella olevan selvästi laajempi kiinnittymispinta vapaaehtoistyöhön lajiaktiivisuuden myötä.

Kun tärkeimpiä motiiviryhmiä tarkasteltiin ikäluokittain, voitiin selviä eroavaisuuksia havaita vain kasvamisen, kokemusten saamisen ja oppimisen motiiveissa. Tämän faktorin motiiveja pidettiin selvästi tärkeämpinä nuorempien vastaajien joukossa kuin vanhempien. Samasta riippuvuudesta kertoivat myös aiemmin tarkastellut yksittäiset motiivit. Sukupuolittain tarkasteltuna ei eroavaisuuksia ollut havaittavissa.

KUVIO 4. Vähiten tärkeiksi koetut osallistumisen motiiviryhmät (%).

Vähiten tärkeiksi koetuista motiiviryhmistä ei ikäluokittaisia tai sukupuolen mukaan jakautuvia selviä eroavaisuuksia voitu löytää. Kahden faktorin kohdalla lieviä painotuksia on kuitenkin havaittavissa. Perinteisiin ja velvollisuuden tunteeseen liittyvät motiivit näyttivät olevan hieman tärkeämpiä miehille kuin naisille (kuvio 5), joskaan eivät kokonaisuudessaan tärkeitä kummallekaan ryhmälle. Kuvioista voidaan nähdä, että naisista kukaan ei pitänyt perinteisiin liittyviä motiiveja tärkeänä ja vain muutama prosentti melko tärkeänä. Miehistä lähes 20 % piti perinteisiin liittyviä motiiveja melko tärkeänä. Samaten motiiveja ei lainkaan tärkeänä pitävien osuus on lähes 20 % yksikköä suurempi naisten kuin miesten kohdalla. Miesten osalta kuvio onkin loivemmin laskeva kuin naisten eli he pitivät perinteeseen liittyviä motiiveja hieman tärkeämpinä. Tuloksen voidaan katsoa liittyvän myös lajifaktorin korostumiseen miesten keskuudessa. Lajifaktorin jakautumista käsitellään edempänä.

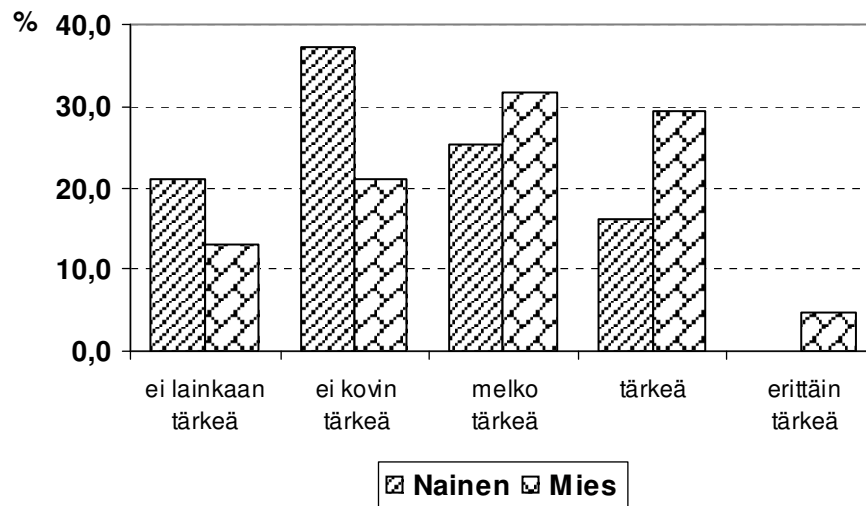

KUVIO 5. Perinteen ja velvollisuuden tunteen motiivien jakautuminen sukupuolen mukaan (%).

Materialististen etujen motiivit olivat tärkeämpiä nuorimpien vastaajien joukossa, jossa edelleen miehet näyttivät pitävän materialistisia etuja naisvastaajia tärkeämpinä. Materialistiset edut näyttäisivät siis olevan pojille jonkin verran merkittäviä syitä osallistua vapaaehtoistoimintaan. Kyseiseen ikäluokkaan kuuluvien vastaajien määrä on kuitenkin niin pieni ($n=13$), ettei tarkempaa sukupuolittaista tarkastelua ole tilastollisesti mielekäästä tehdä. Toisaalta poikien kiinnostusta materialistisiin etuihin voidaan pitää aivan luonnollisena. Heistä monella saattaa olla omakohtaista kokemusta lajista pelaamisen muodossa ja tätä kautta suuri kiinnostus tapahtumaa kohtaan. Vapaaehtoistyö voidaan nähdä keinona päästä katsomaan otteluita, joihin kalliiden pääsylippujen vuoksi voisi muussa tapauksessa olla mahdotonta päästä.

Faktoreista erottui omanaan lajifaktori. Sen sisältämien motiivien tärkeys jakaantui kaikkien vastaajien kesken melko tasaisesti ikäluokittain katsottuna. Motiivien tärkeyttä on kuitenkin mielenkiintoista tarkastella sukupuolen mukaan, jolloin selvä ero naisten ja miesten välillä voidaan havaita (kuvio 6). Miesvastaajat pitävät lajiin liittyviä motiiveja tärkeämpinä kuin naiset. Miehistä lähes 35 % pitää lajimotiiveja tärkeinä tai erittäin tärkeinä, mutta naisista tätä mieltä on vain noin 16 % vastaajista. Tulosta voidaan selittää lajin mie-

hisellä luonteella ja sen kiinnittymisellä erityisesti miehiseen kulttuuriin. Miehillä on lajista myös useammin omakohtaisia kokemuksia kuin naisilla ja he seuraavat lajia enemmän kuin naiset.

KUVIO 6. Lajimotiivien tärkeys (%) osallistumisen syynä sukupuolittain.

Edellä on tarkasteltu vastaajien tärkeimpiä motiiveja osallistua jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoistoimintaan. On kuitenkin syytä muistaa, että osallistumisen motivaatio syntyy usean eri motiivin yhdistelmästä, joka jokaisella vastaajalla on yksilöllinen. Motiivien yhdistelmiä on siis yhtä monenlaisia kuin on vastaajiakin. Tärkeimmiksi nousseet motiivit eivät yksin selitä lopullista päätöstä osallistumisesta, mutta niiden avulla voidaan tarkastella vapaaehtoistyöhön kiinnittymistä ja toiminnan luonnetta yleisemmin.

7.3 Suhtautuminen vapaaehtoistyöhön

Kyselylomakkeen neljännessä osiossa selvitettiin vastaajien suhtautumista liikunnan ja urheilun parissa tehtävään vapaaehtoistyöhön laajemmin. Mielipiteitä tiedusteltiin toisaalta seuratyön ja toisaalta urheilutapahtumien vapaaehtoistyöstä sekä vapaaehtoistyöstä yleensä. Vastaukset on koottu taulukkoon 7.

TAULUKKO 7. Suhtautuminen vapaaehtoistyöhön (%), n=183.

	täysin samaa mieltä	osittain samaa mieltä	ei saamaa / ei eri mieltä	osittain eri mieltä	täysin eri mieltä
Vapaaehtoistyö voittoa tuottamattomissa seuroissa on tärkeää ja kunnioitettavaa	71,2	19,6	8,2	0,5	0,0
Vapaaehtoistyö voittoa tuottavissa urheilutapahtumissa on tärkeää ja kunnioitettavaa	29,3	35,9	14,7	16,8	2,7
Voittoa tuottavissa urheilutapahtumissa tulisi kaikille työntekijöille maksaa korvaus	13,6	31,5	18,5	28,8	7,1
Ilman vapaaehtoistyötä, ei suuria urheilutapahtumia pystytä järjestämään	60,3	28,3	6,5	3,3	1,1
Vapaaehtoistyötä ei arvosteta enää samalla lailla kuin aiemmin	14,1	42,9	19,0	18,5	4,9
Vapaaehtoistyö on olennainen osa ja kuuluu urheilukulttuuriin	41,8	41,8	11,4	3,3	1,1

Vastauksista voidaan todeta, että seuroissa tehtävää vapaaehtoistyötä pidetään todella tärkeänä. Sen sijaan urheilutapahtumien vapaaehtoistyötä ei niin yksimielisesti pidetä tärkeänä ja kunnioitettavana toimintana. Lähes viidesosa vastaajista oli osittain tai täysin eri mieltä tapahtumien vapaaehtoistyön tärkeydestä. Lisäksi vastaajista 45 % oli osittain tai täysin samaa mieltä siitä, että voittoa tuottavissa urheilutapahtumissa kaikille työntekijöille tulisi maksaa korvaus. Täysin eri mieltä olevien osuus oli häviävän pieni eli puhtaaseen talkootyöhön myös urheilutapahtumissa uskoi vain muutamat vastaajat. Tulokseen saattaa vaikuttaa jääkiekon MM-kisojen erityinen luonne. Kisatapahtumalla tuotetaan todella suuri voitto (vuonna 2003 noin viisi miljoonaa euroa) lajiliitolle tulevaisuuden nuorisotyötä ja kehittämistoimenpiteitä varten. Suuri voitto voi herättää ajatuksen siitä, etteikö nyt jokaiselle mukana olleelle voisi edes pientä osaa lohkaista.

Toisaalta tulokset ovat ristiriitaisia. Ylivoimaisesti suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että suuria urheilutapahtumia ei voida järjestää ilman vapaaehtoistyötä. Kuinka tapahtumia voitaisiin järjestää, jos kaikille pitäisi maksaa korvaus, mutta toisaalta ilman vapaaehtoisia ei pystytä toimimaan? Vapaa-

ehtoistyö koettiin myös tyypilliseksi urheilukulttuurin toimintamuodoksi. Merkittävää on huomata, että yli puolet vastaajista on osittain tai täysin samaa mieltä siitä, ettei vapaaehtoistyötä enää arvosteta samalla lailla kuin aiemmin. Tämä yhdessä korvausvaateen kanssa herättää kysymyksen urheilutapahtumien vapaaehtoistyön tulevaisuudesta. Saadaanko massat liikkeelle myös tulevaisuudessa? Löydetäänkö riittävä määrä vapaaehtoisia mukaan kisatalkoisiin?

Muuttuneessa liikuntakulttuurissa on kaikkien urheilun parissa työskentelevien ja tapahtumia järjestävien tahojen tiedostettava nämä haasteet. Pienempiä tapahtumia on mahdollista järjestää seurojen omalla talkooväellä, mutta suuremmissa tapahtumissa myös seurojen ulkopuolinen vapaaehtoisväki on tervetullutta. Silloin nämä haasteet on kohdattava ja toiminnasta kehitettävä riittävän houkuttelevaa ilman rahallista korvausta.

8 VAPAAEHTOISTEN TYYTYVÄISYYS VAPAAEHTOISTYÖN JÄRJESTELYIHIN

Osallistumismotiivien ohella tutkimuksessa selvitettiin jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoisten tyytyväisyyttä toimintaan eli siihen, kuinka kisaorganisaatio onnistui vapaaehtoistyön järjestämisessä. Tyytyväisyyttä mitattiin 16 erilaisella tapahtumaan liittyvällä väittämällä. Vastaajat arvioivat tyytyväisyyttään 5-portaisella Likertin asteikolla, jossa numero 1 tarkoitti vastaajan olevan erittäin tyytyväinen ja 5 ei lainkaan tyytyväinen toiminnan muotoon ja tapaan.

8.1 Tiedonkulku

Yli puolet vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä tiedonkulkuun sekä ennen kisoja että kisojen jälkeen (taulukko 8). Tiedonkulku ennen kisoja pyrittiin varmistamaan erilaisilla kotiin lähetettävillä kisoihin liittyvillä materiaaleilla, internet-sivujen uutisoinnilla sekä erillisellä vapaaehtoisille suunnatulla sähköpostin uutiskirjeellä. Uutisoinnin tavoitteena oli pitää kisoissa työskentelevät vapaaehtoiset tietoisina järjestelyjen etenemisestä ennen kisoja. Tärkeimpiä tiedonkulkua varmistavia tekijöitä olivat kuitenkin koulutustilaisuudet, joissa oli mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun vapaaehtoisten kanssa. Kisojen aikana sähköpostikirje korvattiin paperisella uutiskirjeellä, joka jaettiin päivittäin kaikkiin työpisteisiin. Kirjeessä pyrittiin ilmoittamaan kaikista mahdollisista aikataulu- ja muista muutoksista, jotka koskivat vapaaehtoisia. Vastaajien joukossa oli kuitenkin myös niitä, jotka eivät olleet tyytyväisiä tiedonkulkuun kisojen aikana.

”Risuja: Tiedonkulku hidasta ja vanhanaikaista. Työvuorot esim. tulivat liian myöhään ja miksi ihmeessä infoissa ei ollut tietokoneyhteyksiä.” (nainen, markkinointiavustaja)

”Tiedonkulku tökki koko kisojen ajan.” (nainen, kisatoimisto)

TAULUKKO 8. Tyytyväisyys MM-kisojen tiedonkulkuun.

	Tiedonkulkuun ennen kisoja		Tiedonkulkuun kisojen aikana	
	f	%	f	%
Erittäin tyytyväinen	26	14,1	27	14,7
Tyytyväinen	79	42,9	79	42,9
Melko tyytyväinen	44	23,9	44	23,9
Ei kovin tyytyväinen	29	15,8	25	13,6
Ei lainkaan tyytyväinen	5	2,7	7	3,8
Yhteensä	183	99,5	182	98,9

Suurin vastuu tiedonkulusta kisojen palkallisen henkilökunnan ja vapaaehtoisten välillä on järjestelysektoreiden vastuuhenkilöillä. Sektoreiden vetäjien tulisi tiedottaa päivittäisten kokousten päätökset ja mahdolliset aikataulu- ja muutokset vapaaehtoisille. Tietotekniikan lisääminen osaltaan varmasti auttaisi asiaa, mutta sen toteuttaminen vaatisi kisaorganisaatiolta erityisiä toimenpiteitä ja taloudellisia resursseja. Käytössä olleita matkapuhelimia pidettiin erittäin tärkeinä apuvälineinä tiedonvälittämisessä.

8.2 Koulutus

Tyytyväisyys työstä suoriutumiseen vaadittavaan koulutukseen ja perehdytykseen vaihtelee tehtäväryhmien mukaan. Koulutus oli järjestetty siten, että ensin pidettiin kaikille tehtäväryhmille yksi suuri luentomainen koulutustilaisuus ja tämän jälkeen kunkin sektorin vastuuhenkilöt jatkoivat oman ryhmänsä koulutusta. Tyytyväisimpiä saamaansa koulutukseen olivat joukkueiden yhdyshenkilöt, media-avustajat, kuljettajat, lähetit sekä kisatoimiston avustajat. Näissä ryhmissä yli 60 % vastaajista oli koulutukseen tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä. Tosin kisatoimiston avustajista ei kukaan ollut koulutukseen erittäin tyytyväinen. Lähettien tyytyväisyyteen saattoi vaikuttaa vastaajien nuori ikä, lähetit olivat pääosin alaikäisiä ja näin heillä ei varmasti ole juurikaan kokemusta muista vastaavista koulutuksista eikä siihen suhtauduta niin kriittisesti kuin vanhempien vastaajien joukossa. Lähetistä 55 % oli tyytyväisiä koulutukseen ja peräti 22 % erittäin tyytyväisiä.

Selvästi tyytymättöimpiä saamaansa koulutukseen olivat markkinointiavustajat. Heistä lähes 40 % ei ollut kovin tai lainkaan tyytyväinen saamaansa koulutukseen. Vastaavasti vain 30 % oli koulutukseen tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen. Tehtäväryhmittäinen tyytyväisyys koulutukseen on esitetty taulukossa 9.

TAULUKKO 9. Tyytyväisyys kisaorganisaation antamaan koulutukseen ja perehdytykseen (n=184).

Tehtävä	Erittäin tyytyväinen		Tyytyväinen		Melko tyytyväinen		Ei kovin tyytyväinen		Ei lainkaan tyytyväinen	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
akkreditointi	2	16,7	4	33,3	5	41,7	0	0,0	1	8,3
apuattasea	0	0,0	1	50,0	0	0,0	1	50,0	0	0,0
joukkueen yhdyshenkilö	4	26,7	6	40,0	4	26,7	1	6,7	0	0,0
media- avustaja	4	18,2	11	50,0	7	31,8	0	0,0	0	0,0
kisatoimisto	0	0,0	6	66,7	2	22,2	1	11,1	0	0,0
kuljetus	4	21,1	9	47,4	6	31,6	0	0,0	0	0,0
kutsuvieras- palvelut	1	4,5	9	40,9	9	40,9	3	13,6	0	0,0
lääkintä	0	0,0	4	25,0	7	43,8	5	31,3	0	0,0
lähetti	2	22,2	5	55,6	1	11,1	0	0,0	1	11,1
markkinointi- avustaja	2	6,1	8	24,2	10	30,3	11	33,3	2	6,1
oheisohjelmat	1	20,0	0	0,0	3	60,0	1	20,0	0	0,0
tilastointi	0	0,0	1	25,0	3	75,0	0	0,0	0	0,0
toimitsija	0	0,0	9	56,3	3	18,8	3	18,75	1	6,25
YHT	20	10,9	73	39,7	60	32,6	26	14,1	5	2,7

Markkinointiavustajien tyytymättömyys annettuun koulutukseen kävi hyvin ilmi myös avoimesta palautteesta, jota he olivat antaneet.

"Koulutus: enemmän kokouksia pienryhmissä ennen kisoja. Nyt perehdytykset olivat isoja tilaisuuksia, joissa pääpaino oli kalvosulkeisissa ja yleisten lukujen esittelyssä. Kun kisat alkoi esim. VIP-teltassa oli todella paljon epäselvyyksiä, miten mikäkin asia toimii." (nainen, markkinointiavustaja)

"Etukäteiskoulutus turha, tehtävät jaettava ajoissa ja koulutus tarkennettava." (nainen, markkinointiavustaja)

"Koulutustilaisuuksissa oli kovin vähän (uutta) asiaa. Oma tehtävä selvisi vasta ensimmäisenä kisapäivänä! Epätietoisuus ei ole mukavaa..." (nainen markkinointiavustaja)

Markkinointisektorin vastuuhenkilöt eivät onnistuneet halutulla tavalla perehdyttämään vapaaehtoisia varsinaiseen tehtävään vaan koulutustilaisuudet käsittelivät kisatapahtumaa liian yleisluontoisesti. Vastuuhenkilöiden olisi pitänyt suhtautua vakavammin ja panostaa enemmän vapaaehtoisten koulutukseen tällä sektorilla.

8.3 Työajat, tehtävä ja työolosuhteet

Yli 70 % vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä MM-kisojen aikaisiin työaikoihin ja -vuoroihinsa, suorittamaansa tehtävään sekä työolosuhteisiin. Tehtävät ovat siis olleet tekijöille mielekkäitä ja selkeät työajat ja -vuorot on koettu hyväksi tavaksi toimia. Tosin tyytyväisyys työvuoroihin vaihteli tehtäväryhmien välillä. Kaikilla sektoreilla työvuorojen laadinta ei ollut onnistunut parhaalla tavalla. Selkeiden työvuorojen jakamisella vältetään ylipitkiä päiviä ja toisaalta saadaan varmistettua, että kaikkina aikoina on tarvittava määrä henkilöitä töissä. Tulokset on tiivistetty taulukkoon 10.

"Olin todella tyytyväinen työvuoroihin, koska niitä ei ollut liikaa. On vaikea tietää lähes vuotta aiemmin minkälainen tilanne tulee olemaan kisojen aikana ja kuinka paljon on omaa aikaa käytettävissä. Nyt järjestyi hyvin." (nainen, markkinointiavustaja)

"Teltan työvuorot olivat aivan takapuolesta! Ensin vaaditaan kaikkia olemaan paikalla aina, lopulta saatiin porrastusta vuoroihin. Edelleen vuorojen vaihtaminen erittäin kivuliasta ja hankalaa." (nainen, markkinointiavustaja)

"Tiedonkulussa olisi parantamisen varaa esim. työvuorot tulivat aivan viime tingassa." (nainen, akkreditointi)

Kisaorganisaatiossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että ainakin alustavat työvuorot saataisiin jaettua vapaaehtoisille jo hyvissä ajoin ennen tapahtumaa. Monilla vapaaehtoisilla on kisatapahtumankin aikana muita velvollisuuksia, kuten työtä tai opiskelua, ja näiden sovittaminen yhteen vaatisi työvuorojen suunnittelun etukäteen. Kaikilta osin lopullista työmäärän tarvetta ei varmasti vielä kuukausia ennen tapahtumaa voida tietää, mutta jonkinlainen vuorojen perusrunko tulisi olla käytettävissä.

TAULUKKO 10. Vastaajien tyytyväisyys työaikoihin ja –vuoroihin, työtehtäväänsä MM-kisoissa sekä työolosuhteisiin.

	Työajat ja vuorot		Työtehtävä		Työolosuhteet	
	f	%	f	%	f	%
Erittäin tyytyväinen	47	25,5	89	48,4	57	31,0
Tyytyväinen	89	48,4	55	29,9	81	44,0
Melko tyytyväinen	33	17,9	29	15,8	32	17,4
Ei kovin tyytyväinen	10	5,4	10	5,4	9	4,9
Ei lainkaan tyytyväinen	3	1,6	1	0,5	4	2,2

9.4 Ruokailu, sosiaalitilat ja työasu

Vapaaehtoistyöntekijät eivät saa kisoissa työskentelystä minkäänlaista rahallista korvausta tai palkkiota. Ainoita materiaalisia etuja ovat työasu, päivittäinen ruokailu ja kisojen jälkeen järjestettävä loppujuhla. Nämä ovat myös toimintaa järjestävälle organisaatiolle suurimmat kuluerät. Jääkiekon MM-kisoissa ei ruokailua onnistuttu järjestämään mielekkäällä tavalla. Vapaaehtoiset saivat päivittäin käyttöönsä viiden euron ruokasetelin, jolla he pystyivät ostamaan haluamaansa ruokaa peliareenan ravintoloista. Käytännössä tä-

mä merkitsi erilaisia pikaruokia. Tähän järjestelyyn ei vapaaehtoisten keskuudessa oltu tyytyväisiä. Tyytymättömyys ruokailuun erottuu selvästi palautteiosiossa negatiivisena kokemuksena, peräti 12 % vastaajista ilmoitti, etteivät he olleet lainkaan tyytyväisiä ruokailuun työpäivinä (taulukko 11).

"Ruokailu: kaksi viikkoa hampurilaisia & ranskalaisia... Tuli kerättyä loppuelämän ajaksi "kovan rasvan varasto" täyteen! Ruoka ainut etu, tärkeä juttu, joten siihen tulisi panostaa." (nainen, markkinointiavustaja)

"Pitkää päivää tehneenä oli ruokailumahdollisuus ala-arvoista." (mies, kuljetus)

"Helsingin organisaatiolle järjestetty ruokailu (Hesburger) ei pidemmän päälle ollut kovin motivoiva. Muuten järjestelyistä pelkkää plussaa." (mies, kuljetus)

"Ruokailu surkeasti järjestetty ja lepotila puuttui." (nainen, markkinointiavustaja)

"Muuten kisat olivat hyvin järjestetyt, ainoastaan vapaaehtoisten ruokailu oli huonosti järjestetty." (nainen, akkreditointi)

TAULUKKO 11. Tyytyväisyys vapaaehtoisille järjestettyyn ruokailuun ja sosiaalitaloihin.

	Ruokailu		Sosiaalitalat	
	f	%	f	%
Erittäin tyytyväinen	49	26,6	27	14,7
Tyytyväinen	48	26,1	49	26,6
Melko tyytyväinen	37	20,1	60	32,6
Ei kovin tyytyväinen	27	14,7	34	18,5
Ei lainkaan tyytyväinen	23	12,5	14	7,6

Jääkiekon MM-kisojen tapahtumat keskittyivät peliareenaan ja sen välittömään ympäristöön. Kaikki mahdolliset tilat olivat käytössä ja toimistotiloja jouduttiin rakentamaan pitkin käytäviä käyttäen tilapäisiä seinäkkeitä. Tällöin vapaaehtoisille ei pystytty järjestämään omaa lepotilaa, jossa olisi voinut säilyttää tavaroita, tavata ystäviä ja vaihtaa kuulumisia toisten vapaaehtoisten kanssa. Jokainen joutui pitämään tavaroitaan mukanaan työpisteessä.

Tyytymättömyys sosiaalitoihin näkyy vastauksissa. Vaikka suurin osa olikin tyytyväisiä tilanteeseen, on myös tyytymättömien osuus huomattava. Neljännes vastaajista ilmoitti, ettei ole kovin tai lainkaan tyytyväinen vapaaehtoisten sosiaalitoihin.

Työasu jakoi mielipiteitä. Osassa tehtävistä (kisatoimisto, kutsuvieraspalvelut, markkinointiavustajat, joukkueiden yhdyshenkilöt) työasuna oli miehillä puku ja naisilla jakkupuku. Näissä ryhmissä työskennelleistä yli 70 % vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä työasuunsa. Muissa tehtävissä työskentelevien työasuun kuuluivat kevyemmät pitkähihaiset kauluspaidat ja kevyt toppaliivi. Lisäksi kaikille kuului kisojen ulkotakki. Kevyemmän asukonaisuuden käyttäjät erottuivat mielipiteissään asusta. Heistä yli 26% ilmoitti, etteivät ole kovin tai lainkaan tyytyväisiä työasuun. Monet mukana olleista olivat naisia, asusteet puolestaan miesten malleja. Tällöin ne eivät varmasti olleet naisista niin miellyttäviä. Tyytyväisyys asusteisiin on esitetty taulukoissa 12a ja 12b. A-aulukossa tyytyväisyys on esitetty niiden tehtäväryhmien osalta, joihin kuului kevyempi asustus ja b-aulukossa ovat ns. edustusasua käyttäneiden ryhmät.

TAULUKKO 12a. Vastaajien tyytyväisyys työasuun ryhmissä, joissa kevyempi asustekokonaisuus.

	Tehtäväni MM-kisoissa										
		akkredi- tointi	apu- attasea	lähetti	media- avustaja	oheis- ohjelmat	kulje- tus	tilastointi	lääkin- tä	toimitsija	YHT
Erittäin tyytyväinen	f	4	0	4	0	0	5	1	2	1	17
	%	33,3	0,0	44,4	0,0	0,0	26,3	25,0	12,5	6,3	16,4
Tyytyväinen	f	4	0	5	6	2	8	0	9	4	38
	%	33,3	0,0	55,6	27,3	40,0	42,1	0,0	56,3	25,0	31,1
Melko tyy- tyväinen	f	3	1	0	6	2	3	1	4	4	24
	%	25,0	50,0	0,0	27,3	40,0	15,8	25,0	25,0	25,0	25,9
Ei kovin tyytyväinen	f	1	1	0	6	1	3	2	1	4	19
	%	8,3	50,0	0,0	27,3	20,0	15,8	50,0	6,3	25,0	22,5
Ei lainkaan tyytyväinen	f	0	0	0	4	0	0	0	0	3	7
	%	0,0	0	0,0	18,2	0,0	0,0	0,0	0,0	18,8	4,1
Yhteensä	f	12	2	9	22	5	19	4	16	16	

TAULUKKO 12b. Vastaajien tyytyväisyys työasuun ryhmissä, joissa edustusasu.

	Tehtävä MM-kisoissa					
		joukkueen yhdyshenkilö	kisatoimisto	kutsuvieras- palvelu	markkinointi- avustaja	Yhteensä
Erittäin tyytyväinen	f	6	5	14	11	36
	%	40,0	55,6	63,6	33,3	48,1
Tyytyväinen	f	3	1	6	14	24
	%	20,0	11,1	27,3	42,4	25,2
Melko tyytyväinen	f	4	3	1	7	15
	%	26,7	33,3	4,5	21,2	21,4
Ei kovin tyytyväinen	f	1	0	1	1	3
	%	6,7	0,0	4,5	3,0	3,6
Ei lainkaan tyytyväinen	f	1	0	0	0	1
	%	6,7	0,0	0,0	0,0	6,7
Yhteensä	f	15	9	22	33	

8.5 Liikkuminen kisapaikalla

Kisapaikka, Hartwall Areena sijaitsee Helsingissä Itä-Pasilassa, rautatieaseman välittömässä läheisyydessä. Näin sinne on helppoa tulla kaikilla julkisilla kulkuneuvoilla. Vastaajat kokivatkin, että kisapaikka on varsin helposti saavutettavissa. Yli 80% vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä kisapaikan saavutettavuuteen. Lisäksi myöhäisimmissä vuoroissa työskenteille järjestettiin kisaorganisaation puolesta kuljetuksia kotiin.

"Iltakyytijärjestely oli hyvä juttu -> perusturvallisuus-> kaikki pääsee kotiin eikä tarvitse yössä taivaltaa yksin." (nainen, markkinointiavustaja)

"Oli mukava, että yövuorolaisille järjestettiin kyyti kotiin. Se lisäsi turvallisuuden tunnetta." (nainen, media-avustaja)

Myös liikkumiseen kisapaikalla oltiin tyytyväisiä. Sen sijaan autojen pysäköintijärjestelyissä olisi ollut parantamisen varaa. Areena sijaitsee keskellä suurta risteystä eikä sen lähellä ole tyhjiä kenttiä, joissa pysäköinti olisi ilmaista. Kisajärjestäjä joutui maksamaan kaikista organisaation käytössä olleista areenan parkkipaikoista, joten kaikkia vapaaehtoisia varten ei ollut

mahdollista järjestää pysäköintitiloja. Jokainen joutui itse löytämään autolle paikan tai maksamaan pysäköintimaksun tavallisten kisaturistien tapaan. Ei kovin tai ei lainkaan tyytyväisten osuus vastaajista oli 26%. Yhteenvedo taulukossa 13.

TAULUKKO 13. Vastaajien tyytyväisyys (%) kisapaikan saavutettavuuteen, kisapaikalla liikkumiseen ja pysäköintijärjestelyihin.

		saavutettavuus	liikkuminen	pysäköinti
Erittäin tyytyväinen	%	30,4	39,7	10,3
Tyytyväinen	%	51,1	43,5	29,3
Melko tyytyväinen	%	14,7	11,4	30,4
Ei kovin tyytyväinen	%	2,2	3,3	13,0
Ei lainkaan tyytyväinen	%	1,1	2,2	13,0

8.6 Palkitsemisen eri muodot

Kisojen kestäessä yli kaksi viikkoa ja vapaaehtoisten käyttäessä siihen runsaan määrään vapaa-aikaansa ei kisaorganisaation antamaa tukea voida väheksyä. Kannustus ja myös kiitoksen esittäminen ovat osa vapaaehtoisten palkitsemista ja auttavat vapaaehtoisia jaksamaan pitkän ja raskaankin kisarupeaman. Suurin osa, noin 52 % vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä saamaansa kannustukseen ja tunnustukseen kisojen aikana (taulukko 14). Tyytymättömiäkin vastaajien joukkoon mahtui, joten ystävällistä kannustusta ja tukea olisi kisaorganisaatio voinut enemmänkin osoittaa.

"Välillä tuntui, että minua aliarvioitiin. Eli tunsin aivan kuin olisin ollut (muka) ensikertalainen suurtahtumassa. Enemmän tuli negatiivista tunnetta kuin kiitosta ja kannustusta." (nainen, kutsuvieraspalvelut)

"Enemmän kannustusta myös järjestäjien osalta vapaaehtoisille!" (nainen, markkinointiavustaja)

TAULUKKO 14. Vastaajien tyytyväisyys (%) kisaorganisaatiolta saamaansa kannustukseen ja tunnustukseen kisojen aikana.

		tyytyväisyys kannustukseen	tyytyväisyys tunnustukseen
Erittäin tyytyväinen	%	16,8	18,5
Tyytyväinen	%	35,9	33,2
Melko tyytyväinen	%	30,4	27,2
Ei kovin tyytyväinen	%	11,4	14,1
Ei lainkaan tyytyväinen	%	5,4	7,1

Eri toimintojen vastuuhenkilöiden suhtautuminen vapaaehtoiisiin vaikuttaa suuresti tehtävän mielekkyyteen. Kisatoimiston ja organisaation ydinryhmän positiivinen suhtautuminen, vapaaehtoisten kannustaminen ja iloinen ote työskentelyyn lisäävät myös vapaaehtoisten viihtyvyyttä tapahtumassa. Vapaaehtoisten työpanos pitää huomioida jo kisojen aikana ja arvostusta osoittaa kiireenkin keskellä. Vain yhteisesti toimimalla ja iloisessa ilmapiirissä työskentelemällä kisatapahtuma jää kaikkien mieliin positiivisena kokemukseksi ja lisää osallistumista myös tulevaisuudessa.

Kisojen jälkeen kaikille vapaaehtoisille järjestettiin kiitosjuhla, jossa tarjottiin ruokaa ja juomaa, jaettiin osallistuneille diplomit ja lahjaksi erityisesti vapaaehtoisille painatetut t-paidat sekä kisojen muistomitalit. Kyselyssä mielipiteensä loppukaronkasta ilmaisi kuitenkin vain 172 vastaajaa. Juhla pidettiin vasta noin viikko kisojen päättymisen jälkeen, joten monet olivat varmasti jo palauttaneet lomakkeen ja jättäneet näin vastaamatta kysymykseen. On myös epäiltävä, että moni on antanut kohtaan keskivertovastauksen, mikäli ovat lomakkeen palauttaneet ennen juhlan järjestämistä. Vastanneista noin 54 % oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä kiitosjuhlaan ja saamaansa lahjaan.

Vaikka joillakin osin kisaorganisaatiolla olisikin ollut parannettavaa, oli suuri enemmistö vapaaehtoistyön kokemukseen kokonaisuudessaan tyytyväisiä. Noin 76 % vastaajista oli kokonaiskokemukseensa tyytyväisiä tai erittäin tyy-

tyytyväisiä. Vain viisi vastaajaa ilmoitti, että he eivät olleet kovin tai lainkaan tyytyväisiä kokemukseensa (taulukko 15).

TAULUKKO 15. Vastaajien tyytyväisyys vapaaehtoistyöstä saatuun kokemukseen kokonaisuudessaan.

	f	%
Erittäin tyytyväinen	60	32,6
Tyytyväinen	80	43,5
Melko tyytyväinen	39	21,2
Ei kovin tyytyväinen	4	2,2
Ei lainkaan tyytyväinen	1	0,5

"Koko toimistolle iso halaus. Ootte kerrassaan upeita tyyppejä!" (nainen, kutsuvieraspalvelut)

"Kaikkeen oli hyvin varauduttu etukäteen, kiitos." (nainen, media-avustaja)

"Kiitos upeasta kokemuksesta!" (nainen, markkinointiavustaja)

"Pelkkiä ruusuja, yhteistyö sujui hienosti. Hyvä henki." (mies, joukkueen yhdyshenkilö)

"Risuja ei tule! Ruusuja miljoonia! Kisatoimisto ja organisaatio pelasi loistavasti!" (mies, toimitsija)

"Ruusuja ja halauksia koko porukalle. Ystävällisiä vastauksia, vaikka kiire oli päällä ja väsymys välillä painoi. 😊" (nainen, kutsuvieraspalvelut)

Tyytyväisyydestä kokonaisuuteen kertoo myös se, että 56 % vastaajista uskoi kokemuksen todennäköisesti lisäävän osallistumista tulevaisuudessa. Vain kahdeksan vastaajaa (4 %) koki osallistumisen niin negatiivisena, että uskoi sen tulevaisuudessa vähentävän osallistumista. Vajaan 40 %:n mielestä kokemuksella ei todennäköisesti ole vaikutusta osallistumiselle tulevaisuudessa.

9 POHDINTA

Urheilun suurtapahtumat herättävät suurta mielenkiintoa niin urheilijoiden, urheiluorganisaatioiden, median kuin urheilua seuraavan yleisön keskuudessa. Suuret tapahtumat herättelevät liikkeelle myös liikunnan kansalais-toimijat. Osallistumispäätökseen vaikuttavat monet eri tekijät, joista lähtökohtana osallistumiselle on vapaaehtoistyöntekijän sopiva elämäntilanne. Yksilöllä täytyy olla riittävästi itsenäisyyttä tehdä osallistumiseen liittyvä päätös ja tapahtuman ajankohdan tulee olla sopiva.

Esimerkiksi opiskelijalla, jolla on väljä päivärytmi ja mahdollisuus joustavaan ajankäyttöön, tai korkeassa asemassa työskentelevällä, jolla esimerkiksi lomapäivien sijoittelussa on pelivaraa, on muita paremmat mahdollisuudet irtautua arjesta ja osallistua intensiiviseen kisatapahtumaan vapaaehtoisena. Iäkkäät ihmiset voivat kokea kisarupeaman liian raskaana ja tässä tapauksessa myös laji saatetaan kokea vieraana ”nuorten juttuna”. Lisäksi tapahtuman karnevalistinen henki ja räväkkäkin meno voivat ehkäistä eläkeläisten osallistumista tapahtuman vapaaehtoistyöhön. Jääkiekon MM-kisoissa työskennelleet vapaaehtoiset olivat enimmäkseen opiskelijoita tai nuoria ja keski-ikäisiä aktiivisessa iässä olevia, korkeasti koulutettuja ja korkean sosio-ekonomisen aseman omaavia lapsettomia henkilöitä, jotka eivät olleet jääkiekkoseuran jäseniä, vaan joilla suhde lajiin on ulkoinen, mutta jotka kuitenkin kokevat lajin tärkeäksi itselleen.

Asettaako tapahtumaurheilun vapaaehtoistyö ihmiset epätasa-arvoiseen asemaan, jossa vain ”hyväosaisilla” on mahdollisuus osallistua toimintaan? Vaatiihan osallistuminen ajallisen uhrauksen työelämästä ja toisaalta myös käytännön tasolla rahallisen panostuksen esimerkiksi liikkumiseen kisapaikalle sekä asumisen järjestämiseen. Näihin kaikilla ei välttämättä ole taloudellisia resursseja.

Hetken kestävä, suurta huomiota ja tunteita herättävä urheilun suurtapahtuma vastaa nyky-yhteiskunnassa yleistyvää yksilöllistä yhteisöllisyyttä, johon

heittäytytään saamaan korvaamattomia elämyksiä ja kokemuksia, mutta joka ei ajallisesti sido yksilöä kauaa vaan mahdollistaa uuden valintatilanteen muodostumisen nopeasti. Projektimaisuus on tyypillistä uuteen yhteisöllisyyteen perustuvassa vapaaehtoistyössä. Tämä näkyy liikuntakulttuurissa myös perinteisen seuratoiminnan puolella, jossa vanhemmat ovat mukana vapaaehtoistyössä lapsen harrastuksen ajan. Osallistuminen urheilutapahtuman vapaaehtoistoimintaan on eräänlaista valinnaista vapaa-ajan kulutusta. Kun tilaisuus koittaa, harkitsevat yksilöt tietoisesti osallistumisen hyviä puolia eli sen antia sekä myös siihen liittyviä negatiivisia puolia eli sen vaatimia uhrauksia ajallisesti tai taloudellisesti. Vapaa-ajan markkinoilla valitsevassa kilpailussa urheilutapahtumaan osallistuminen on vain yksi mahdollisuus monien muiden toimintojen ohella. Siitä onkin saatava riittävästi jotain hyötyä osallistujalle itselleen, jotta mukaan edes lähdetään.

Vapaaehtoistyöhön urheilutapahtumassa suhtaudutaan harrasteena, joka ei sido liikaa ja johon henkilökohtaisen kiinnittymispinnan voi pitää kapeana. Vapaaehtoisten ryhmässä on mahdollista kokea voimakkaita tunteita yhdessä, toimia yhdessä ja saada toiminnasta itselle henkistä pääomaa ilman, että paljastaa koko persoonallisuutensa muiden edessä. Urheilutapahtumassa ehtii syntyä tiivis yhteisö ja voimakkaitakin tunteita mukana olevien vapaaehtoisten kesken, mutta toisaalta ryhmä hajoaa nopeasti tapahtuman päättymisen yhteydessä. Kyseistä yhteisöä ei enää ole olemassa, kunnes ehkä samat ihmiset kohtaavat uudelleen seuraavan urheilutapahtuman yhteydessä. Toimintaan kuitenkin halutaan edelleen osallistua, vaikka osallistumisen motiivit ovat muuttuneet. Yhteisöllisyyden kaipuu ei ole hävinnyt eikä häviä mihinkään – sen muodot vain muuttavat muotoaan.

Internetin kautta tapahtuva rekrytointi sinällään viestii vapaaehtoistoiminnan uusista virityksistä. Internetin välityksellä tapahtumaan voivat lähteä mukaan henkilöt, joilla ei ole vahvaa perinteistä kiinnittymispintaa lajiin ja seuratyöhön, vaan jotka hakeutuvat toimintaan mukaan hetken mielijohteesta. Tällöin tapahtumasta lähdetään hankkimaan itselle hyötyä erilaisissa muodoissa, kuten käytännöllisen työkokemuksen saamisena. Rekrytointikanavana inter-

net madaltaa kynnyistä ilmoittautua mukaan, mutta toisaalta sitoutuminen toimintaan voi ainakin alkuvaiheessa olla varsin löyhää.

Haluttaessa kehittää urheilutapahtumien parissa tehtävää vapaaehtoistoimintaa, on syytä muistaa joitakin toiminnan peruslähtökohtia. Ensinnäkin on hyväksyttävä totuus, että vapaaehtoistoiminta maksaa. Vaikka työvoima onkin muodollisesti ilmaista, ei se kuitenkaan ole kulutonta. Urheilutapahtumien vapaaehtoisia varten on tapana hankkia asusteet, heille on tarjottava ruokailu ja myös koulutuksen aikaisia kuluja voi syntyä.

Toisaalta on myös muistettava vapaaehtoisten huoltaminen. Ennen varsinaista tapahtumaa on huolehdittava riittävästä koulutuksesta ja ohjauksesta. Itse tapahtumassa ammattityöntekijän tai palkallisen henkilön on pysyttävä taustalla, mutta oltava kuitenkin aina tarvittaessa saatavilla. Huoltamiseen liittyy myös vapaaehtoisten palkitseminen. Paitsi materiaaliset palkinnot on myös yhdessä olo ja toisten vapaaehtoisten tapaaminen tärkeää. Urheilutapahtumissa palkitseminen tapahtuu yleensä jonkinlaisena tapahtuman jälkeisenä yhteisenä bankettina ja kiitosjuhlana.

Jotta motivaatio vapaaehtoistyöhön voidaan säilyttää on tapahtumista löydettävä mielekästä, mieluista, palkitsevaa, tavoitteellista ja tärkeää työtä, joka tyydyttää pätemisen tarvetta, ja jossa on mahdollisuus oppia uutta. Toiminnan tulee tarjota elämyksiä ja haasteita, olla uudistuvaa ja pelkkien velvoitteiden sijaan antaa mahdollisuuden nauttia. Tärkeitä vaiheita urheilutapahtuman vapaaehtoistyön järjestämisessä ovat ensinnäkin toiminnan hyvä ja tarkka suunnittelu sekä organisointi eli johtaminen. Toiseksi on huomiota syytä kiinnittää tehtävän edellyttämään koulutukseen ja perehdytykseen, jolloin työn tekeminen on mielekästä ja siitä todella on mahdollisuus oppia uutta. Kolmanneksi on tärkeää muistaa vapaaehtoisten kiittäminen ja kannustaminen eli palkitseminen niin tapahtuman aikana kuin sen jälkeenkin. Työtä tulee arvostaa, tekijöihin pitää luottaa ja heitä tulee kannustaa toimintaan, myös tulevaisuudessa. Lisäksi koko tapahtuman vapaaehtoistoiminnassa tulee huolehtia siitä, että kaikilla on riittävästi aikaa myös levätä ja nauttia siitä miellyttävästä yhdessäolosta, joka ryhmän jäsenten välillä

vallitsee. Tekemisessä täytyy olla mukana iloa, jotta toiminnassa jaksetaan olla mukana. Kaikki edellä mainitut voivat toteutua vain, jos vetäjät ottavat toiminnasta asianmukaisesti vastuun ja ovat myös itse valmiita kantamaan kortensa kekoon.

Tutkimukseen saisi lisää syvyyttä poimimalla kyselyyn vastanneista pienen joukon, jolle tehtäisiin teemahaastattelu. Keskustelussa voitaisiin saada selville syvällisempiä ajatuksia suhtautumisesta vapaaehtoistyöhön ja löytää osallistumisen syvimpiä motiiveja. Valmiit väittämät ja vastausvaihtoehdot voivat estää todellisten syiden esille tuloa. Henkilö voi esimerkiksi pyrkiä vastaamaan tavalla, jonka hän olettaa olevan hyväksytty ja toivottava, vaikka hän henkilökohtaisesti olisikin asiasta eri mieltä. Toisaalta valmiit väittämät auttavat vastaajaa ottamaan huomioon erilaisia asioita, joita hänelle ei ehkä muuten tulisi lainkaan mieleen. Kyselyllä selvinneistä motiiveista voidaan saada yleiskuva toiminnan luonteesta.

Tutkimuksessa osoittautui, että motiivit ovat muuttuneet ja tarkastelun kohteena oleva uusi yhteisöllisyys toteutuu tämän urheilutapahtuman vapaaehtoistoiminnassa. Tämän tutkimuksen yleistettävyyttä heikentää aineiston pieni koko. Tulokset voidaan kuitenkin yleistää koskemaan kyseessä olevan tapahtuman vapaaehtoisia. Mikäli lomakkeita olisi erikseen karhuttu alkupeuräisen palautusajan jälkeen, olisi vastausprosentti voitu saada korkeammaksi ja vapaaehtoisista kattavampi osuus mukaan tutkimukseen. Motiivien ymmärtäminen ja tiedostaminen tulisi hyödyntää juuri urheilutapahtuman vapaaehtoisten rekrytointivaiheessa. Tehtävät tulisi suunnitella siten, että ne vastaavat nyky-yhteiskunnan vapaaehtoisten tarpeita ja antavat tekijöilleen haasteita ja mielekkäitä kokemuksia.

Olisi mielenkiintoista tehdä vastaava tutkimus jonkin toisen lajin arvokilpailussa. Onko jääkiekolla erittäin näkyvänä lajina jokin erityinen asema mukaan lähtevien vapaaehtoisten mielissä? Houkutteleeko laji ja sitä kautta tapahtuma itsessään erityisen paljon vapaaehtoisia? Olisiko osallistumisen syyt samankaltaisia jonkin vähemmän media-arvoa omaavan lajin tapahtumassa? Mielenkiintoinen näkökulma olisi myös alueellisuus. Kuinka pää-

kaupunkiseudulla järjestettävän urheilutapahtuman vapaaehtoistyöntekijät eroavat muualla järjestetyn tapahtuman vapaaehtoisista? Ovatko osallistumisen syyt aivan toisenlaisia, jos tapahtuma järjestetään pienellä paikkakunnalla?

LÄHTEET

- Ahponen, P. & Järvelä, M. 1983. Maalta kaupunkiin, pientilalta tehtaaseen. Tehdastyöläisten elämäntavan muutos. Juva: WSOY.
- Alkula T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Farrel, J., Johnston M., & Twynam, G. 1998. Volunteer Motivation, Satisfaction and Management at an Elite Sporting Competition. *Journal of Sport Management*, 12, 288–300.
- Haapoja, M. 2001. Lahden Hiihtoseuran ja hiihdon MM-kisojen 2001 vapaaehtoisten henkilöstön motiivit ja työmäärä. Suomen Urheiluopisto JET-1, opinnäytetyö.
- Harju, A. 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Harju, U-M., Niemelä, P., Ripatti, J., Siivonen T. & Särkelä R. 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita Oyj.
- Hautamäki, A. 1993. Spontaaniin yhteiskuntaan – hyvinvointia ilman valtiota. Teoksessa J.O. Andersson, A. Hautamäki, I. Niiniluoto, H. Uusitalo (toim.) Hyvinvointivaltio ristiaallokossa, arvot ja tosiasiat. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRA:n julkaisusarja nro 131, 134–246.
- Heinilä, K. 1986. Liikuntaseura sosiaalisena organisaationa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Tutkimuksia nro 38/1986.
- Helander, V. & Laaksonen, H. 1999. Suomalainen kolmas sektori. Rakenneellinen erittely ja kansainvälinen vertailu. Helsinki: Sosiaali- ja terveydenkeskusliitto.
- Helkama, K., Myllyniemi R. & Liebkind K. 1999. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita Oy.
- Hirota, M. & Matsunaga, K. Identifying and Assessing Motivation of Volunteers in FIFA2002 World Cup. 10th European Sport Management Congress 4.-7.9.2002, Jyväskylä, Proceedings, 103-104. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2001. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Ilmanen, K. & Kontio, M. 2003. Liikunta- ja urheiluseurojen muutossuuntia Jyväskylässä. Teoksessa S. Hänninen, A. Kangas & M. Siisiäinen

- (toim.) Mitä yhdistykset välittävät? Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena.
- Ilmonen, K. 1998. Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa K. Ilmonen & M. Siisiäinen (toim.) Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino, 15–42.
- Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus.
- Jallinoja, R. 1991. Moderni elämä. Ajankuva ja käytäntö. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 550.
- Jallinoja, R. 1995. Sosiologiaa postmodernisuudesta: Zygmunt Bauman. Teoksessa Rahkonen K. Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Tampere: Gaudeamus, 30–54.
- Koski, P. 2000a. Liikunnan kansalaistoiminta kulttuurina – toiminnan merkityksellisyys ja merkitysrakenteet. Teoksessa Itkonen H., Heikkala J., Ilmanen K. & Koski P. Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 135–154.
- Koski, P. 2000b. Liikunta kansalaisaktiivisuutena. Teoksessa Itkonen H., Heikkala J., Ilmanen K. & Koski P. Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 40–55.
- Koski, P. 2000c. Millä tavoin kansalaisaktiivisuus toteutuu liikunnassa? Teoksessa M. Miettinen (toim.) Haasteena huomisen hyvinvointi- miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II. Tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124, 213–240.
- Lehtinen, S-T. 1997. Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena Ry.
- Lehto-Pusa, P. 1993 Vapaaehtoistyön mahdollisuuksista. Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelualoitteita 1993:4. Helsingin kaupunki. Tietokeskus.
- Maffesoli, M. 1995. Maailman mieli. Yhteisöllisyyden tyylin muodoista. Gaudeamus. Tampere.
- MM2003 Loppuraportti – vapaaehtoiset / Helsinki. Suomen Jääkiekkoliitto. (julkaisematon)
- Noro, A. 1991. Muoto, moderniteetti ja 'kolmas'. Tutkielma Gerog Simmelin sosiologiasta. Tutkijaliitto. Jyväskylä:Gummerus.

- Nykysuomen sanakirja, osat 1 ja 3. 1978. 6. painos. Helsinki: WSOY ja Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Papadimitriou D. & Karateroliotis K. 2002. Motivation to Volunteer in the Olympic Games: Testing the Special Event Volunteer Motivation Scale. 10th European Sport Management Congress 4.-7.9.2002, Jyväskylä, Proceedings, 266-267. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos.
- Rautakorpi, K. 2002. Suurten urheilutapahtumien johtajat ja johtaminen. Näkökulmana projektijohtaminen. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Reponen, J.-P. 1991. Motivaatio vapaaehtoisessa liikuntaseuratyössä. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Siisiäinen, M. 2003. Vuoden 1997 yhdistykset. Teoksessa S. Hänninen, A. Kangas & M.Siisiäinen (toim.) Mitä yhdistykset välittävät? Tutkimuskohteenä kolmas sektori. Jyväskylä: Atena.
- Sulkunen, P. 1995. Orgioiden aika: Michel Maffesolin postmodernismi. Teoksessa K. Rahkonen (toim.) Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Tampere: Gaudeamus, 76–95.
- Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001-2002. Vapaaehtoistyö. SLU julkaisusarja 3/02.
- Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001-2002. Aikuisliikunta. SLU julkaisusarja 5/02.
- Sorri, H. 1998. Vapaaehtoisuus ja elämäntyyli. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisusarja B Nro 78.
- Telama, R.(1986) Mikä liikunnassa kiinnostaa – liikuntamotivaatio. Teoksessa Vuolle P., Telama R. & Laakso L. Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 149–175.
- Torkildsen, G. 1999. Leisure and Recreation Management. London: E&FN Spon.
- Williams P., Dossa K. & Tompkins, L. 1995. Volunteerism and special event management: A case study of Whistler's Men's World Cup of Skiing. Festival Management & Event Tourism, 3, 83–95.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Helsinki 2005 Yleisurheilun MM-kisat. <<http://www.helsinki2005.fi>> (Luettu 15.3.2004)

IIHF 2004. <<http://www.iihf.com/hockey/tournam/tournaments.htm>> (Luettu 6.1.2004)

Infront Sports & Media 2004.
<http://www.infrontsports.com/tvrights/ice_hockey.asp> (Luettu 6.1.2004)

Ruuskanen-Himma E. 2001. Suunnistuksen MM-kisoissa mitalisatoa talkooväelle. Liikunnan ja urheilun maailma 13/2001. Verkkolehti osoitteessa <<http://www.slu.fi/vapaaehtoistyö.sahkeet.1764>> (Luettu 11.9.2002)

SLU Vapaaehtoistyö. Liikunnan vapaaehtoistyö – faktoja.
<<http://www.slu.fi/vapaaehtoistyö.faktoja>> (Luettu 11.9.2002)

Pariisin 2003 Yleisurheilun MM-kisat <<http://www.paris2003saintdenis.org/>> (Luettu 25.2.2003)

LIITTEET

Liite 1: Tutkimuksessa käytetty saatekirje ja kyselylomake.

Jyväskylän yliopisto
Liikunnan sosiaalitieteiden laitos
Pro gradu -tutkielma
Tuire Pöyhiä

Hyvä jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoistyöntekijä.

Teen Jyväskylän yliopiston, Liikuntatieteellisen tiedekunnan ja liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen pro gradu -tutkielmaa liittyen MM-kisojen vapaaehtoistyöhön. Ohessa on kyselylomake, jonka kisaorganisaatio toivoo Sinun täyttävän tutkielmani onnistumista varten. Mukana on myös palautuskuori vastauksen lähettämistä varten. Palauta kyselylomake suoraan MM-kisatoimistoon tai postita se toukokuun loppuun mennessä.

Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain tutkimuksellisessa tarkoituksessa. Kisaorganisaatiolle annettavista tai tutkimuksessa julkaistavista tuloksista ei yksittäisiä vastauksia pysty erottelemaan.

Vapaaehtoistyöhön osallistumista urheilutapahtumissa on tutkittu hyvin vähän, vaikka talkootyön merkitys onkin tapahtumille erittäin suuri. Urheilutapahtumien järjestäjille olisi ensisijaisen tärkeää saada palautetta kisoissa mukana olevilta vapaaehtoisilta, jotta toimintaa voitaisiin kehittää myös tulevaisuuden urheilutapahtumia varten. Tuloksia onkin tarkoitus hyödyntää jo tulevissa 2004 Jääkiekon Nuorten MM-kisoissa sekä yleisurheilun MM-kisoissa kesällä 2005. Vastauksesi ovat siis toiminnan kehittämisen kannalta erittäin tärkeitä!

Kiitos vastauksistasi, yhteistyöstäsi ja osallistumisestasi tutkimukseen!

Tuire Pöyhiä

Jukka-Pekka Vuorinen

MM2003 Kisatoimisto
PL2003
00241 Helsinki

MM2003 pääsihteeri

p. 040 5738 346
f. 0204 195 302
tuire.poyhia@finhockey.fi

Jyväskylän yliopisto
Liikunnan sosiaalitieteiden laitos
Pro gradu -tutkielma
Tuire Pöyhä

1 Taustatiedot: rastita oikea vaihtoehto

Sukupuoli: nainen ___ mies ___

Syntymävuosi: 19__

Siviilisäätty:

naimaton ___
avo-/avioliitossa ___
eronnut ___
leski ___

Korkein suoritettu koulutus:

peruskoulu ___
lukio ___
ammattioppilaitos ___
ammattikorkeakoulu ___
yliopisto/korkeakoulu ___

Sosioekonominen asema:

yrittäjä ___
ylempi toimihenkilö ___
alempi toimihenkilö ___
työntekijä ___
opiskelija ___
työtön ___
eläkeläinen ___

Jos kotitaloudessanne on lapsia, merkittäkää lasten lukumäärät seuraaviin luokkiin:

_____ alle 6 -vuotiaita
_____ 6-12 -vuotiaita
_____ 13-17 -vuotiaita

Suhteesi jääkiekkoon:

a) olen jääkiekkoseuran jäsen ___
en ole seuran jäsen ___

b) pelaan itse ___
valmennan ___
olen toimitsija / erotuomari ___
lapseni pelaa ___
muu sukulaiseni / ystäväni pelaa ___
seuraan paikan päällä ___
seuraan vain mediasta ___
ei suhdetta lajiin ___

Tehtäväryhmäsi MM-kisoissa:

Akkreditointi ___
Apuattasea ___
Joukkueen yhdyshenkilö ___
Media-avustajat ___
Kisatoimisto ___
Kuljetus ___

Kutsuvieraspalvelut ___
Lääkintä / doping-lähetti ___
Lähetti ___
Markkinointiavustajat ___
Oheishjelmat ___
Tilastointi ___
Toimitsija ___

2 Kuinka tärkeinä pidät seuraavia syitä osallistua jääkiekon MM-kisojen vapaaehtoistoimintaan? Ympyröi kunkin kysymyksen kohdalla mielipidettäsi kuvaava numero.

	erittäin tärkeä	melko tärkeä	ei kovin tärkeä	ei lainkaan tärkeä
Halusin tehdä jotain hyödyllistä.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Halusin auttaa tapahtumaa menestymään.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Halusin olla osa kisojen yhteisöä.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Halusin saada käytännön kokemusta.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Ystäväni / perheenikin osallistuu vapaaehtoistyöhön.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Taitojani tarvittiin kisoissa.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Vapaaehtoistyö luo parempaa yhteiskuntaa.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Halusin auttaa tavalla tai toisella.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Vapaaehtoisena pääsen liikkumaan paikoissa, joihin yleisö ei pääse.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Halusin laajentaa näkemystäni urheilusta.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Halusin saada mahdollisuuden tavata pelaajia ja nähdä otteluita.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Minulla oli aiempaa kokemusta osallistumisesta vastaavaan työhön.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Vapaaehtoistyö tässä tapahtumassa saa minut tuntemaan itseni paremmaksi ihmiseksi.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Halusin työskennellä erilaisten ihmisten kanssa.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Sukulaiseni / ystäväni on mukana jääkiekossa.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Vapaaehtoiset saavat kisa-asun.....	1.....	2.....	3.....	4.....5
Minun odotetaan osallistuvan vapaaehtoistyöhön..	1.....	2.....	3.....	4.....5

erittäin melko ei kovin ei lainkaan

tärkeä tärkeä tärkeä tärkeä tärkeä

- Tämä oli ainutkertainen tilaisuus.....1.....2.....3.....4.....5
- Voin saada kasvattavan kokemuksen.....1.....2.....3.....4.....5
- Halusin jatkaa perheeni perinnettä osallistua vapaaehtoistyöhön.....1.....2.....3.....4.....5
- Vapaaehtoistyöhön osallistumista jääkiekon MM-kisoissa arvostetaan.....1.....2.....3.....4.....5
- Osallistun muutenkin jääkiekkotoimintaan.....1.....2.....3.....4.....5
- Jos minä en olisi osallistunut vapaaehtois-toimintaan, ei kukaan olisi tehtävää hoitanut.....1.....2.....3.....4.....5
- Halusin luoda suhteita muihin ihmisiin.....1.....2.....3.....4.....5
- Minulla ei ollut muutamaakaan tekemistä kisojen aikana.....1.....2.....3.....4.....5
- Suuri osa lähipiiristäni osallistuu vapaaehtoistoimintaan.....1.....2.....3.....4.....5
- Halusin vaihtelua tavallisiin tekemisiini.....1.....2.....3.....4.....5
- Vapaaehtoisena pääsen loppujuhlaan ja saan lahjan..1.....2.....3.....4.....5
- Seuratoimintaan kuuluu perinteisesti talkootyö.....1.....2.....3.....4.....5
- Minulla on enemmän vapaa-aikaa kuin aiemmin...1.....2.....3.....4.....5
- Osallistuin, koska laji oli jääkiekko.....1.....2.....3.....4.....5
- Halusin olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa....1.....2.....3.....4.....5

3 Kuinka tyytyväinen olet kokemukseesi vapaaehtoistoiminnasta 2003 Jääkiekon MM-kisoissa? Ympyröi kunkin kysymyksen kohdalla mielipidettäsi kuvaava numero.

- Tiedonkulkuun ennen kisoja.....erittäin tyytyväinen 1.....melko tyytyväinen 2.....en kovin tyytyväinen 3.....en lainkaan tyytyväinen 4.....5
- Tiedonkulkuun kisojen aikana.....1.....2.....3.....4.....5
- Työstä suoriutumiseen tarvittavaan koulutukseen ja perehdytykseen.....1.....2.....3.....4.....5
- Työaikoihin ja työvuoroihin.....1.....2.....3.....4.....5
- Tehtävääsi kisoissa.....1.....2.....3.....4.....5
- Työolosuhteisiin.....1.....2.....3.....4.....5
- Ruokailuun työpäivinä.....1.....2.....3.....4.....5
- Työasuun.....1.....2.....3.....4.....5
- Sosiaaliloihin (tavaransäilytys, wc:t, lepotilat).....1.....2.....3.....4.....5
- Kisapaikan saavutettavuuteen.....1.....2.....3.....4.....5
- Liikkumiseen kisapaikalla.....1.....2.....3.....4.....5
- Pysäköintijärjestelyihin.....1.....2.....3.....4.....5
- Saamaasi tunnustukseen kisojen aikana.....1.....2.....3.....4.....5
- Saamaasi kannustukseen ja tukeen kisojen aikana.....1.....2.....3.....4.....5
- Vapaaehtoistoiminnan palkitsemiseen (diplomi, kiitosjuhla, lahja).....1.....2.....3.....4.....5
- Kokemukseesi vapaaehtoistyöhön kokonaisuudessaan.....1.....2.....3.....4.....5

4 Suomen Jääkiekkoliitto ry tekee MM-kisoista noin viisi miljoonaa euroa voittoa. Mitä mieltä olet vapaaehtoistyöstä seuroissa ja toisaalta voittoa tuottavissa urheilutapahtumissa? Ympyröi kysymyksen kohdalla mielipidettäsi kuvaava numero.

täysin samaa mieltä	osittain samaa mieltä	en samaa enkä eri mieltä	osittain eri mieltä	täysin eri mieltä
---------------------	-----------------------	--------------------------	---------------------	-------------------

Vapaaehtoistyö voittoa tuottamattomissa seuroissa on tärkeää ja kunnioitettavaa.....1.....2.....3.....4.....5

Vapaaehtoistyö voittoa tuottavissa urheilutapahtumissa on tärkeää ja kunnioitettavaa...1.....2.....3.....4.....5

Voittoa tuottavissa urheilutapahtumissa tulisi kaikille työntekijöille maksaa korvaus....1.....2.....3.....4.....5

Ilman vapaaehtoistyötä, ei suuria urheilutapahtumia pystytä järjestämään.....1.....2.....3.....4.....5

Vapaaehtoistyötä ei arvosteta enää samalla lailla kuin aiemmin.....1.....2.....3.....4.....5

Vapaaehtoistyö on olennainen osa ja kuuluu urheilukulttuuriin.....1.....2.....3.....4.....5

5 Oletko ollut aikaisemmin suurten tapahtumien (urheilukilpailut, konsertit tms.) vapaaehtoistyöntekijänä?

_____ En.

_____ Kyllä, _____ kertaa.

6 Kuinka kokemus MM2003-kisojen vapaaehtoistoiminnasta vaikuttaa osallistumiseesi vapaaehtoistyöhön tulevaisuudessa? Rastita sopiva vaihtoehto.

Todennäköisesti lisää osallistumista tulevaisuudessa. ____

Todennäköisesti vähentää osallistumista tulevaisuudessa. ____

Kokemuksella ei todennäköisesti ole vaikutusta osallistumiselle tulevaisuudessa. ____

7 Kerro vielä lyhyesti perimmäinen tai perimmäiset syyt siihen, miksi haluat tehdä yleensä vapaaehtoistyötä ja nyt erityisesti jääkiekon MM-kisoissa.

Mikäli haluat lähettää risuja tai ruusuja MM-kisatoimistoon, ole hyvä ja kirjoita viestisi tähän!

Kiitos yhteistyöstäsi ja vastauksistasi!

Palautathan lomakkeen joko palautuskuoressa tai suoraan kisatoimistoon **toukokuun loppuun mennessä!**

Mikäli olet kiinnostunut vapaaehtoistyöstä 2004 Jääkiekon Nuorten MM-kisoissa, jotka pelataan Helsingissä ja Hämeenlinnassa 26.12.2003-5.1.2004, ilmoita asiasta MM-kisatoimistoon lomakkeen palautuksen yhteydessä!

Liite 2: Osallistumisen motiivit ja niiden koettu tärkeys.

MOTIIVI	N	Mean	St.Dev	Mode
Halusin olla osa kisojen yhteisöä	183	1,99	1,01	1
Tämä oli ainutkertainen tilaisuus	183	2,07	1,07	1
Halusin saada käytännön kokemusta	183	2,23	1,31	1
Halusin työskennellä erilaisten ihmisten kanssa	184	2,33	1,10	2
Voin saada kasvattavan kokemuksen	184	2,34	1,12	2
Halusin olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa	184	2,45	1,00	2
Halu auttaa tapahtuma menestymää	184	2,45	2,47	2
Halusin auttaa tavalla tai toisella	183	2,50	1,12	2
Halusin luoda suhteita muihin ihmisiin	184	2,61	1,11	2
Halusin tehdä jotain hyödyllistä	183	2,64	1,11	2
Halusin laajentaa näkemystäni urheilusta	184	2,67	1,20	2
Osallistuin, koska laji oli jääkiekko	184	2,73	1,36	2
Halusin vaihtelua tavallisiin tekemisiini	184	2,88	1,21	3
Taitojani tarvittiin kisoissa	183	2,94	1,17	3
Minulla oli aiempaa kokemusta vastaavasta työstä	182	3,05	1,53	5
Vapaaehtoistyö luo parempaa yhteiskuntaa	184	3,14	1,13	3
Vapaaehtoistyöhön osallistumista jääkiekon MM-kisoissa arvostetaan	184	3,24	1,13	3
Halusin saada mahdollisuuden tavata pelaajia ja nähdä otteluita	184	3,33	1,32	4
Pääsee liikkumaan paikoissa, joihin yleisö ei pääse	184	3,40	1,18	4
Osallistun muutenkin jääkiekkotoimintaan	183	3,44	1,52	5
Seuratoimintaan kuuluu perinteisesti talkootyö	183	3,51	1,25	4
Vapaaehtoistyö tässä tapahtumassa saa minut tuntemaan itseni paremmaksi	183	3,95	1,03	4
Sukulaiseni / ystäväni on mukana jääkiekossa	184	3,96	1,29	5
Ystävä/perhe osallistuu vapaaehtoistyöhön	182	4,19	1,21	5
Vapaaehtoiset saavat kisa-asun	184	4,24	0,98	5
Minulla on enemmän vapaa-aikaa kuin aiemmin	184	4,38	0,96	5
Minun odotetaan osallistuvan vapaaehtoistyöhön	184	4,39	0,99	5
Minulla ei ollut muutakaan tekemistä kisojen aikana	183	4,44	0,89	5
Jos minä en olisi tehnyt, kukaan muukaan ei olisi tehtävää hoitanut	183	4,48	0,83	5
Vapaaehtoisena pääsen loppujuhlaan ja saan lahjan	184	4,60	0,79	5
Halusin jatkaa perheen perinnettä osallistua vapaaehtoistyöhön	183	4,63	0,79	5
Suuri osa lähipiiristä osallistuu vapaaehtoistyöhön	183	4,65	0,63	5

N = havaintojen lukumäärä

Mean = keskiarvo

St.Dev = keskihajonta

Mode = moodi